DE VEROVERAAR

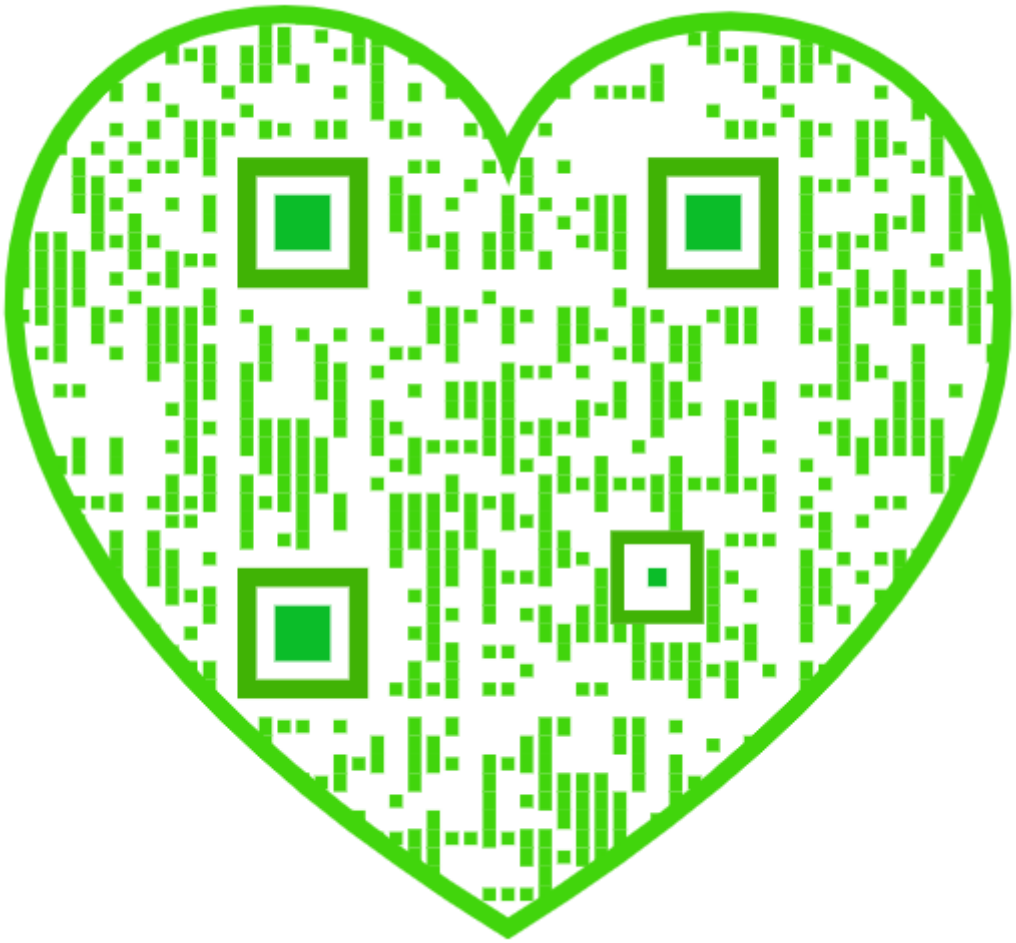

Van dezelfde schrijfster verscheen bij den Uitgever G. SCHREUDERS te AMSTERDAM een bundel:

Drie Tooneelspelen:

TWEE LEVENSKRINGEN.
VAN HOOGTEN EN VLAKTEN.
ZIJN EVENBEELD.

Met Inleiding van L. SIMONS.
Prijs, in keurband — ontworpen door L. S. — f 2.75
Ingenaaid f 2.25
Elk der drie spelen afzonderlijk ing. f 1.—

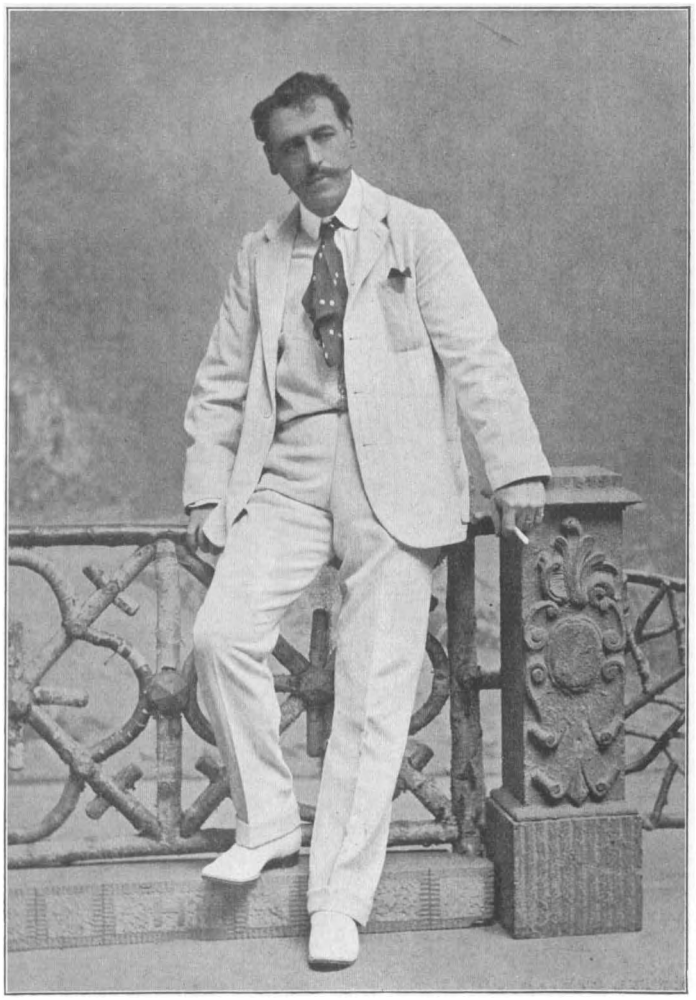

Photo: Atelier Herz.

De Heer Chrispijn als Frederik (IV^{de} bedrijf).

NEDERLANDSCHE
BIBLIOTHEEK
ONDER·LEIDING·VAN·L·SIMONS

DE VEROVERAAR

EEN SPEL VAN STEMMINGEN IN

5 BEDRIJVEN DOOR

J. A. SIMONS—MEES

UITGEGEVEN·VOOR·DE
Mij·VOOR·GOEDE·EN·GOED
KOOPE·LECTUUR·DOOR
G·SCHREUDERS·AMSTERDAM

Voor het eerst gespeeld op Maandag 29 Januari 1906, in den Stadsschouwburg te Amsterdam, met de aangeduide rolverdeeling.

De tekst, hier gegeven, is de oorspronkelijke en complete, niet met de afkortingen, bij de vertooning toegepast.

Het recht van vertoonen en vertalen van dit werk voorbehouden, volgens de wet op het auteursrecht.

PERSONEN.

WILLEM VAN DER BANK, 28 jaar	Hr. Verkade.
FREDERIK VAN DER BANK, zijn halfbroer, 25 jaar	Hr. Chrispijn.
CHRIS VAN DER BANK, hun oom .	Hr. de Jong.
CO VAN DER BANK, } hun	Mevr. Poolman.
TRUUS VAN DER BANK, } tantes.	Mevr. v. Korlaar—v. Dam.
ATIE VAN WEELEN	Mevr. Richard—Braakensiek.
JÈANNETTE LÜTTE	Mevr. v. Ollefen—Kley.
MEVROUW NOLTING	Mevr. Schwab—Welman.
WIES KROL	Mevr. v. Meeteren.
LIES KROL	Mej. Morel.
MARIE VAN NISPEN	Mej. J. Klaassen.
JUFFROUW DIX	Mej. May Basting.
MIETJE, dienstbode bij de dames Van der Bank	Mej. Fuchs.
KOETSIER	Hr. Laurentius.

De 2 eerste bedrijven spelen ten huize van de dames Van der Bank in een groote stad. Het 3de bedrijf

op de kamer van Frederik. Het 4de bedrijf in den tuin van de villa der dames Van der Bank in het Gooi; het laatste bedrijf in een kamer van de villa.

Tusschen 2de en 3de bedrijf liggen eenige dagen; tusschen 3de en 4de bedrijf eenige maanden.

EERSTE BEDRIJF.

De woonkamer bij de dames VAN DER BANK, *een ouderwetsch, eenigszins stijf ingericht vertrek. De meubelen van gepolijst ebbenhout. Een ronde tafel in 't midden, waar omheen stoelen met groen trijpten zittingen. Links 'n venster, uitziende op een gracht. Op den achtergrond 'n porte-brisée naar de suite. Rechts deur naar de gang. Rechts vóór: 'n canapé met rond tafeltje en 3 fauteuils. Links vóór 'n schrijf-bureautje, waarop eenige cabinetportretten in lijst. Veel ouderwets gewerkte rugkussens (aan de leuningen der stoelen), canapékussens, voetenbanken en anti-macassars. Over het bordeaux-rooden trijpten tafelkleed van de groote tafel een tafellooper; op het midden daarvan een kaartencoupe. Eenige familie-portretten en ouderwetsche ideale landschappen aan de muren.*

Bij het opgaan van het scherm zit tante TRUUS *op den fauteuil meest naar rechts,* ATIE *op de canapé, tante* CO *op dien meest links naar den voorgrond toe. De tantes zijn tusschen de 60 en 70 jaar oud;* TRUUS *de oudste van de twee. Beiden keurig maar eenvoudig en ouderwetsch in 't zwart gekleed;* CO *wat modieuser, haar japon is ook iets meer gegarneerd. Zij heeft een vriendelijk, nog blozend*

gezicht, beiden hebben wit haar. Zij kijken stralend gelukkig naar ATIE, *die er blij en stil opgewonden uitziet.*

ATIE VAN WEELEN, *19 jaar oud, mooi, tenger, gekleed in reform (hobbezak), 't haar hoogst eenvoudig opgemaakt, van voren glad weggestreken. Is impulsief en uiterst sensitief. Spreekt haastig, héél intens, met plotselinge interrupties, meest uit verlegenheid of schuwheid, angstig haar gevoel opeens verraden te hebben. In al haar spreken en bewegen uit zich een groote onzekerheid en snelle wisseling van stemmingen.*

Eerste Tooneel.

TANTE TRUUS, TANTE CO, ATIE.

TANTE CO (*haar arm op* ATIE'S *arm leggend.*) Kindlièf, we zijn zoo gelukkig! We zijn er haast opgewonden van. We hadden 't al zoo lang gehoopt, en we waren eigenlijk wat bang ....

TANTE TRUUS (*invallend.*) Dat-ie niet goed zou durven. Dat-ie den moed niet zou hebben om 'n meisje te vragen. Omdat hij zoo bescheiden is, zoo inbescheiden, weet je?

TANTE CO. Ja. Hij merkte 't niet als een meisje verliefd op hem was. Jaren geleden ....

TANTE TRUUS (*zacht waarschuwend.*) Co, zou je dat wel vertellen?

TANTE CO. Kom, ik noem immers geen namen. Toen was er 'n meisje doodelijk van hem. Zonder dat hij 't zag, iets er van. 't Was Fré die 't zag. (*Haastig.*) En Wim was niet verliefd op hàar, dat moet je niet gelooven.

TANTE TRUUS. Wat 'n verrassing voor Fré ook, als hij vanmiddag thuiskomt!

TANTE CO (*even schouderophalend, met 'n glimlach.*) 'n Verrassing? .... Natuurlijk, hij zal 't alleraardigst vinden, maar of hij verbaasd zal wezen? .... Hij vertelde ons immers vier maanden geleden al, dat Wim verliefd was.

ATIE (*lachend.*) Vier maanden geleden? Toen wist Wim 't geloof ik zelf nog niet.

TANTE CO (*serieus gewichtig.*) Maar Fré toch wel. O, Atie, wat diè jongen niet ziet en begrijpt!

ATIE (*na 'n korte aarzeling.*) Ze zijn heel verschillend, de twee broers, niet?

TANTE CO. Je kunt je geen grooter contrasten denken. Je weet, 't zijn halfbroers, daar komt 't contrast door. Fré's moeder was 'n hoogst bizondere vrouw, zoo begaafd en met zulke lieve manieren .... (*zacht, met 'n zucht*) net als haar broer, Fré's oudste oom, die tien jaar voor zijn geboorte gestorven is. (*Kort zwijgen.*)

TANTE TRUUS (*zacht tot* ATIE.) Daar is m'n zuster mee verloofd geweest. Die stierf kort voor hun trouwdag.

ATIE (*hartelijk-impulsief tot tante* CO.) Dat had Wim me verteld! — Hoe vreeselijk voor u! — Wat moet u toen geleden hebben!

TANTE CO (*knikkend.*) Toch veel genoten ook. En nog altijd .... Al de herinneringen .... Daarom is Fré me zoo lief. Die lijkt sprekend op hèm.

TANTE TRUUS (*afleidend.*) Je krijgt 'n beste man, kindje. Als ik z'n moeder was, zou 'k 't niet zoo kunnen zeggen, maar als tante ....

TANTE CO (*knikt glimlachend.*) Ja, tante's mogen 't wel zeggen.

ATIE (*met vuur.*) En u bent beiden zoo goed voor hem geweest! Daarom heb ik zoo verlangd om u te leeren kennen. Ik ben er u zoo innig dankbaar voor! — Hij heeft nooit 't gemis van z'n ouders gevoeld, zei hij me.

(*De tante's zien elkaar aan, dankbaar-ontroerd.*)

TANTE TRUUS (*tot* CO) .... net iets voor hèm, hé? — (*Tot* ATIE.) Hij is 'n groote vreugde voor ons geweest Atie, van kind af aan.

TANTE CO. Fré toch ook, Truus.

TANTE TRUUS. Zeker, Fré ook, al heeft hij ons wel eens zorg gegeven.

— En ik vind jullie manier van kennismaking zoo heerlijk. Zoo heel iets anders als op dinétjes en bals. Nu, op die Toynbee, was 't zooveel degelijker. Je zaagt elkaar met je gewone kleeren aan. Je sprak vanzelf, als hij je thuisbracht, over ernstige onderwerpen. Je moet er zoo 't.... 't diepere en hoogere door in elkaar gevonden hebben.

TANTE CO (*goedig diepzinnig knikkend.*) Juist, 't hoògere, dat heb ik ook gedacht.

TANTE TRUUS. Zoo heerlijk, dat jij voelt voor dat soort werk.

ATIE. O, 't is prachtig werk! Ik ben alleen bang dat ik 't.... zoo slecht nog doe, — zooveel slechter dan m'n zuster. Dat ik er geen slag van heb.

TANTE TRUUS (*glimlachend tot* CO.) Net wat Wim zegt, hè? (*tot* ATIE.) Dat zal wel komen, kindje. Die gaaf krijg je allebei nog wel. En met kinderen omgaan versta je in ieder geval; dat weet ik van hèm.

ATIE (*echt vroolijk lachend.*) Ja, om met ze te spelen. Dat kan ik 't beste. Dan heb ik zelf zoo'n plezier. Ik hou dol van kinderen. (*Korte stilte.*)

TANTE CO (*'n ietsje nieuwsgierig.*) En..ne.... trok hij je dadelijk al aan, nadat je hem hadt leeren kennen?

TANTE TRUUS (*glimlachend.*) We mogen niet onbescheiden zijn, Co....

TANTE CO (*wat verlegen.*) Natuurlijk niet, maar....

ATIE (*verlegen.*) Ik vond z'n uiterlijk.... (*Zich haastig verbeterend.*) De uitdrukking ervan trok me zoo aan, dat ernstige en toch zachte.... Hijzèlf niet zoo dadelijk.... Hij is niet toeschietelijk.

TANTE TRUUS. Dàt zeker niet. Omdat hij stil is en

wat stroef; soms houden velen hem voor koel, maar dàt is hij waarlijk niet.

ATIE (*impulsief, haastig met vuur.*) O nee, 't ligt alleen alles diep in hem verborgen, z'n gevoel en z'n vuur en z'n harts .... (*Ze wil hartstocht zeggen, maar bloost en houdt verlegen stil.*)

TANTE CO (*vriendelijk glimlachend.*) Ja, ja, jij zult 't wel weten, kindje, wat voor moois er in hem verscholen ligt.

TANTE TRUUS. En die groote eenvoud van hem is zoo aantrekkelijk. Ik geloof in dàt opzicht komen jullie goed bij elkaar. Als je toch denkt, zoo'n knap uiterlijk niet waar? want 't is bepaald 'n mooie jongen, en dan zoo niets van 'n dandy. Gut, hij dènkt nooit aan z'n kleeren .... Drie jaar geleden, toen is hij op 'n gecostumeerd bal geweest bij mevrouw Van de Wilde en ....

TANTE CO (*verrukt invallend.*) O ja kind, als je hèm toen gezien hadt! Hij was als Lohengrin verkleed en hij zag er prachtig uit! Je hadt hem zòo op 't tooneel kunnen zetten!

ATIE (*opgewonden.*) Lohengrin! O ik kan 't me voorstellen! Hij heeft net 't uiterlijk voor 'n Lohengrin — zoo blond en groot en forsch! 'n Echte ridderfiguur!

TANTE CO (*ijverig glimlachend knikkend.*) Juist, 'n echte Lohengrin, dat zei iedereen. Hoewel hij er niets van gemerkt heeft. En 't was toen ook, dat Anna'tje ....

TANTE TRUUS (*waarschuwend.*) Co, denk toch ....

CO (*wat verlegen.*) Ja, ja .... Ik wil maar zeggen, dat toen dat meisje op hem verliefd is geraakt. Dat vertelde Fré ons later.

ATIE. Hoe was die verkleed?

TANTE CO. Als 'n Spaansch edelman. Hij is donker,

weet je? En hij zag er ook heel knap uit. — Zoo'n charme als diè jongen heeft voor vrouwen!

TANTE TRUUS (*zacht, met 'n zucht*).... Z'n ongeluk. (*'n Stilte.*)

ATIE (*verlegen en wat aarzelend.*) Hij.... hij heeft immers geen betrekking?

TANTE TRUUS. Helaas niet, kind.

TANTE CO. Hij is nog jong. 't Kan nog komen.

TANTE TRUUS. Ik ben bang van niet. Wat hebben we niet gepraat, wij en Chris.

TANTE CO (*vergoelijkend.*) Hij heeft wel heel veel liefhebberijen. Hij leest veel, hij zingt mooi, teekent aardig...

TANTE TRUUS. O, begaafd is hij zeker.

TANTE CO. En zooals hij vertellen kan! Hij schudt de verhalen maar uit z'n mouw. Onbegrijpelijk waar hij 't vandaan haalt. Dan wordt je weer net als 'n kind. Dan luister je naar hem met open mond. Je moest 't òp kunnen schrijven.

ATIE. Hoe eigenaardig! — Maar.... zou hij dan.... Hij zal toch niet altijd zóó willen blijven voortleven, zonder iets uit te voeren? 't Lijkt me zoo vreeselijk voor 'n man! — Wat moet hij anders zijn dan Wim! Wim, met z'n sterk plichtsgevoel, die zoo werkzaam is, die altijd denkt aan anderen!

(.... TANTE TRUUS *zucht. Er wordt geklopt.* MIETJE — *'n ouderwetsche dienstbode van ruim 50 jaar — komt binnen met 'n bouquet viooltjes in de hand.*)

Tweede Tooneel.

DE VORIGEN, MIETJE.

MIETJE (*op knorrigen toon.*) Juffrouw Mollette vraagt of u nog wat te zeggen heb. De rok is klaar.

TANTE CO. Ik wou juist naar haar toegaan. Voor wie zijn die bloemen?

MIETJE (*a. v.*) Voor u en juffrouw Truus, van juffrouw Lütte. Met de complemente en as dat ze over 'n uurtje nog even an zou komme. (*Onder 't heengaan, nog knorriger.*) Ze vroeg of meneer Frederik nog nie terug was.

TANTE TRUUS. Je hebt zeker gezegd, dat we hem vandaag waarschijnlijk thuis verwachtten?

MIETJE (*a. v. mompelend.*) Nee, dat heb ik niet. (*Gaat heen. De tante's zien haar verwonderd hoofdschuddend na.*)

Derde Tooneel.

TANTE TRUUS, TANTE CO, ATIE.

TANTE TRUUS. Hoe lief van Jeannette, hè? Ze denkt toch altijd aan ons. Altijd vol attenties.

ATIE. Wil ik ze in 'n vaasje voor u zetten? (*Neemt de viooltjes, en ruikt er herhaaldelijk gretig aan en zet ze dan in 'n vaas.*)

TANTE CO (*tot* TRUUS, *wat onrustig.*) Wat of Mietje scheelt! Ze is opeens zoo knorrig geworden.

TANTE TRUUS. Ja, ze heeft de bokkepruik weer op. Erg jammer, nu we allemaal zoo feestelijk gestemd zijn. Maar 't beste er geen notitie van te nemen! Dan komt ze 't gauwste bij.

TANTE CO. Misschien is haar nichtje weer minder goed.

TANTE TRUUS (*tot* ATIE, *die onderwijl de bloemen heeft verzorgd.*) Ken je juffrouw Lütte, Atie?

ATIE. Van aanzien alleen. Ze heeft zoo'n interessant uiterlijk, met die groote, donkere oogen.

TANTE TRUUS (*met nadruk.*) 'n Bizonder meisje. Degelijk en goed. En zoo ontwikkeld ook.

TANTE CO (*met toegespitst mondje.*) Nu, 'n meisje!? Ze is, meen ik, vijf en dertig.

ATIE. Vijf en dertig?! Ik dacht zeker, dat ze over de veertig was.

TANTE TRUUS. Ja, ze ziet er ouder uit. (*Hoofdschuddend.*) Heeft zoo'n zwaar leven gehad. Vroeger altijd ziekelijke broers en zusters moeten verplegen. En nu al dat werk, philanthropisch en sociaal werk, wat ze doet. Terwijl ze zèlf ver van sterk is. Soms in hooge mate zenuwlijdend. 'n Zeldzaam nuttig, welbesteed leven. — Ze komt heel dikwijls bij ons aanloopen, zoo tusschen haar werk in. Altijd even hartelijk.

TANTE CO (*a. v. droogweg.*) Ze is erg op onzen Fré gesteld.

TANTE TRUUS. Ja. Wat zal ze deelen in onze vreugde, hè? (WILLEM *komt haastig binnen van rechts. Knappe, forsch gebouwde man van 28, hoogblond, met heel lichte oogen en regelmatige, vriendelijke trekken, correct maar provinciaal gekleed, met donker pak, laag omgeslagen boord en zwart strikje. Loopt slecht, de schouders iets gebogen — is onhandig en hoekig in z'n bewegingen.*)

Vierde Tooneel.

DE VORIGEN WILLEM.

TANTE TRUUS (*glimlachend.*) Wat, jij hier Wim? Op dezen tijd?

WILLEM (*met een verlegen glimlach, terwijl hij onderwijl naar* ATIE *toe gaat en onhandig zijn arm*

om haar heenslaat.) Ja, 't is wel wat erg, maar.... ik was 'n half uurtje vrij en verlangde zóó, dat ik er gauw van door ben gegaan om Atie even te zien. Ik moet over een kwartiertje weer terug naar kantoor.

TANTE CO (*goedig glimlachend.*) Verontschuldig je maar niet, jongen. Ik kan me dat verlangen best begrijpen. (*zacht*) Ik heb 't ook eens gekend. We zullen jullie even alleen laten. Ik ging toch juist naar de huisnaaster toe.

TANTE TRUUS (*ook glimlachend.*) En ik moet even 'n brief gaan schrijven.

(*De tante's af, tante* TRUUS *naar de suite, tante* CO *door de deur rechts.*)

Vijfde Tooneel.

WILLEM, ATIE.

WILLEM (*nog met z'n arm om haar heen, glimlachend.*) Vindt je 't erg van me?

ATIE (*stralend.*) Schandelijk! Zóó je plicht te verzaken! En dat van jou!

WILLEM (*'t half ernstig opnemend.*) Maar ik kòn heusch weg. Oom vond 't goed. Ik zou 't anders niet gedaan hebben.

ATIE (*even teleurgesteld.*) O, anders niet....

WILLEM. Heb je 't gezellig gehad met de tante's?

ATIE (*weer stralend.*) Heerlijk! Ze hebben zoo veel van je verteld. Wat zijn 't lieve, beminnelijke menschen!

WILLEM. Niet waar? Ik wist wel, dat jullie goed op zoudt schieten. O Atie! Ik ben in 'n stemming, zóó gelukkig en uitgelaten, dat ik me werkelijk in

staat voel om iets heel geks en kinderachtigs uit te voeren — 'n echte dwaasheid.

ATIE. Jij 'n dwaasheid? En wat voor dwaasheid wel?

WILLEM. Om b.v. haasje over te springen, of over 'n stoel of 'n tafel heen.... (*hij kijkt rond en neemt op onhandige manier 'n stoel beet om er overheen te springen.*)

ATIE (*pijnlijk.*) Nee, nee, — niet doen, niet doen!

WILLEM (*glimlachend.*) Waarom niet? Mag ik niet eens kinderachtig wezen?

ATIE (*a. v. glimlachend.*) Nee dat kun je niet, dat hoort niet bij je.

WILLEM (*a. v.*) Dus altijd ernstig?

ATIE (*aarzelend.*) Ja.... ik weet niet, ik geloof haast wel, of.... wel vroolijk natuurlijk, maar niet dwaas.

WILLEM. Dan zal ik de dwaasheid maar aan Fré overlaten, hè schat? (*hij omarmt haar. Stilte. Zij gaan voor 't raam staan.*)

ATIE. Hoe vindt je 't weer? Zet 't raam open, dat de lucht naar binnen stroomt! Zalig die lucht, hè? (*zwijgt weer even.*) (*zacht.*) Zeg, heb jij dat ook soms, dat de hevigheid van je eigen geluk, je geluksgevoèl meen ik, je haast angstig maakt?

WILLEM (*nuchter.*) Angstig? Nee, nooit. — Heb je dat nu ook? (*zij knikt, zwijgend.*) Geeft ons geluk je die angst?

ATIE (*droomerig.*) Ons geluk? Ja.... nee.... 't Is eigenlijk 't genot van te leven, de echte joie de vivre. (*opeens opgewonden.*) O denk toch eens Wim, we hebben 't nog alles voor ons, 't heele lange leven, al die eindelooze jaren! En we zijn nog zoo jong! (*plotseling overmoedig.*) Ik geloof niet dat we ooit oud zullen worden. Jij? Ik niet. Niets er van....

(*nu weer droomerig.*) En dan dat stille weten van die verre, geheimzinnige toekomst voor ons....

WILLEM (*half verbaasd glimlachend.*) Zoo'n opgewonden lieveling! Ik moet anders zeggen, zóó geheimzinnig kan ik die toekomst nu niet vinden. Ik geloof wel, dat ik weet, wat ze ons brengen zal. Wil ik er je al eens iets van vertellen, van ons later leven: ons huisje, ons gemeenschappelijk....

ATIE (*haastig smeekend.*) Nee, nee, ik wil 't niet weten. — Dan gaat al het mooie er af. Ze moet geheimzinnig blijven. — (*zwijgt even, neuriet dan het liefdesduo uit de 3de akte van Lohengrin.*)

WILLEM. Wagner, hè?

ATIE (*knikt, glimlacht dan.*) Jòuw muziek! (*veelbeteekenend tegen hem*) Lohengrin!

WILLEM (*zonder te begrijpen.*) Wat meen je met Lohengrin?

ATIE (*a. v.*) 'n E c h t e Lohengrin moet je geweest zijn.

WILLEM (*lachend.*) O, hebben de tante's je dat verteld? Ja, 't was 'n idee van tante Co. Die wou me per se als Lohengrin zien. Hoewel ik er niets geen zin in had en me dien avond erg ridicuul voelde in m'n pakje.

ATIE. Niets ridicuul, hoor! Je hòorde er in, veel meer dan in dèze kleeren. (*Zacht.*) Ik heb hem voor veertien daag nog gezien de opera.... En in de derde akte (*noch zachter, half verlegen*).... O! Toen had ik opeens zoo'n wild verlangen om bij je te zijn, in je armen.... en dat je me zoende. Ik vòelde 't....

WILLEM (*schertsend.*) Ten aanschouwe van al de menschen?

ATIE (*pijnlijk verontwaardigd.*) O Wim, hoe kun je dat zeggen!

WILLEM (*verschrikt.*) Maar schatje, 't is maar 'n grap....

ATIE (*a. v.*) 'n Akelige grap. Daar hou ik niet van.

WILLEM (*haar sussend.*) Vergeef me kindje, — je bent zoo overgevoelig. — Ik vind 't heerlijk, dat je zoo naar me verlangde, hoor.

ATIE (*smeekend, wat schuw tegelijk.*) .... Je voelt toch als ik, niet waar? Je moet tegenover mij niet alles verbergen ....

WILLEM (*niet begrijpend.*) Wat bedoel je? Ik verberg niets voor je.

ATIE (*zacht a. v.*) Alles wat in je is: je diep, fijn gevoel .... Je kunt dat mij wel toonen.

WILLEM (*a. v. wat verbijsterd en nuchter.*) .... Maar waarlijk, ik toon je alles ....

ATIE (*valt in, hoofdschuddend.*) Nog niet. Heel even maar soms .... 'n flits ervan .... (*glimlachend met overtuiging.*) Maar ik ken je toch .... uit je oogen, den toon van je stem .... (*opeens weer overspringend, heel intens*) Wim, vind je 't leven ook niet zalig?

WILLEM (*ernstig.*) Ja, vooral nu met jou. Vroeger voelde ik me zoo dikwijls gedrukt door m'n onhandigheid, m'n gemis aan tact, m'n moeilijke omgang met de menschen. Dat hinderde me zoo bij m'n werk, vooral m'n sociale werk. Maar nu voel ik me, sedert jij van me houdt, zooveel losser en vrijer. Ik durf m'n werk en de toekomst zooveel meer àan. En dat dank ik jou, liefste. Wat zal het 'n genot zijn om later sàmen te werken, niet?

ATIE (*knikt.*) Ja, ... (*dan wat aarzelend, tegelijk verlegen en half beschaamd*) maar toch wel .... te genieten ook? .... (*heel smeekend en intens*) echt *vroolijk* te zijn, Wim?

WILLEM. Natuurlijk, schatje.

ATIE (*zich tegen hem aan vleiend.*) Je bent zoo goed .... En jij moet me helpen om later meer aan

anderen en minder aan me zelf te denken, beloof je het?

WILLEM. Ik beloof 't je, (*glimlachend*) al geloof ik niet, dat 't noodig zal zijn.

ATIE (*intens, bijna angstig.*) O, maar 't is noodig, 't is hàrd noodig, Wim. Je weet niet hoe ik soms.... (*weer overspringend, met 'n poging zich te rechtvaardigen in z'n oogen.*) Ik heb wèl ook allerlei plannen....

WILLEM. Wat voor plannen?

ATIE. Om mezelf.... Of ik geen vegetariër en afschaffer moet worden, net als thuis. Niet dat vader me dwingen wil.... hij laat ons heel-en-al vrij. Maar, ik vind wel, dat ik 't doen moet, jij niet?

WILLEM (*nuchter.*) Nee schat, ik voor mij vind 't niet noodig. Ik ben ook niet van plan 't te worden.

ATIE (*onwillekeurig heel verlicht.*) O! vindt je 't heusch niet noodig?!

WILLEM (*knikt ontkennend.*) Vegetariër zou ik niet willen worden om m'n gezondheid.

ATIE (*zonder veel enhousiasme.*) Je kunt je vegetarisch anders uitstekend voeden: met bruin brood en heel veel boonen en erwten....

WILLEM (*a. v.*) De dokter is er niet voor. Je moet niet vergeten, al ben ik nú heel gezond, dat m'n moeder aan tering gestorven is en ik als jongen vèr van sterk was.

ATIE (*haastig.*) O nee, nee, dan niet. Dan màg je 't niet doen.

WILLEM. Zou het 'n opoffering voor je wezen, Atie?

ATIE (*met even twijfel aan zichzelf.*) 'n Opoffering?! — Ik zou 't natuurlijk goed vinden om te doen, maar aan den anderen kant.... (*zachter, wat aarzelend.*) Ik hou wel erg van vleesch, meer dan thuis, en van wijn ook 'n enkele keer, bier vind ik dol zelfs....

(*haastig en beschaamd.*) Niet dat dàt er iets op aankomt. 't Is heel verkeerd en kinderachtig van me, daaraan te denken. Vader noemt 't materialistisch. Hij vindt me wel wat materialistisch, weet je, en dat ben ik ook, geloof ik.

WILLEM (*stellig.*) Daar geloof ik niets van, hoor.

ATIE. Ja, ja! Eén ding heb ik al gedaan, wat ze graag wilden, (*zich haastig verbeterend*) ik meen.... wat ik zèlf nuttig en goed vond.... 'n Paar maanden geleden ben ik daartoe overgegaan, en ik hoop maar, dat je 't goed vindt. Je vindt 't toch goed, Wim?

WILLEM. Maar lieveling, je hebt nog niets gezegd.

ATIE. Och nee, 't is waar, Dat ik reform draag?

WILLEM. (*onschuldig verbaasd, 't nu pas oplettend.*) Reform?

ATIE (*wat verontwaardigd.*) Had je 't dan nog niet opgelet?!

WILLEM (*haastig.*) Ja, ja zeker, 't is waar. Ik vind 't uitstekend schat, heel gezond. En je ziet er altijd keurig uit.

ATIE (*wat weifelend.*) O ja? Vindt je deze ook netjes?

WILLEM. Keurig, hoor. Ik heb altijd gevonden, dat je er zoo lief uitziet. Ik zou je in niets anders wenschen,

ATIE. Ja maar, je moet nu niet alles mooi vinden. Je moet 'n beetje kritisch wezen. Zie je, ik ben toen ineens toegetreden tot den praktischen reformbond, de reform zonder sleep. En dat heb ik wel wat haastig gedaan. Ik ben nu bang.... Ik vind reform zonder sleep eigenlijk niet mooi, jij wel?

WILLEM (*goedig-onhandig, z'n best doend om 'n opinie over het onderwerp te hebben.*) Reform zonder sleep?! 't Is waar, 'n sleep is soms wel mooi.

ATIE (*neerslachtig.*) Dat vind ik ook, vooral voor 'n gekleed toilet.

WILLEM (*aarzelend.*) Maar deze.... is toch gekleed, niet waar? En die is toch werkelijk heel mooi.

ATIE (*zuchtend.*) Dat zeg je nu om me te troosten. Ja.... ik ben te haastig geweest. Ik had maar tot den algemeenen reformbond toe moeten treden.

WILLEM. Kom, niet zuchten, schatje. Dat is de heele kwestie niet waard. Wat komen de kleeren er nu op aan?!

ATIE (*onwillekeurig opeens met echte verontwaardiging.*) Hè Wim!!

WILLEM. Ben je daar verbaasd over? 't Is toch immers de hoofdzaak dat kleeren praktisch en gezond zijn? En ik weet dat jij au fond, veel te eenvoudig en te weinig ijdel bent, om daar anders over te denken.

ATIE (*beschaamd.*) Ja, ja, dat is ook zoo, natuurlijk. Practisch en gezond, dàt is het voornaamste. (*Op grappig geforceerden, preutschen toon.*) Ik geef ook eigenlijk volstrekt niet om m'n kleeren. (*Korte stilte. Zij frommelt even aan z'n zwart strikje.*) Jij draagt net boorden en dassen als vader.

WILLEM. Wat ouderwetsch hè? Hindert je dat ook?

ATIE (*haastig.*) Nee zeker niet, 't hoort bij je — zoo eenvoudig. Ik vind 't prettig. — Ik kan fattige mannen niet uitstaan! (*Wat nieuwsgierig.*) — Je broer is heel anders, hè?

WILLEM. Ja, die is altijd keurig gekleed, — tiré — hoor. En toch geen fat. Z'n kleeren schijnen bij hem te hooren.

ATIE. Ik ben blij, dat jij zoo niet bent. O Wim, je bent zoo innig eenvoudig en goed, zooveel beter dan ik.

WILLEM (*lachend.*) Gekheid! Wat jij in mij ziet, dat ben je alles zelf, meisje. Jij bent 't, die goed en eenvoudig is.

ATIE (*heel onzeker en weinig overtuigd.*) Geloof je dat?

WILLEM. Ik geloof 't niet, ik wèet 't. — Ik moet zeggen, ik begrijp nog altijd niet, dat je van mij bent gaan houden. Zoo'n bizonder meisje! 't Is een wonder voor me, 'n groot heerlijk wonder!

(*In verrukking staart hij haar aan. Zij laat dit toe, gelukkig en gevleid, 'n ietsje coquet zelfs.*)

ATIE. Je mag me wel een zoen geven.

WILLEM (*haar wang kussend.*) Lieveling, lieveling van me!

ATIE (*stil-verrukt*). O, zooals je dàt zei! En die uitdrukking in je oogen! Nu lijkt je opeens weer sprekend....

WILLEM (*verwonderd.*) Waarop?

ATIE (*verlegen.*) Ik durf 't je niet goed zeggen.

WILLEM. Ben ik zóó'n boeman?

ATIE (*lacht even.*) Op 'n illustratie in 'n boek, dat ik lang geleden eens gelezen heb. 't Was 'n Fransche roman. Den titel heb ik vergeten. En den naam van den schrijver ook; alles. Maar 't plaatje weet ik nog heel goed. Dat stelde voor 'n man, die.... 'n vrouw omarmde en de uitdrukking van z'n oogen was precies die van jou soms, en er stond onder.... (*Zwijgt verlegen.*)

WILLEM. Nu?

ATIE (*zacht.*) „Sous le calme apparant de son visage, la passion brûlait dans son sang."

WILLEM (*nuchter, — verwonderd.*) Maar.... ik ben niet bizonder hartstochtelijk, geloof ik.

ATIE. Niet hartstochtelijk? O ja, je kent jezelf alleen niet. — Ik ken je veel beter hoor. (*'n stilte.*)

ATIE. .... Luister eens.... hoor je dien vogel?

WILLEM. Ja. — Prachtig. —

ATIE. Zoo jubelend, hé? — En kijk de zon eens, die felle gloed, dat goud op 't water!

WILLEM (*op kalm genietenden, nuchteren toon.*) Ja,

't is werkelijk buitengewoon mooi. Ik moet zeggen, — of 't aan mij ligt, weet ik niet, — 't is of ik de zon nog nooit zoo mooi heb zien schijnen. 't Lijkt wel ter onzer eer. (*Zij ziet hem even wat bevreemd en gedésillusioneerd aan.*) (*Weer 'n stilte.*)

ATIE (*zacht.*). ... Met dit weer, — in dezen tijd, heb ik altijd zoo'n vreeselijk medelijden met....

WILLEM (*verbaasd.*) Met wie?

ATIE. Met menschen, die oud zijn. Die niets meer te verwachten hebben van 't leven. Wat moet dit weêr dan wreed zijn. 't Vertelt van beloften, maar niet voor hen. Voel je dat ook zoo niet?

WILLEM (*a. v.*) Nee, daar heb ik nooit aan gedacht. Ik geloof integendeel, dat alle menschen, oude zoowel als jonge, altijd blijven genieten van 't voorjaar.

ATIE (*even iets ongeduldig.*) O ja, van de warmte en de zon en de bloemen. Van al die dingen op zichzelf, maar niet van.... van *het,* wat ons het eigenlijke genot geeft. Dat kan hun alleen pijn doen. O, oud zijn lijkt me vreeselijk!!

WILLEM. Hè, hoe kom je daaraan? Kijk eens naar de tante's en oom Chris. Ik moet zeggen, die lijken me volstrekt niet ongelukkig. Die hebben zooveel wat hun interesseert.... En daarbij, al hun herinneringen....

ATIE. O de armen! Te moeten leven van herinneringen, van al het mooie, dat voorbij is! (*tante Truus en Chris van der Bank komen nu binnen door de suite.*)

Zesde Tooneel.

TANTE TRUUS, CHRIS VAN DER BANK, WILLEM, ATIE.

TANTE TRUUS (*glimlachend.*) We komen jullie 'n oogenblikje storen. Oom Chris wou Atie graag even zien.

WILLEM. Dan ga ik gauw terug naar kantoor.

OOM CHRIS (*goedig.*) Haast je niet, jongen. Je kunt 't er dezer dagen wel eens van nemen. 't Is toch niet druk. Ik ga tenminste al naar huis toe. Als je die paar brieven even afschrijft, kun je dadelijk wel terugkomen.

(WILLEM *kust* ATIE *en gaat haastig weg.*)

Zevende Tooneel.

OOM CHRIS, TANTE TRUUS, ATIE, daarna TANTE CO.

OOM CHRIS (ATIE *de hand gevend.*) Voelt het aanstaande nichtje zich hier al wat thuis?

ATIE. Heelemaal, mijnheer van der Bank.

TANTE TRUUS. Of we elkaar maanden lang gekend hadden, niet waar, Atie? (ATIE *knikt.*)

OOM CHRIS. Frederik nog niet thuisgekomen?

TANTE TRUUS. Misschien van avond. Hij schrijft nooit 't uur van z'n komst.

OOM CHRIS (*mompelend.*) Ik moet hem noodig eens spreken.

(*Tante Co komt nu binnen door de gangdeur, zenuwachtig met betraande oogen, 'n zakdoek in de hand.*)

TANTE TRUUS (*tot* CO.) Is juffrouw Molette weggegaan?

Co (*met betraande stem.*) Ja. Dag Chris.

Oom Chris. Wel zusje, wat scheelt er aan?

Tante Truus (*verschrikt.*) Gut ja, Co, wat is er? Is er iets gebeurd?

Tante Co. Och. — Niets.

(Chris *en* Truus *zien elkaar even verwonderd en ontdaan aan.*)

Tante Truus. Je voelt je toch goed?

Tante Co (*knikt.*) 't Is niets met mij. (*Zij werpt een schuwen blik op* Atie, *die dadelijk discreet naar de andere kamer gaat*) (*haar achterna gaand*) Toe kindje.... ik.... ik wil je heusch niet....

Atie (*zich omkeerend, vriendelijk, tegelijk wat verlegen.*) Mag ik hiernaast wat adressen gaan schrijven? Ik heb nog zooveel kaartjes te verzenden, zeker wel 'n honderd....

Co (*zacht, haar kussend.*) Dank je wel, lieverd. (Atie *af door de porte-brisée, 'n stilte.*)

Achtste Tooneel.

Tante Truus, Tante Co, Oom Chris.

Tante Truus. Co-lief, je maakt me heusch ongerust. Wat is er toch? Is Mietje brutaal geweest?

Tante Co (*schudt ontkennend.*) 't Is juffrouw Molletje. Die heeft me zoo iets vreeselijks verteld.

Oom Chris (*ongeloovig glimlachend.*) Vreeselijk?! Van wien?

Tante Co (*zacht.*) Van onzen Fré.

Oom Chris (*nu iets minder op z'n gemak.*) Kom, kom! En wie zegt dan, dat dat waar is?

Tante Truus. Wel ja, juffrouw Mollette praat

zoovéél. Je moest niet naar haar luisteren. Ik heb 't je al meer gezegd.

Co. Dat wou ik ook eerst niet, maar ze zei, dat ze zich verplicht voelde 't ons te vertellen.

OOM CHRIS (*glimlachend knikkend.*) .... Dat kennen we.

TANTE TRUUS. Hoe kwam ze er dan aan, aan dat vreeselijke?

TANTE CO. Ze had 't van mevrouw de Bree gehoord.

OOM CHRIS (*wat knorrig.*) Die praatjes!

TANTE TRUUS (*verbaasd.*) Mevrouw de Bree! En hoe kwam die er aan?

TANTE CO. Van hemzelf, van Fré. Ze had hem gezien, nu pas in Parijs.

(*Korte stilte.*)

TANTE TRUUS. Ik wou heusch, dat je nu uitpraatte. Die geheimzinnigheid van je maakt me zoo zenuwachtig. We zijn toch onder ons.

OOM CHRIS. Ja Co, voor den dag er nu mee.

TANTE CO. Ik weet niet.... ik dùrf 't je haast niet te zeggen!

TANTE TRUUS (*zacht.*) Is 't zóó erg? (Co *knikt*) (*fluisterend.*) Is 't iets.... onfatsoenlijks?

TANTE CO (*knikt*) (*eveneens fluisterend.*) Héél erg.

OOM CHRIS (*hoofdschuddend, mompelend.*)Sapperloot.

TANTE TRUUS (*ontdaan.*) Och, och!.... (*fluistert weer.*) Hij heeft toch geen.... meisje verleid?

TANTE CO (*zacht-verwijtend.*) Nou, zóó slecht is hij toch niet.

TANTE TRUUS (*verontschuldigend.*) Ja gut, als jij ook niets zegt....

TANTE CO. Mevrouw de Bree en haar man waren in hetzelfde hôtel met hem in Parijs.

OOM CHRIS. Met Frederik?

TANTE CO (*nu heel geagiteerd, verlegen en nerveus.*)

Ja maar.... Fré was er niet alleen.... Hij logeerde er met.... je raadt 't nooit.... met madame Nucelli.

OOM CHRIS (*mompelend, zuchtend.*) 't Jongen, jongen, wat is dàt nou weer!

TANTE TRUUS (*verbaasd.*) Van de Italiaansche opera? (CO *knikt*) (*onschuldig.*) Ik begrijp alleen niet.... Dat kan toch toevallig geweest zijn.

TANTE CO (*knikt van nee, fluisterend*).... Op één kamer;.... No. 44, ze had 't gezien.

TANTE TRUUS (*met grooten schrik.*) Wat zeg je?!! Gut, gut, hoe vreeselijk! Dat ie daartoe komen moest!

OOM CHRIS (*'n stilte.*) 't Is beroerd, hoor. (*Tante* TRUUS *schreit zachtjes. Ook* CO *begint weer en snuit haar neus.*)

TANTE TRUUS (*met betraande stem.*) Als je denkt aan z'n vader, zoo in-fatsoenlijk. Onze heele familie altijd! Nooit iets op te zeggen geweest. En onze vader! Wat 'n man was dat, hè? Allemaal even ernstig en ingetogen van gedrag. Jij toch ook, Chris?

OOM CHRIS (*goedig-eenvoudig.*) Ja, ik durf gerust zeggen, dat ik altijd 'n fatsoenlijk leven geleid heb.

TANTE TRUUS. En die goeie Wim! Dan denk je: hoe komen die twee zoo verschillend! Dezelfde opvoeding gehad. We hebben altijd zóó ons best gedaan om hem verstandig en in het goeie groot te brengen.

OOM CHRIS. Zeker. Jullie heb je tegenover hem niets te verwijten.

TANTE CO. Geloof je heusch? Ik denk soms wel eens: zijn we ook in 't een of ander te kort geschoten? Zou hij ook anders zijn geworden, als z'n ouders hem hadden opgevoed.

OOM CHRIS (*hoofdschuddend.*) Ik geloof 't niet. 't Is de aard van den jongen, die niet deugt. Hij laat zich gaan.... En met zóó'n vrouw. Zeker vijftien jaar ouder dan hij. 't Is raadselachtig van hem.

TANTE TRUUS. En niet eens mooi. We hebben haar een paar keer in de opera gezien. 'n Ongunstig, onpleizierig uiterlijk vond ik toen.

OOM CHRIS (*hoofdschuddend.*) Geen vrouw naar m'n smaak. Ze heeft iets.... é.... brutaals over zich, iets erg ordinairs.

TANTE CO (*zacht-aarzelend.*) Ze heeft wèl 'n mooi figuur.

TANTE TRUUS. Ze was zóó gedecolteerd, dat ik haast niet naar haar durfde te kijken. Ik begrijp niet, wàt 't is, dat hem in haar aantrekt. Jij Chris?

OOM CHRIS (*heel beslist.*) Absoluut niet.

TANTE TRUUS. Hij kan toch geen respect voor haar hebben, wel?

OOM CHRIS (*met serieuse minachting.*) Dàt zeker niet.

TANTE CO. Ze is immers.... getrouwd?

OOM CHRIS. Ja. Haar man schijnt niet veel zaaks te zijn. Ik meen zelfs, dat ze nu aan 't scheiden zijn.

TANTE TRUUS (*met schrik.*) Aan 't scheiden? Gut Chris, — dan geloof je toch niet, dat 't Fré's plicht zal kunnen zijn, om later die vrouw te trouwen?

OOM CHRIS (*beslist.*) Geen kwestie van. Zet je dat uit 't hoofd. Zie je, ik.... ik spreek eigenlijk niet graag met jullie over dat soort dingen.... Maar, naar hetgeen ik gehoord heb, moet er heel wat op haar gedrag te zeggen zijn en is het zeker niet de eerste maal, dat zij zoo'n uitstapje gemaakt zal hebben.

TANTE TRUUS (*nu opeens driftig.*) Maar dan is ze ook door en door slecht, dat mensch, en noem ik 't eenvoudig schandelijk om zoo'n jongen als onze Frederik te verleiden.

OOM CHRIS (*goedig-kalm glimlachend.*) Nou, nou, verleiden.... Me dunkt, dat iemand van vijf-en-

twintig jaar, met zóóveel wereldkennis als onze Frederik, niet de man is om zich te laten verleiden.

TANTE CO (*langzaam.*) .... Ik weet 't niet, Chris. Als je hoort hoe zij er uitziet en hoe zij gekleed gaat.... (*meer tot* TRUUS, *iets zachter.*) Mevrouw de Bree had toch in hun ka.... in No. 44, over 'n stoel zien hangen, 'n rose zijden .... (*Zwijgt verlegen.*)

TANTE TRUUS (*nu toch iets nieuwsgierig. Ook wat zachter.*) Rose zijden wàt?

TANTE CO (*zacht, verlegen.*) 'n .... 'n je weet wel.

TANTE TRUUS. Nee, ik weet 't niet.... (*Zachter ontzet.*) Toch geen .... onderrok?

TANTE CO (*a. v. ontkennend hoofdschuddend.*).... Veel erger.... 'n.... ik schaam me haast 't te zeggen....

TANTE TRUUS. Erger dan 'n.... Je meent toch geen....

TANTE CO (*knikt.*)

TANTE TRUUS (*nu fluisterend.*) .... 'n Pantalon?

TANTE CO (*nu ook fluisterend.*) Nòg erger Truus; 'n chem....

TANTE TRUUS (*nu luid, ontzet.*) Chem.?! God, hoe dégoûtant!

TANTE CO (*knikkend.*) Met echte kant er aan. Valenciennes! En als dàt geen verleidingskunsten zijn!

TANTE TRUUS. Ik wist niet dat zoo iets mogelijk was...! (*Zacht.*) Ik geneer me heusch voor Chris. (*'n Korte stilte. Tot Co.*) Weet je nog, hoe onze moeder nooit wou, dat wij iets anders aan de onze zouden dragen dan 'n schulpje? (CO *knikt.*) En zoó dragen we ze nòg. (*Nu luid en beslist tot Chris.*) Je hebt gelijk Chris. Zòo'n soort vrouw hòeft hij niet te trouwen.

TANTE CO. Ik ben alleen maar bang, dat zij hem niet los zal laten. En als hij nu doodelijk is vàn haàr....

OOM CHRIS. Dat hoeft niet.... Dat zal geen liefde wezen.

TANTE TRUUS. Geen liefde?! Waarom zou hij 't dan gedaan hebben?

TANTE CO (*heel wijs, langzaam.*) Ooh! Ik begrijp 't wel, geloof ik. Ik heb indertijd eens van 'n dergelijk geval gelezen. 't Was 'n roman in de Revue des deux Mondes. Ook 'n getrouwde vrouw, die met een officier wegliep. En dat noemde de schrijver geen echte liefde, maar 'n passie; dat is liefde zonder achting. (*Met 'n aardige mengeling van verlegenheid en gewichtige voldoening over eigen belezenheid en wereldkennis, langzaam-smakelijk.*) 't Was wèl wat onzedelijk, maar héél mooi beschreven, héél boeiend. En 't gekke was, ze waren toch geen van beiden slecht, die menschen. Je moèst met ze meevoelen.

TANTE TRUUS (*hoofdschuddend.*) Co, Co, dat jij nu zulke dingen leest!

CO (*wat verlegen.*) Gut, in de Revue des deux Mondes. 't Kwam in ons leesgezelschap.

OOM CHRIS. Enfin, hij moèt in ieder geval van haar af. Ik zal er hem eens ernstig over onderhouden. Hem spreken niet alleen over het onzedelijke, maar ook het gevaarlijke ervan, met het oog op z'n toekomst. En dan moet ik hem meteen eens de les lezen over z'n verregaande verkwisting. De jongen heeft 't laatste jaar toch *f* 30.000 uitgegeven.

TANTE TRUUS. Wàt zeg je? Hoe doèt hij 't! Wàar geeft hij 't in Godsnaam aan uit!

OOM CHRIS. Dat mag de hemel weten. En nu is me zoo iets ter ooren gekomen, dat hij er nog 'n jacht bij wil koopen.

TANTE TRUUS. 'n Jacht?! Wat moet hij dáármee doen?

TANTE CO (*hoewel verschrikt, toch even met glim-*

lachenden trots.) Wel de wereld rondreizen. Op avonturen en gevaren uit. Je weet hoe romantisch en poëtisch de jongen altijd is!

TANTE TRUUS. Hoe kómt hij aan de vreemde ideeën, hè? (*Tot* CHRIS.) Dat zal in onze familie vroeger toch nooit iemand in 't hoofd hebben gekregen, om zoo iets te verlangen. Jij ook niet, wel Chris?

OOM CHRIS (*nuchter-beslist.*) Nooit. Ik kon evengoed aan een luchtballon gedacht hebben. Maar je begrijpt, wat zoo'n aardigheid hem kosten zou.

TANTE TRUUS. Och als z'n moeder maar niet zoo rijk was geweest! Als hij eens voor z'n brood had moeten werken, zou hij misschien heel anders geworden zijn.

OOM CHRIS. Ja, nu komt er niets van hem terecht.

TANTE CO. Zeg dat niet Chris. Hij heeft zooveel goeds.

TANTE TRUUS. Ja maar, jij bent zwak tegenover hem. Jij laat je altijd weer inpakken door z'n aardige, oppervlakkige kwaliteiten. Jij treedt nooit eens flink tegen hem op.

TANTE CO (*deemoedig.*) 't Is mogelijk Truus. Maar heusch, jij doet 't ook niet. Hij is ook zoo héél innemend. Denk eens, zooals hij nageloopen wordt.... Op z'n afternoon tea's....

OOM CHRIS. Ja, wie heeft nu ooit gehoord van 'n jongen van vijf-en-twintig jaar, die afternoon tea's geeft!....

TANTE TRUUS. En waar nagenoeg alleen dames komen.

TANTE CO. En heele nette dames ook. Wij zijn er verleden eens geweest om 'n kijkje te nemen en we stonden er versteld van.... Allerlei artisten, musiciennes en schilderessen. En veel oudere dames ook, mevrouw Nolting o.a.....

OOM CHRIS. Dat was 'n kennis van z'n moeder.

TANTE CO. En dan juffrouw Lütte natuurlijk.

OOM CHRIS. Wat! Die zooveel doet op philantropisch gebied, met die donkere oogen?

TANTE TRUUS. Juist die. Prachtige oogen hè, enkel ziel.

TANTE CO (*zacht, droogweg, met een ondeugenden glans in haar oogen.*) Ja, enkel ziel.

TANTE TRUUS. Foei Co, wat kijk jij ondeugend.

OOM CHRIS. Je zoudt zoo zeggen, niet iemand voor Frederik.

TANTE CO. Ze is toch èrg op hem gesteld.

TANTE TRUUS. Ja, ze geeft zich ontzettend veel moeite voor hem, om hem aan 't werk te krijgen en hem ernstiger te stemmen.

TANTE CO (*droog.*) Wat àl te veel vind ik.

TANTE TRUUS. Hoe kun je dát zeggen! Ik heb 't al meer gemerkt. Je twijfelt toch niet aan haar goeie bedoelingen?

TANTE CO. Nee, dàt niet. Ik denk alleen wel eens, of zij zich òòk zooveel moeite zou geven, als Fré eens minder innemend was, en niet die charme had.

TANTE TRUUS. Natuurlijk zou ze dat. (*Hoofdschuddend met een glimlach.*) Co, Co! (*tot* CHRIS.) Zoo'n scherpen, satirieken blik als zij heeft. Net *Larochefoucault* soms; 'n beetje cynisch haast. Daar moet je heusch voor oppassen, hoor.

TANTE CO (*wat verlegen en tegelijk gevleid.*) Kom, kom .... zóó erg is 't niet.

OOM CHRIS. Ik moet nu weg, hoor. Nog even iemand spreken.

(*Juffrouw Lütte komt haastig binnen. 'n Vrouw van schijnbaar midden in de veertig, bleek en verwelkt, met groote, dweepzieke oogen. Eenvoudig en tegelijk aanstellerig excentriek gekleed in donkere reform; draagt geen handschoenen, 'n bos witte*

narcissen vòor op haar borst. Spreekt wat overdreven met sterken klemtoon op de woorden.)

Negende Tooneel,

TANTE TRUUS, TANTE CO, OOM CHRIS, JUFFROUW LÜTTE, *daarna* CHRIS *af.*

TANTE TRUUS (*opstaande.*) Ah, daar is ze net, Jeannette. We spraken juist over je, kind. Wèl bedankt voor je heerlijke violen, hoor.

OOM CHRIS. U excuseert me, juffrouw Lütte. Ik ging juist heen.

JUFFROUW LÜTTE. Zeker mijnheer van der Bank. (CHRIS *af.*) Dag tàntetjes, hoe gàat het u? (*kust beiden.*) Ik kan maar 'n oogenblikje blijven. (*kijkt even snel zoekend de kamer rond.*) Maar ik verlangde zóó om u even te zien!

TANTE TRUUS (*tot* CO.) Roep jij Atie eens. Ze is al zoo lang alleen geweest.

JUFFROUW LÜTTE. Hebt u een logée?

TANTE TRUUS. Heb je er nog niet van gehoord? Nee, 't is waar, 't wordt morgen pas publiek.

JUFFR. LÜTTE (*schrikt en bedwingt zich met moeite.*) Publiek!?... Is er.... iemand geëngageerd?

TANTE TRUUS. Ja, één van de jongens. Je moet eens dadelijk met ons aanstaand nichtje kennis maken.

JUFFR. LÜTTE (*a. v.*) Wie is het?

TANTE TRUUS. Onze Willem.

JUFFR. LÜTTE (*verademend.*) Och, hoe alleraardigst!! Van harte gefeliciteerd, beste juffrouw. Wat zult u blij wezen! Die goeie Willem!

TANTE TRUUS. Ja, en 't is 'n snoesje, zoo degelijk,

weet je, net iets voor hèm. (ATIE *en* TANTE CO *komen nu uit de suite naar binnen.*)

Tiende Tooneel.

DE TANTE'S, JUFFROUW LÜTTE, ATIE.

TANTE TRUUS. Atie, laat me je eens voorstellen aan juffrouw Lütte, van wie we daareven nog met je gesproken hebben. Juffrouw van Weelen, Jeannette.

JUFFR. LÜTTE (ATIE *de hand drukkend.*) M'n innige gelukwenschen, juffrouw van Weelen. Wat zult u gelukkig wezen! U krijgt zoo'n voortreffelijken man! U weet niet hoe hartelijk ik deel in uw geluk.

ATIE. Dank u wel.

JUFFR. LÜTTE (*tot de tante's.*) En Fré, wat zal die verrast wezen. Of weet hij er al van? Hij heeft zoo'n groote bewondering voor z'n nobelen broer, dien hij in veel opzichten zoo verre boven zich voelt. (*Gretig.*) Is hij al gekomen?

TANTE TRUUS (*hoofdschuddend.*) Van avond misschien. Je weet, hij schrijft nooit den trein.

JUFFR. LÜTTE. Wat 'n heerlijke tijd voor u allen!

TANTE TRUUS (*zuchtend.*) Ja, 'n heerlijke tijd.

JUFFR. LÜTTE. Waarom zegt u dat zuchtend, tantetjelief? U hebt toch geen zorgen?

TANTE TRUUS (*knikkend, zachtjes.*) Groote zorg, kind.

JUFFR. LÜTTE (*ook zocht.*) Over Frederik?

TANTE TRUUS (*a. v.*) Ik kan 't je niet zeggen, Jeannette.

(TANTE CO *vat nu* ATIE'S *arm, en voert haar al pratend naar de groote tafel heen.*)

JUFFR. LÜTTE. (*a. v.*) En als ik 't al weet? Heeft juffrouw Mollette u iets verteld?

TANTE TRUUS (*ontdaan.*) Wat! Heeft ze 't jou verteld?

JUFFR. LÜTTE. Nee, bij ons komt ze niet. Maar ik was gisteren bij 'n kennis bij wie ze naait.

TANTE TRUUS (*verontwaardigd, nu luider.*) Hoe schandelijk van haar om 't zoo rond te bazuinen. Zij zal nooit meer 'n voet hier in huis zetten! En hoe vreeselijk, dat nu iedereen 't weten zal! Ik ga dadelijk naar haar toe. (*Zij staat haastig op.*)

TANTE CO (*die 't laatste gehoord heeft, gaat naar haar toe.*) Gut Truus, wat is 't nù weer?

TANTE TRUUS (*met 'n blik op* ATIE.) Niets, niets, later wel. (TANTE CO *gaat weer naar* ATIE *toe.*)

JUFFR. LÜTTE (*sussend tot* TANTE TRUUS *die ze weer naar haar stoel brengt.*) Tantetjelief, maak u nu geen zorg om 't oordeel van de menschen. 't Is alleen het feit zelf, dat ik treurig vind, héél, innig bedroevend. Ik dacht wel, dat u 't gehoord zou hebben. En daarom ben ik van middag hier gekomen. Ik had zoo'n behoefte uw verdriet met u te deelen.

TANTE TRUUS (*met haar zakdoek 'n paar tranen wegvegend.*) Och beste kind! Wat moet er nog van hem worden!

JUFFR. LÜTTE (*tante's hand vattend, met klem.*) 'n Goed, edel mensch!

TANTE TRUUS. Geloof je dat nòg?

JUFFR. LÜTTE. Ik ben er van overtuigd. Er sluimert zoo héél veel goeds in hem. (*met 'n zacht, bemoedigend glimlachje.*) Denk eens, hoeveel heiligen er zelfs zijn geweest, die in hun jeugd zondig geleefd hebben.

TANTE TRUUS (*bezorgd glimlachend.*) 'n Heilige zal hij nooit worden.

JUFFR. LÜTTE (*nog steeds met tante's hand in de hare*) (*a. v.*) Wie weet. (*opeens met onderdrukte hevigheid.*) En u moet u ook niet angstig maken

voor dat.... (*tusschen haar tanden*) dat schepsel! Hij houdt niet van haar. Dat kan hij niet. 't Is alleen 'n tijdelijke afdwaling van hem.

TANTE TRUUS. Maar kindlief, dan vind ik 't des te erger. Liefde zou de eenige verontschuldiging zijn voor z'n handelwijze. Maar zonder die.... bah..... Ik kan er haast niet aan denken.

JUFFR. LÜTTE (*a. v.*) Zij heeft de meeste schuld er aan, dat.... dat.... (*zich met moeite beheerschend.*) Ik zal morgen eens met hem gaan spreken, ernstig spreken.

TANTE TRUUS. Nee Jeannette, dat kun je niet. Dit is 'n te kiesche zaak. 't Is beter, dat m'n broer 't doet.

JUFFR. LÜTTE. Waarom? Ik ben geen kind meer, véél ou.... (*zich haastig verbeterend*) wàt ouder dan hij. En als ik voel, dat ik eenigen invloed ten goede op hem kan uitoefenen, mag ik me dan door 'n gevoel van valsche preutschheid laten weerhouden?

TANTE TRUUS. Nu, doe dan zooals je zelf 't beste oordeelt. (*met 'n zucht.*) Ik zie er werkelijk tegen op hem van avond te zien.

JUFFR. LÜTTE. Gaat u nog even met me mee. 'n Eindje omwandelen. Dat zal u goed doen. Uw zenuwen wat kalmeeren. Dan praten we onderwijl nog eens rustig samen uit.

TANTE TRUUS. Ja, dat kon ik wel. Ik heb behoefte aan versche lucht. (*Zij schelt en gaat dan naar* Co *toe.*) Co, ik ga even Jeannette naar huis brengen. Hou jij Atie zoolang gezelschap.

ATIE (*opstaand, tot tante* Co.) Nee, gaat ù nu ook mee. Ik voel, dat u wat met elkaar te bespreken hebt, iets waarvan u erg vervuld bent. Dan schrijf ik in dien tijd m'n adressen af.

TANTE CO (*aarzelend.*) Maar kindje, we kunnen je

toch niet hier alleen achterlaten! Den eersten dag nog wel!

ATIE. Waarom niet? Dan zoudt u toonen, dat u me al als 'n familielid beschouwt, voor wie u geen plichtplegingen hoeft te maken. En zóólang blijft u toch ook niet weg, wel?

DE TANTE'S. Dàt zeker niet. (*Er wordt geklopt en* MIETJE *komt binnen.*)

TANTE TRUUS. Krijg ons goed eens van boven, Mietje. We gaan nog even met juffrouw Lütte uit. (MIETJE *af*).

JUFFR. LÜTTE (*tot* ATIE.) U werkt, meen ik, op de toynbee, niet waar? Met genoegen?

ATIE (*wat verlegen.*) Ja. Ik vind 't wel heel moeilijk.

JUFFR. LÜTTE. Dat is 't, in 't begin. Maar 't is heerlijk werk en zoo dankbaar! U hebt een mooi leven in 't verschiet.

ATIE. Ja.

JUFFR. LÜTTE. En uw aanstaande zwager moet u nog leeren kennen? (ATIE *knikt.*) Ook in hem schuilt veel moois, (*glimlachend tot* TRUUS) ja tantetje, heusch. De fijne, geurende planten liggen alleen maar wat bedolven onder het onkruid. En nu moet dat onkruid daarom héél langzaam en voorzichtig aan uitgeroeid worden door teêre, angstvallige handen, gewoon aan zulk werk. (*ziet onwillekeurig naar haar eigen heel blanke handen*).... Dan zult u later versteld staan over de weelde van bloemen, die er te voorschijn komt!

TANTE TRUUS (*zuchtend.*) We willen 't hopen, kind. (MIETJE *komt nu binnen met hoeden en mantels van de tantes en helpt hen die aandoen.*)

Elfde Tooneel.

DE VORIGEN, MIETJE.

TANTE CO (*zachtjes tot* MIETJE.) Je hebt toch sellerie genomen van den groenman, voor morgen bij 't dessert? Je weet, daar houdt mijnheer Fré.... (*kucht verlegen.*) 't is zoo'n heel gezond eten.

MIETJE (*stug.*) Hij had geen selderie meer.

TANTE CO (*a. v.*) Hoe jammer! Laat Dien dan nog even probeeren in dien winkel op den hoek.

TANTE TRUUS. Nu tot straks, Atie. We zijn gauw terug, hoor.

JUFFR. LÜTTE. Tot later, juffrouw van Weelen! (*Allen af door de gangdeur, behalve* MIETJE. *Dadelijk daarop komt* CO *nog even haastig terug.*)

TANTE CO. Mietje, je moest hier nog even 'n vuurtje aanleggen. 't Wordt 's avonds nogal kil en mijnheer Fré.... (*haastig zich verbeterend.*) Je weet, juffrouw Truus is kouwelijk.

MIETJE (*knorrig.*) Jawel juffrouw. (CO *af*) (*mopperend.*) Altijd 't zelfde liedje.... Alles voor die jongen. Hij is 't nogal waard.... (*Mietje gaat ook heen, door de gangdeur.*)

Twaalfde Tooneel.

ATIE *alleen.*

ATIE (*haar naziend.*) Wat of er toch is! Iets met Frederik, geloof ik. (*Ze loopt de kamer rond en houdt stil voor de schrijftafel waarop de portretten staan. Neemt er een op en bekijkt 't aandachtig.*) Hè, zou hij dat zijn! Wat 'n aardig.... Nee, wat 'n brutaal

gezicht! 't Is of z'n oogen me.... (*Zij legt 't haastig neer.*) Wim is veel liever en mooier!....

(*Als getrokken door 't portret gaat zij er weer heen, neemt 't op en bekijkt het aandachtig.*)

Scherm valt.

TWEEDE BEDRIJF.

Hetzelfde vertrek. ATIE *zit aan de schrijftafel te schrijven.* MIETJE *komt binnen met hout en vuurmakers op 'n blik en begint den haard aan te leggen.*

Eerste Tooneel.

ATIE, MIETJE.

ATIE (*na even gewacht te hebben.*) Heb je hoofdpijn, Mietje?

MIETJE. Nee juffrouw. Waarom denk u dat zoo?

ATIE. Omdat je zoo.... bedrukt ziet. Wat bleek ook.

MIETJE (*mompelend.*) Ik ben alleen wat van streek.

ATIE. Dat treft nu erg jammer; de juffrouwen zeiden 't ook. We zijn nu allemaal zoo vroolijk gestemd.

MIETJE. Dat wil ik gelooven. U krijg 'n bovenste beste, hoor.

ATIE. Wat zal mijnheer Frederik verbaasd zijn, hé?

MIETJE (*opeens weer zuur.*) Jawel.

ATIE (*als verbaasd.*) Waarom kijk je nu boos?

MIETJE (*mopperend tusschen haar tanden.*) 't Is me 'n lievertje. En daar mot 't vuur nou voor an.... En selderie gehaald....

ATIE. Vindt je dat zoo erg?

MIETJE (*streng.*) Zeker vin ik dat erg. Voor 'n jonge die.... 't Is schande wat-ie weer uitgehaald heef. Ik zal hem straks nie meer anzien....

ATIE. O! Waren de juffrouwen dààrom zoo bedroefd?

MIETJE. Waren ze bedroefd?

ATIE. Ja, heel plotseling, nadat juffrouw Co even boven was geweest.

MIETJE. Dan heeft juffrouw Mollette 't d'r toch verteld. Dat had ze nie motte doen. Ik heb 't haar nog gezeg.... (*korte stilte.*)

ATIE (*aarzelend*).... Is 't zóó erg, wat hij gedaan heeft?

MIETJE. Nou, en òf 't. Tegen 'n jong meissie as u kan ik 't haast nie noeme. Met zoo'n slet van 'n vrouw in Parijs te gaan zwiere.... 'n getrouwd mensch nogal, 'n santeuse, die z'n moeder kon zijn.... En wat 't ergste is.... Als hij strakkies thuiskomt.... dan weet-ie ze toch direct in te palme.... Ze beginne met zuur te kijke en jawel, na 'n paar minute is het 't oude liedje weer: „m'n lieve jongen, m'n beste schat".... Frédje voor, Frédje nà. Maar van mijn zal die geen goed woord meer krijge. Dat hoeft-ie niet te denke.... 'n Rijtuig? (*ze gaat naar 't raam en kijkt uit.*) Ja, daar is-tie werachtig al, geloof ik. (*Zij wil eerst heengaan, maar bedenkt zich dan en blijft staan met 'n gezicht van: Jawel roep u nou maar toe.*)

ATIE.....'n Getrouwde vrouw!... Hoe afschuwelijk!!

(*Zij trekt zich terug in de suite. Het tooneel blijft eenige oogenblikken leeg. Men hoort achter de schermen* FREDERIK *roepen:* „Mietje! Mietje!" Waar zit je ouwetje! (*dan tot* KOETSIER.) Nog 'n paar treden hooger, de eerste deur links. Juist, dààr naar binnen. MIETJE *gaat nu naar de deur rechts, opent die en zegt knorrig.*)

MIETJE. Mot dat koffer na 't selon?

FREDERIK (*achter de schermen.*) Ja, er zitten cadeautjes in. Ik laat hem morgen halen. (KOETSIER *komt nu binnen, 'n handvalies dragend, gevolgd door* FREDERIK.)

Tweede Tooneel.

FREDERIK, MIETJE, KOETSIER.

(FREDERIK, *slanke man van middelgrootte, levendig gezicht, gladgeschoren, met ronde oogen waarmee hij kinderlijk onschuldig en roerend-eerlijk kan kijken.*)

FREDERIK (*tot* KOETSIER.) Mooi zoo. Hier maar neer. (KOETSIER *zet koffer neer links bij 't raam.*) Mietje, kan jij 'n gulden wisselen? Geef den koetsier dan twee kwartjes.

MIETJE (*knorrig.*) Twee kwartjes is veels te veel voor dat enkelde koffertje.

FREDERIK. Gekheid. 't Is 'n heele vracht, de trap op.

MIETJE (*na in haar beurs gekeken te hebben.*) Ik kan ook nie wissele.

FREDERIK. Dan moet hij den gulden maar hebben. (*Tot* KOETSIER.) Daar vrind. En drink jij eens op m'n gezondheid, hè?

KOETSIER (*grinnekend.*) Of ik meneer! Wel bedankt, hoor. (KOETSIER *langzaam af.*)

Derde Tooneel.

FREDERIK, MIETJE.

MIETJE. 'n Gulde! Is me dat met 't geld smijte. De vent verzuipt 't dadelijk. Hij heeft 'n neus as 'n tomaat.

FREDERIK. Mietje, Mietje, wat ben jij kwaaddenkend. Héél verkeerd van je hoor. Dat zal de dominé je ook vertellen.

MIETJE. Jawel, praat u maar toe.

FREDERIK. En je kijkt me zoo boos aan. Je zoudt me 't huis haast weer uitjagen. Waar zijn de tantes?

MIETJE. Uitgegaan.

FREDERIK. Zoo. Mijnheer Willem op kantoor?

MIETJE. Ja, dié is an 't werk. Diè doet z'n plicht.

FREDERIK. Net als ik, hè? Zoo meende je 't? Ja, ik weet 't wel. Waar zijn de tantes naar toe?

MIETJE. 'n Endje omgegaan met juffrouw Lütte, (*venijnig haar neus ophalend*) om d'r wat te verzette.

FREDERIK. Te verzetten? Van wat? Waarvoor?

MIETJE. Dat zal ù wel 't beste wete.

FREDERIK. Menschlief, je spreekt in raadselen. Je lijkt de Pythia van Delphi wel!

MIETJE. U hoeft mijn geen gemeene name te noeme.

FREDERIK (*glimlachend.*) Je bent bepaald met je verkeerde been uit bed gestapt. Je nichtje is toch niet erger?

MIETJE. Nee, da's nog eender.

FREDERIK. Nog altijd te bed?

MIETJE (*iets minder knorrig en kortaf.*) Ja. Dat zal ze nog wel blijve ook.

FREDERIK. Stumperdje! Nog die pijn in den rug? (MIETJE *knikt.*) En wat zegt de dokter?

MIETJE (*gaandeweg iets bijkomend.*) Die zeit niet veel. Versterkende middelen en geduld.

FREDERIK. Gebruikt ze nog zoo weinig?

MIETJE (*knikkend.*) Melk en wat bouillon, anders niet. Die krijg ze geregeld van de dames. Ze heit nergens trek in. 't Eenigste wat ze lust is druive en die zijn nou zoo schaarsch. Haast geen ankomme an.

FREDERIK (*geeft haar een rijksdaalder.*) Daar. Koop daar dan wat druiven voor en geef haar die.

MIETJE. Nee, ik neem nooit meer niks van u an.

FREDERIK. Gekheid. 't Is niet voor jou. 't Is voor je nichtje. Je mag hààr niet te kort doen. Zij en ik waren beste vrinden, weet je niet meer? Ze is nog eens bij me op m'n kamers geweest om 'n prentenboek te halen.

MIETJE. Daar heit ze 't nog altijd over. Over 'n verhaal, dat u d'r toen het voorgeleze.

FREDERIK. Ik zal haar nòg eens 'n boek zenden. En geef haar m'n groeten, hoor.

MIETJE. Dank u, dank u wel. (*losbarstend.*) 't Is toch zonde en jammer! Zoo'n goed hart as u heb en dat u dan zóó.... Ik had eerst nie tegen u wille prate.... As ik denk an wat u.... Gossie, Gossie. 't Is toch zoo'n zonde! (*gaat hoofdschuddend heen door de gangdeur.*)

FREDERIK (*glimlachend.*) Wat scheelt haar in Godsnaam.... (*hoort dan eenig leven in de suite en roept haar achterna.*) Mietje, kom nog 'ns hier! (*als zij terugkomt in de deur, op gedempten toon.*) Wie is er hiernaast?

MIETJE (*beteekenisvol.*) 'n Juffrouw.

FREDERIK (*a. v.*) 'n Juffrouw?! Wat voor een?

MIETJE. Ga maar es kijke. Eén, die je na kom te staan, 'n alderliefst meissie.... (*haastig.*) Maar nie voor u, hoor. (MIETJE *af.*)

Vierde Tooneel.

FREDERIK *alleen, daarna* ATIE.

FREDERIK (*blijft 'n oogenblik staan met opgetrokken wenkbrauwen en fluit.*) .... 'n Alderliefst

meissie, maar niet voor u.... Ra, ra wat is dat?

(*Hij opent de suite-deur en ziet* ATIE *zitten.* ATIE *aarzelt even en komt dan, als gefascineerd, naar voren. Zwijgend zien ze elkaar 'n oogenblik aan.*)

FREDERIK (*mompelend.*) Ah, is dàt de oplossing!... (*tot* ATIE *met 'n glimlach.*) Heb ik ook het genoegen het meisje van m'n broer te zien?

ATIE (*verlegen.*) Ja.... Atie van Weelen,

FREDERIK. Dat is 'n alleraardigste verrassing! (*haar de hand toestekend.*) Van harte geluk, Atie. Niet waar, dat mag ik nu toch zeggen en je tutoyeeren? En geloof me, dat ik mezelf niet minder gelukwensch. Ik had al lang naar 'n schoonzuster verlangd.

ATIE (*glimlachend, tegelijk wat stroef.*) U.... je schijnt niet erg verbaasd.

FREDERIK (*vroolijk.*) Dat ben ik ook niet.... Of.... in zeker opzicht toch wel.... Dat het zoo gauw tot 'n feit is gekomen?

ATIE (*nu even Frederiks misdrijf vergetend en hierdoor minder stroef.*) Welk „het?"

FREDERIK (*a. v.*) Willems verliefdheid.

ATIE (*'n ietsje spottend.*) O ja, daar wist u al vier maanden lang van. Vóór Wim er zelfs van wist.

FREDERIK (*glimlachend.*) Nu, dat is wat sterk. Zeiden de tante's dat? Ik had wel al lang gemerkt, dat Willem zoo buitengewoon opgewekt en vroolijk van die toynbee-avonden thuiskwam en kon die verhoogde stemming moeilijk als 'n zuiver philantropische of sociale beschouwen. Dat gaf te denken, natuurlijk.... (*hij ziet* ATIE *aan, wachtend op 'n antwoord, maar zij, nu weer terugdenkend aan z'n misdrijf, wordt weer stroef en maakt verlegen en wat onhandig 'n beweging om naar de suite te gaan.*)

FREDERIK (*verbaasd.*) Ja gaat toch niet heen?

ATIE (*zonder hem aan te zien.*) Ik was aan 't brieven schrijven.

FREDERIK. Is daar zóó'n haast bij? Mag ik je niet 'n oogenblikje gezelschap houden en eens nader kennis maken met m'n aanstaand zusje? ... Ik begrijp ook niet, hoe je hier zoo alleen bent (*'n korte stilte.*)

ATIE (*nog steeds verlegen en niet op haar gemak.*) Je wilt je misschien wel eens opfrisschen na de reis?

FREDERIK (*glimlachend de schouders ophalend.*) De reis? .... Ik kom van Brussel af. Je vindt me toch niet erg verreisd? (*Zij knikt van neen.*) Dan wil ik liefst 'n oogenblikje rustig met je praten, of mag dat niet? (*schuift een fauteuil voor haar aan, waarin ze aarzelend gaat zitten, geeft haar 'n bankje, wil haar 'n kussen in den rug geven, dat ze afweert met 'n koel dankje en gaat dan over haar zitten; hij volmaakt op z'n gemak; zij, schuw en verlegen.*)

FREDERIK. Je hebt op die toynbee-avonden dus kennis gemaakt?

ATIE. Ja.

FREDERIK. 'n Degelijke, ideale kennismaking. Dat zullen de tantes en oom Chris zeker ook zeggen.

ATIE (*z'n spot gissend, ziet hem weifelend aan, maar hij kijkt volmaakt eerlijk en onschuldig.*) Wat lijk je weinig op Wim!

FREDERIK (*serieus, met 'n zucht.*) Me volkomen van bewust. Lang niet zoo knap als m'n mooie broer hé? noch uiterlijk, noch innerlijk.

ATIE (*langzamerhand in vuur rakend.*) Dáár dacht ik niet aan, maar .... Wim die zoo gereserveerd is, zoo schuw en verlegen, en die zoo angstvallig alles in zich opsluit: z'n gevoel en z'n .... (*verlegen houdt ze stil.*)

FREDERIK. Toe, ga nu eens door. Ik vind 't heerlijk zoo vertrouwelijk met je te praten, en je zoo enthou-

siast te hooren over Willem, dien prachtkerel. Die alles in zich opsluit, zei je: z'n gevoel en z'n....

ATIE (*zacht, zonder hem aan te zien.*) Al het mooie in hem....

FREDERIK (*even met 'n flikkering in z'n oogen.*) Z'n passie?

ATIE (*a. v.*) Ja.

FREDERIK (*ernstig.*) Ik begrijp zoo goed, hoe jij hem ziet: uiterlijk wat koel, maar innerlijk vol gloed en forsche kracht. Is 't zoo niet?

ATIE (*hem nu geloovend.*) Ja. (*opeens kinderlijk en impulsief.*) Ik zou hem zoo dolgraag als Lohengrin gezien hebben!

FREDERIK (*eerst niet begrijpend.*) Lohengrin?!.... O, 't Is waar, op dat bal. Juist. Toen kwam hij volkomen tot z'n recht, 'n echte ridder, 'n Bayard sans peur et sans reproche. (*hij ziet haar 'n oogenblik geïnteresseerd aan, 'n ietsje verwonderd over het nieuwe wat hij in haar ziet.*) ....Zie je Atie, jij bent nu juist zooals ik me je had voorgesteld.

ATIE. En je kende me niet?

FREDERIK. Zooals ik me Wim's meisje had voorgesteld.

ATIE. Hoe meen je?

FREDERIK. Wel in.... uiterlijk en kleeding en.... met die ernstige kwaliteiten, je sociale en philantropische neigingen....

ATIE. Meen je dat heusch?

FREDERIK. Voor zoover ik na 'n zéér oppervlakkige kennismaking kan oordeelen....

ATIE. Nu spot je alwéér.

FREDERIK. Alweer?! Wanneer had ik 't dan nog meer gedaan?

ATIE. Toen je sprak over onze degelijke en ideale kennismaking.

FREDERIK. Maar Atie, wat ben je wantrouwig! Geen haar op m'n zondig hoofd dat er aan dacht. Ben je soms niet 'n „ernstig" meisje met hoogst degelijke en serieuse idealen en dacht je dat Willem ooit op 'n wereldsch meisje had kunnen verlieven? Jullie lijkt me voor elkaar geschapen.

ATIE (*even peizend.*) Ja, ik geloof ook, dat we heel goed bij elkaar komen .... (*glimlachend.*) En wat meende je toen je sprak van m'n kleeding? Dacht je dan dat .... dat Wim's meisje reform zou dragen?

FREDERIK (*knikkend.*) Dat vond ik heel waarschijnlijk.

ATIE (*glimlachend.*) En hoe vindt je nu mijn reform?

FREDERIK. Zeer makkelijk, hé?

ATIE (*lacht opeens.*) Dat wil zeggen: heel leelijk.

FREDERIK. Nu, héél leelijk is wat sterk. Hoe vind je ze zelf.

ATIE (*haastig op den toon van 'n kind dat een les opzegt.*) Praktisch en gezond. En dàt is de hoofdzaak. Daar komt 't alleen op aan.

FREDERIK (*argeloos.*) Dat zegt Wim zeker, hè?

ATIE (*haastig.*) Dat zeg ik ook .... dat moet ik denken .... Ik doe 't nog niet genoeg .... Ik.... ik ben nog wat te ijdel .... (*beschaamd, zachtjes.*) Ik vind ze eigenlijk ook niet mooi.

FREDERIK (*glimlachend.*) Maar er zou misschien wel een combinatie zijn te maken van het praktische en gezonde mèt het mooie en elegante .... Mag ik eens 'n costuum voor je ontwerpen?

ATIE (*glimlachend.*) Jij?

FREDERIK. Zeker. Ik doe 't wel meer voor m'n dameskennissen. (*Bij 't woord „Dameskennissen" wordt* ATIE *opeens weer herinnerd aan* FREDERIK's *zonden.*)

ATIE (*stroef.*) O!! Nee, dank je wel.

FREDERIK. Nu kijk je opeens weer streng, als in 't begin .... „Laat ik hem wat op 'n afstand houden.

Niet te familjaar met hem worden." Me dunkt Atie, dat je niet zoo gelijkmatig gestemd bent als m'n voortreffelijke broer.

ATIE. Dat ben ik ook niet, maar .... nù komt 't door wat anders.

FREDERIK. Dat klinkt eenigszins onduidelijk en mysterieus .... (*zich herinnerend.*) En Mietje, ook al, 't is waar .... Ze zei, dat de tantes uit waren gegaan om zich wat te verzetten. Had die orakelspreuk eenigen grond?

ATIE (*verlegen.*) Ja. Ze waren .... erg bedroefd door iets wat ze gehoord hadden.

FREDERIK. Och kom! En wat was dat? Hebben zij 't je verteld?

ATIE. Nee, mij niet .... Ik .... (*houdt verlegen stil.*)

FREDERIK. O, hadt jij 't misschien van Mietje gehoord?

ATIE (*a. v.*) Zoo iets er van. Ik vroeg haar, waarom ze zoo boos keek.

FREDERIK (*glimlachend.*) Zoo, zoo! Geconspireerd met Mietje over mij! Kun je niet iets duidelijker wezen?

ATIE (*zonder hem aan te zien.*) 't Is zoo moeielijk voor me .... 't Betreft iets .... iets heel ergs .... dat jij in Parijs gedaan moet hebben ....

FREDERIK. Ah! ... Van wie wisten de tante's dat?

ATIE. Van juffrouw Mollette geloof ik.

FREDERIK. De huisnaaister? (*Zij knikt.*) (*Mompelend tusschen z'n tanden.*) Zoo! Mevrouw de Bree heeft zeker gekletst. (*Luid.*) En wat is dat vreeselijke?

ATIE (*verontwaardigd.*) Moet ik dat nog zeggen?! (*Wacht even, dan losbarstend.*) Is 't dan waar, wat verteld wordt?

FREDERIK (*heel kalm.*) Wat verteld, m'n beste Atie?

ATIE (*a. v.*) Ik ben je beste Atie niet. En je weet 't heel goed .... Dat je er met 'n .... 'n getrouwde vrouw, 'n chanteuse gelogeerd hebt?

FREDERIK (*a. v.*) Ah, dus je weet er al alles van! Ja, dat is zoo. En?

ATIE (*a. v.*) En?! 'n Getrouwde vrouw! 't Is.... O!!

FREDERIK (*a. v. gemoedelijk.*) Dat getrouwd zijn van haar beteekent niets, heusch niet. 't Is haar man totaal onverschillig wat ze uithaalt. En ze gaan nu trouwens scheiden.

ATIE. Maar.... hou je dan van haar? Heb je respect voor haar?

FREDERIK (*met spottende oogen.*) Respect?!.... Zonder respect geen liefde mogelijk, hè?

ATIE (*met volle, diepe overtuiging.*) Natuurlijk.

FREDERIK (*haar aanziend met denzelfden spotglans nog in z'n oogen, iets dreigends nu er in.*) Zoo, zoo! Denk je dat?.... Nee Atie, als je 't dan weten wilt: respect, zooals jij bedoelt, heb ik niet voor haar, geen zier.

ATIE (*diep verontwaardigd.*) En toch! Bah!

FREDERIK. Verachtelijk, hè? Zusjelief, dit is nu werkelijk iets, waar jij niet over oordeelen kunt.

ATIE (*a. v.*) Vindt je 't dan niet erg, niet verkeerd wat je gedaan hebt?

FREDERIK. Volstrekt niet. We hebben ons geamuseerd en zij had 'n verzetje hard noodig, de arme. Dat heeft ze gehad. Wat 'n oogen! Nu gloei je van innerlijke verontwaardiging niet?.... Wat 'n man! En wat 'n verschil met Wim!

ATIE. Ja goddank! In alle opzichten.... (*Wacht even.*) (*Zachter.*) 't Spijt me zoo vreeselijk.... Ik had zoo graag....

FREDERIK. Wat graag?

ATIE (*a. v.*) Anders voor je gevoeld, en nu....

FREDERIK (*droevig.*) Niets dan verachting, verontwaardiging en.... meelijden met den diepgezonkene.

ATIE (*glimlachend.*) Meelijden in 't minst niet.

FREDERIK. Foei Atie. Geen sprankje medelijden in je gevoelige, Christelijke ziel? .... En oordeel je ook niet 'n beetje voorbarig? Ik ken iemand, 'n kennis ook van de tante's, die beweert, dat er in m'n ziel veel moois sluimert: (*op den overdreven toon van* JUFFR. LÜTTE) „zaden van reinheid en teere schoonheid" ....

ATIE (*zachtjes lachend.*) Juffrouw Lütte?

FREDERIK. Prachtig geraden; kranig hoor. Waar heb je haar ontmoet?

ATIE. Ze is vanmiddag hier geweest.

FREDERIK (*met 'n flauw glimlachje.*) Zoo, zoo .... En als zij nu in me gelooft, waarom je dan niet? (ATIE *schudt lachend 't hoofd.*) Ja, dan moet je me ook maar nemen zooals ik ben. Ik weet wel, ik ben eenmaal niet braaf zooals Wim en de tante's en de Godganschelijke familie. En zoo zal ik niet worden ook.

ATIE (*met vuur.*) Waarom niet? „Ik ben nu eenmaal niet braaf." Vind je 't niet miserabel slap en zwak om je daarbij neer te leggen. Dan moest je anders willen worden, je er toe inspannen.

FREDERIK. Mooi zoo Atie, flink maar, geef me er van langs. Zóó hoor ik je graag. Maar dat is 't nu juist, zie je (*heel beslist.*) Ik zal niet veranderen, omdat ik niet *wil,* omdat ik niet braaf *wil* worden?

ATIE (*verbaasd.*) Wil je niet?

FREDERIK. Nee. Vertel me eens. Jij hebt, meen ik, ook heel brave familieleden, zoo iets van 't soort van de mijne niet?

ATIE (*verontwaardigd.*) „Van 't soort" en „braaf". Op die manier mag je niet over hen spreken. Braaf is zoo'n onverdraaglijk woord. Dan denk je aan van Alphen en aan allerlei nare, onuitstaanbare menschen. „Goed" zijn ze, echt goed.

FREDERIK (*ernstig, vast.*) Juist, groot gelijk in. Dat

zijn ze ook, echt goed. Zou jij nu willen worden als zij, zoo „goed"? Is 't je ideaal zoo te worden? Eerlijk en oprecht, hoor!

ATIE (*haastig eruit stootend.*) Ja zeker, heel graag, 't.... 't Moést m'n ideaal zijn.

FREDERIK. O!... „moèst". Dus 't is 't toch niet?

ATIE (*a. v.*) Ja, ja, zeker, daar mag je niet aan twijfelen. Ik zeg 't alleen, omdat è.... 't zoo onmogelijk lijkt, dat ik ooit zóó zou kunnen worden. Maar ik doe er al m'n best toe. Daarom alleen ben ik aan al die dingen gaan doen, aan toynbee en voorlezen aan blinden en....

FREDERIK. Ah dáárom!? Dus niet uit roeping?

ATIE (*haastig.*) Ja.... jawel, dàt ook. Waarom vraag je me dat?

FREDERIK. Kom, kom, maak jezelf niet van streek. Ik begrijp 't best. Je doet dat werk half uit neiging en half uit behoefte om hun braafheid na te volgen. Maar ik ben nu eenmaal zoo niet.

ATIE. En waarom dan niet?

FREDERIK. Waarom? Ja, dat is wat moeilijk te expliceeren. Omdat als ik werd als m'n familieleden, 't leven alle waarde voor me zou missen. Omdat zij niet kennen het e e n i g e, waarvoor het leven mij waard lijkt geleefd te worden.

ATIE (*gespannen.*) En wat is dat?

FREDERIK (*glimlachend op vasten toon.*) Passie.

ATIE (*langzaam-verbijsterd.*) Kennen zij die niet?

FREDERIK (*glimlachend.*) Geloof jij 't?

ATIE (*laat zich ontvallen.*) Wim toch....

FREDERIK (*a. v.*) Ja Willem!... Van hem spreken we nu niet. (*Vast.*) Kinderen zijn 't allemaal. Nee, je hoeft volstrekt niet verontwaardigd te kijken. Er zijn geen menschen, die ik meer respecteer en waar ik meer van houd. Maar toch zijn 't kinderen. Ik

verzeker je, ik ben de eenige volwassen mensch in de heele familie.

ATIE. Ik begrijp je niet, Hoe weet je dat? Waaraan merk je dat?

FREDERIK. Omdat ze geen van allen 'n zweempje wereld- of menschenkennis hebben; — omdat al de mannelijke leden niet 't flauwste besef hebben van wat er in een vrouwenhart en de vrouwelijke niet van wat er in een mannenhart omgaat. — Als ik bij hen ben, moet ik mezelf altijd forceeren — o 't gaat gemakkelijk genoeg — 'n andere taal met hen spreken. Ben je erg verbouwereerd?

ATIE (*nog verbijsterd.*) Geloof je dat ze geen van allen de liefde gekend hebben?

FREDERIK. Toevallige liefde? O zeker. Geen liefde uit keus, geen complete liefde, geen passie. Daar zijn ze te bloedeloos voor, te oververfijnd, te vergeestelijkt.

ATIE. En juffrouw Co.... Ik weet toch van Wim, hoe wanhopig bedroefd die geweest moet zijn, na den dood van je....

FREDERIK (*glimlachend.*) Die goeie tante Co! Wat 'n zegen voor haar, dat hij stierf.

ATIE (*verontwaardigd.*) Hoe schandelijk, hoe harteloos van je, dat te zeggen.

FREDERIK. Nee, waarachtig niet. 'n Ongelukkige liefde was juist wat ze noodig had in haar leven. Als ze hem getrouwd had, was haar lijden niet te overzien geweest. M'n oom was geen kwade man, naar hetgeen ik van hem weet, maar hij zou stellig geen trouw echtgenoot geweest zijn. Na 'n half jaar zou zij hem verveeld hebben.

ATIE. Zij verveeld?!

FREDERIK. Positief. O ze zal allerliefst geweest zijn, anschmiegend, schuchter en wat sentimenteel: 'n echt bloesempje. Maar geen vrouw voor hem. Hij is op

tijd gestorven en zij heeft 'n romantische herinnering aan hem behouden; — 'n hoop alleraardigste brieven, die voor haar meer waard zijn dan de bijbel — en tot haar dood toe 'n illusie. Moet je haar dan nog beklagen? Hoeveel menschen zijn er, die een illusie behouden tot aan hun dood? En is dat niet 't hoogste? (*hartelijk*) Beste Atie, wat scheelt je? Toch geen tranen?

ATIE (*zich afwendend.*) Ik weet niet .... je praten maakt me zoo treurig.

FREDERIK. Gekheid. M'n familieleden zijn allemaal hoogst gelukkige menschen. Weinigen zoo gelukkig als zij!

ATIE. En Wim, noem je dien ook 'n kind?

FREDERIK (*glimlachend.*) We zouden over hem immers niet spreken?

ATIE (*peinzend.*) .... In sommige opzichten is hij 'n kind. (*als zij z'n lachende oogen ziet.*) Maar toch heel anders dan jij denkt. (*Met vuur.*) Jij ziet alleen z'n deugden, maar niet zijn flinkheid en kracht, het g r o o t e in hem. Dàt ken je niet.

FREDERIK (*nu ernstig, hartelijk.*) Ik ken hem als den eerlijksten, trouwsten, loyaalsten kerel die er bestaat. Is je dat niet genoeg? (*'n Stilte. Hij gaat naar 't raam en ademt begeerig de lucht in.*) Wat 'n lucht hè? 't Echte weer voor wie jong is.

ATIE (*geprikkeld.*) Waarom niet ook voor oude menschen? Geloof je, dat die er niet van genieten, zoo goed als wij?

FREDERIK. Zeker. Van het zonnetje om hun stramme leden in te verwarmen, van de bloemengeur, die hun herinneringen toewaait, en van het zingen van de vogels, waarnaar ze gemoedelijk met knikkend bolletje zitten te luisteren, van al die dingen an und für sich, maar niet.... (*nu werkelijk verbaasd.*) Waarom kijk je nu droevig, Atie? Jij bent nog jong. Jij kunt ook

anders genieten van de lente, van de bedwelming die ze geeft, net als ik en als Wim....

ATIE (*even haar hoofd schuddend, als om alle pijnlijke, onaangename gedachten van zich af te gooien — opeens jong-uitgelaten.*) Ja, ja, dat kan ik ook! En dat doe ik! Zalig is de lente!

FREDERIK. Heerlijk! Nu zie je vijf jaar jonger opeens. Nu laat je me eens zien de echte Atie. Waarom mocht ik die daarnet niet zien?

ATIE (*stroef.*) Ik begrijp je niet.

FREDERIK. Nee, nu niet jezelf weer verschuilen. Ik zal heusch niet onbescheiden zijn. Ik begrijp 't ook wel: de echte Atie is voor Wim alleen, niet? Maar daarom kun je toch wel vroolijk wezen, je streng vermanend en hoogzedelijk toynbee-air tegenover me afleggen? Als ik 'n vreemde was, soit. Maar ik ben nu eenmaal je aanstaande broer, en m'n hoeder hoef je niet te wezen.

ATIE (*vroolijk lachend.*) Jouw hoeder! Ik denk er niet meer aan je te willen vermanen, hoor! Dat is verloren moeite. Wat zit er toch in die koffer?

FREDERIK. Cadeaux voor de tante's en 'n paar kennissen. Wil je eens zien? (*Opent den koffer en neemt er 'n hoogst elegant dames-peignoir uit.*)

ATIE (*met bewonderende blikken.*) Wat is dat? (*Half verlegen over haar eigen vrijmoedigheid, tegelijk ondeugend.*) Toch niet voor de tantes.

FREDERIK (*glimlachend.*) Niet bepaald. 'n Peignoir of teagown, hoe je 't noemen wilt. Doe hem eens aan, toe, even.... 't Gaat best over je japon heen.

ATIE (*opeens koel.*) Dank je.

FREDERIK. Hij is nieuw op m'n woord. Hij zal je hooge reinheid niet besmetten. En hij had geen bepaalde bestemming ook. Ik had hem gekocht, omdat ik hem mooi vond. Ik zag hem in 'n winkelraam.

Mogelijk voor één van m'n vele dameskennissen — wie hij 't best zou kleuren — of anders voor mezelf. Om op m'n kamer te dragen.

ATIE (*lachend.*) Voor jou!!

FREDERIK (*knikkend.*) Zeker: bij wijze van chambercloack. (*Ondeugend.*) Ik zou hem Wim ook kunnen geven.

ATIE (*schaterend.*) Die goeie, eenvoudige Wim! Ik zie hem er in! (*Onweerstaanbaar aangetrokken door de teagown, neemt zij hem op en bevoelt en bekijkt hem.*)

FREDERIK. (*helpt haar vlug hem aandoen, waarbij zij slechts zwakjes tegenstribbelt.*) Zoo.... doe hem nu even aan.... toe Atie.... O! prachtig staat hij je! Zoo moest je altijd gekleed gaan! Kijk eens in den spiegel! Vind je hem niet mooi? En jezelf? 'n Metamorphose! Al je preutsche strengheid er opeens door verdwenen. (*Hij leidt* ATIE *naar den spiegel, boven den schoorsteen, waar zij zichzelf nu met stralende, genietende blikken bekijkt, haar mond even geopend, haar wangen gekleurd.*) Nu ben je niets dan 'n vrouw, 'n bekoorlijke, beminnelijke vrouw, en 'n mooie vrouw.

ATIE. Stil, geen complimenten, daar hoû ik niet van.

FREDERIK (*haar ondeugend aankijkend van opzij.*) Heusch niet?

ATIE (*licht stampvoetend en beschaamd.*) Heusch niet.... (*Korte stilte, half aarzelend.*) Hij is wél heel mooi.... Zoo rijk en elegant.... Wat 'n kleur!

FREDERIK (*zacht-smeekend.*) Hou hem dan, wil je? Om mij plezier te doen.

ATIE (*hem snel opeens uittrekkend, beschaamd over haar eigen verrukking, haastig.*) Dank je. Ik denk er niet aan.

FREDERIK. (*a. v.*) Waarom niet? Als 'n bescheiden

gave en 'n eerbiedige hulde aan m'n toekomstige, hooggerespecteerde schoonzuster.

ATIE (*a. v.*) (*doet haar best nu heel beslist te spreken.*) Hij is veel te mooi voor me. Hij zou me maar ijdel maken. (*nu op grappig geforceerden preutschen, deftigen toon, die* FREDERIK *doet glimlachen.*) Ik hoû ook niet van die weelderige, dure kleeren. Ik vind 't heel verkeerd ze te dragen. En ik zou deze trouwens niet eens kúnnen dragen.

FREDERIK (*glimlachend.*) Niet durven, meen je.

ATIE (*geprikkeld.*) Nee, niet kùnnen. Voor thuis niet. En Wim zou 't ook niet prettig vinden.

FREDERIK. Niet prettig, als jij er mooi uitzag? In 'n japon, die bij je paste?

ATIE (*a. v.*) Dat doet hij niet. Ik hoor veel meer in deze reformjapon.

FREDERIK. Je kijkt weer zoo streng. Ik durf niets meer zeggen .... Ik zwijg schroomvallig en in groote vreeze, alleen niet .... overtuigd.

ATIE (*zachter.*) 't Was heel vriendelijk van je bedoeld. Mag ik de andere cadeaux eens zien?

FREDERIK (*haar 'n doos bonbons aanbiedend.*) Neem dit dan tenminste. (*Als* ATIE *hem vragend en aarzelend aanziet.*) Bonbons van Marquis, de allerfijnste. Neem hem gerust. Ik heb tien van die doozen· meegebracht .... voor m'n kennissen en voor de tante's en voor me zelf een. (*Opent de doos, presenteert er haar een en neemt er dan zelf een.*) Lekker?

ATIE (*kinderlijk, echt genietend.*) Heerlijk! Dank je wel .... (*in den koffer naar iets wijzend.*) O, wat is dàt?

FREDERIK (*serieus.*) 'n Balletrokje.

ATIE (*even geslingerd tusschen verontwaardiging en lachlust. De laatste overwint. Met onderdrukte vroolijkheid.*) Ook 'n cadeau? (*Zachtjes, half verlegen*

over eigen vrijmoedigheid.) Voor een van de tante's?

FREDERIK (*ziet haar met lachende oogen aan.*) O Atie!! Nee, niet voor de tante's en ook niet voor Mietje, de doleerende (*na 'n korte aarzeling.*) Dat is voor mij. Daar oefen ik me iederen morgen in.... Ik moest op raad van den dokter direct na m'n opstaan 'n kwartier gymnastiek maken. Met zoo'n toestel van Sandow, je weet wel. Criant vervelend. Nu dans ik er voor in de plaats. Even gezond en amusanter. Op deze manier, zie je! (*Houdt 't rokje met beide handen in de hoogte en maakt er eenige balletpassen mee.* ATIE *schatert. Hij eindigt met op de teenen van z'n eenen voet te gaan staan en haar 'n handkus toe te wuiven.*)

ATIE (*nog schaterend.*) Hoe ken je dat zoo?

FREDERIK. Afgekeken van 'n.... (*zich verbeterend*) van het ballet in de grand opéra in Parijs.... (*opeens met schrik.*) Hoor ik daar iemand?

ATIE (*haastig naar de deur toeloopend en luisterend.*) De tante's, geloof ik.... Ja.

FREDERIK (*met vliegende vaart 't rokje in den koffer smijtend.*) Allemachtig! Als ze me zóó zagen! Wat 'n rentrée voor een zondaar als ik! (*De tante's komen dadelijk daarop binnen. Beiden blij hem te zien, maar erg haar best doend om die blijdschap te onderdrukken en streng en stemmig te kijken, wat tante* CO *vooral slecht afgaat.*)

Vijfde Tooneel.

FREDERIK, ATIE, TANTE CO, TANTE TRUUS.

FREDERIK (*gaat naar hen toe en omhelst hen beiden met groote hartelijkheid.*) Dag tantetjes! Hoe gaat

't u! (TRUUS *weert hem eenigszins koel af,* CO *kust hem, ondanks haar zelf, terug.*)

TANTE TRUUS (*stemmig.*) Zoo jongen, al terug? Je hebt met Atie al kennis gemaakt, zie ik?

FREDERIK. Ja, een heerlijke verrassing voor me! (*Tot* TANTE CO.) Had ik indertijd geen gelijk, toen ik u zei, dat Willem verliefd was? (TANTE CO *knikt glimlachend.*) (*Tot* TANTE TRUUS.) Laat ik u eens helpen, tantelief. (*Helpt haar haar goed afdoen, daarna* TANTE CO, *vlug en handig. Als* TRUUS *schellen wil:*) Nee, laat u maar, ik breng 't zelf wel aan Mietje. (FREDERIK *af.*)

Zesde Tooneel.

DE TANTE'S, ATIE.

ATIE (*tot* TANTE TRUUS.) Heeft de wandeling u wat goed gedaan?

TRUUS. Ja, beste kind. Wat beteekent die koffer hier?

ATIE. Daar zitten cadeaux in. Iets voor u tweeën ook, iets heel moois, geloof ik.

TANTE CO. Ja, royaal is hij altijd.

TRUUS (*zacht vermanend tot* CO.) Nu niet zwak zijn Co, niet tè vriendelijk, denk er aan. (FREDERIK *komt binnen.*)

Zevende Tooneel.

DE VORIGEN. FREDERIK.

FREDERIK (*vroolijk en hartelijk.*) Ziezoo, heerlijk weer thuis te zijn, tantetjes. En nu eens gezellig

babbelen hè? Ik heb u van allerlei te vertellen van Parijs.

TANTE TRUUS (*veelbeteekenend, met diepe zucht.*) We hebben al 't een en ander van of liever over je gehoord.

(CO *ziet hem nu ook droevig aan; vol zacht verwijt, 't hoofd schuddend.*)

FREDERIK (*a. v.*) Zoo? Zoo'n beroemd personage, dat er over m'n doen en laten gerapporteerd wordt? Als dat maar niet, volgens reportersmanier, heel phantastische verhalen geworden zijn.

CO (*zacht tot* TRUUS, *hoopvol.*) Dat zou nog kunnen, hè?

TRUUS (*hoofdschuddend.*) Och Co....

FREDERIK. Bent u allebei niet dol ingenomen met het engagement en het aanstaande nichtje?

TANTE TRUUS (*iets minder stroef nu.*) Dat zou ik denken jongen. Innig gelukkig.

FREDERIK. En wat zal Wim stralend wezen.

TANTE TRUUS (*a. v. knikkend.*) Heerlijk om te zien!

FREDERIK. En dan zoo prettig die manièr waarop ze kennis gemaakt hebben, op die Toynbee-avonden, niet?

TANTE CO (*glimlachend tot* TRUUS.) Net wat wij zeiden, hè Truus?

TANTE TRUUS (*ernstig.*) Ja Frederik, dat *is* ook pleizierig. Ze hebben elkaar daardoor grondig en serieus leeren kennen, niet waar Atie?

TANTE CO. Ze hebben er 't hoogere en diepere door in elkaar gevonden.

FREDERIK. Ah, 't hoogere! Juist. (*Ziet* ATIE *ondeugend aan van terzij.*) En laten we nu allemaal eens rustig gaan zitten. Tantetjes, u zeker op uw oude plaats. (TANTE TRUUS *gaat rechts aan de groote tafel zitten.* FREDERIK *schuift haar dadelijk 'n bankje toe*

en daarna aan Co, *die tegenover haar is gaan zitten.*) Jij hier, ATIE? (*Wijst naar 'n stoel tusschen de tante's in achter de tafel en geeft ook haar 'n bankje als zij is gaan zitten.* TANTE TRUUS *staat weer op.*) Zoekt u uw werk tante? Dat ligt zeker in de werkmand, de sprei, niet waar?

TANTE TRUUS (*haar gezicht langzaam opheldérend.*) Ja Fré.... (*zich verbeterend.*) Ja Frederik. (*hij gaat vlug naar den achtergrond, waar 'n werkmandtafeltje tegen den muur staat en zet dit naast haar neer.*)

FREDERIK (*tot* Co.) En u uw haakwerk? (*Zij knikt vriendelijk. Hij krijgt 'n mandje links uit 'n kastje en zet dat voor haar op tafel, waarna hij achter de tafel, tusschen* ATIE *en* Co *in, gaat zitten.*)

TANTE Co (*stralend, ondanks haarzelf.*) Dank je wel, beste jongen. (TRUUS *ziet haar waarschuwend aan.*) Dank je Fré.

FREDERIK (*tot* ATIE.) Jij geen werkje, Atie?

ATIE. Nee.

FREDERIK. Dan zullen wij de leliën des velds voorstellen: ze spinnen niet en ze weven niet....

TANTE Co (*zacht-waarschuwend.*) Frétje!

FREDERIK. Pardon tante. (*Korte stilte.*) Wat kan ik nu eens van Parijs vertellen, iets van de modes of de....

TANTE TRUUS (*hem met een zucht onderbrekend.*) Och jongen, laten we daarmee maar wachten tot vanavond. Dat lijkt me geschikter. (*Ook* Co *zucht en ziet hem aan, droevig 't hoofd schuddend. Er volgt 'n pijnlijke stilte.* ATIE *is eerst verlegen, maar kan, als ze zijn zondaarsgezicht ziet, waarin de oogen ondeugend flikkeren, een glimlach niet bedwingen.*)

FREDERIK (*afleidend.*) Kom ik zal de cadeautjes eens

halen. Ik hoop dat ik den smaak van uw tweeën geraden heb. (*Krijgt 2 bonbondoozen te voorschijn en zet die op tafel.*) Ten eerste 'n snoeperijtje en dan nog....

TANTE TRUUS (*bezorgd.*) Als je maar niet te veel geld hebt uitgegeven. We hoorden juist van Oom Chris....

FREDERIK. O nee tante, deze waren volstrekt niet duur. (*Hij presenteert de tante's. Tante* CO *neemt er een en eet die met smaak. Tante* TRUUS *wil er ook een nemen, maar bedenkt zich en zegt dan stemmig:*)

TRUUS. Dank je Frederik.

FREDERIK (*tot* CO.) Smaakt 't tante?

CO (*knikkend.*) De allerfijnste hè? Je oom bracht ook dikwijls zoo'n doos voor me mee. Altijd vol attenties was hij.

FREDERIK. En nu.... (*gaat naar den koffer en haalt er 2 pakjes uit*) iets degelijkers. (*tot* TRUUS) Kijk eens hier, tante. Dit is 'n kleedje. Voor 'n tafeltje of zoo. 't Is 'n begonnen werk. U houdt zoo van handwerken niet? De nieuwste borduursteek. (*Neemt 't werk in z'n handen.*) Die moet zóó gewerkt worden. Ik zal u eens even laten zien. (*hij haalt den naald door 't werk, tante* CO *verknuffelt zich van pret; ook tante* TRUUS *heeft moeite haar vroolijkheid te bedwingen.*)

TANTE TRUUS. Ga jij 't me voordoen?

FREDERIK (*langzaam doorwerkend met onverstoorbaren ernst.*) Zeker tante. Ik heb 't me door de juffrouw in den winkel laten wijzen. Ik vertelde haar dat ik 't àllernieuwste moest hebben voor 'n dame, die 'n expert was in handwerken (*tante* TRUUS *kijkt gevleid*) en dol op nieuwe snufjes. Ziet u, 't is 'n soort gobelinsteek.

TANTE TRUUS (*opgetogen.*) Ik mag er m'n bril wel

voor opzetten. O jongen, hoe mooi! véél te mooi! wat zal dat duur geweest zijn!

TANTE CO. Wat 'n kleuren! Kijk eens Atie....

ATIE. Ja, 't Is prachtig, — echt gedistingeerd.

TANTE CO (*zacht tot* ATIE.) Wat 'n smaak heeft hij, niet?

FREDERIK (*nog 'n steek doortrekkend.*) Dus nu weet u 't, tante.

TANTE CO (*tot* ATIE.) Hoe vindt je hem? (*Zij lacht en krijgt 'n vermanenden blik van* TRUUS.)

TANTE TRUUS. Dank je Fré. Heel vriendelijk van je. Ik zal 't nu wel kennen. (*Zij neemt 't werk over en gaat dadelijk ijverig aan den gang.*)

FREDERIK (*het andere pakje openmakend en het aan* CO *gevend.*) En voor u tantetje, 'n echt Parijsch mutsje, dat u zeker allerliefst zal staan. Mutsjes komen weer in de mode voor dames van uw leeftijd.

TANTE CO. O jongen, 't is snoezig. Wat 'n prachtige witte kant! Toch geen echte kant? (FREDERIK *trekt glimlachend z'n wenkbrauwen op.*) Foei Frédje, daar schrik ik van.... (*wat aarzelend.*) Maar met die roze strikjes, zou 't niet wat te op-zichtig, te coquet voor me wezen?

TANTE TRUUS (*bezorgd.*) Me dunkt van wel.

TANTE CO. Ja, tegenover de dienstboden. En Mietje vooral, die nogal streng is.... (*tot* ATIE.) Ze is doleerend, weet je?

TANTE TRUUS. Je zoudt de strikjes er af kunnen nemen.

TANTE CO (*met spijt.*) Dan verliest 't wèl veel....

ATIE. Ik zou er lila strikjes voor u op kunnen zetten.

FREDERIK. En dan de roze als Mietje haar uitgaansdag heeft.

TANTE CO (*glimlachend.*) Foei jongen. Nu, we zullen nog eens zien. Maar lief is 't.... 'n doddig mutsje.

Hartelijk bedankt er voor. (*Zij zet 't op, gaat naar den spiegel en bekijkt zich met welgevallen. Juist op dat oogenblik komt* MIETJE *binnen. Confuus zet* CO *'t dadelijk af*) (*verontschuldigend tot* MIETJE.) 'n Cadeau van mijnheer Frederik. Maar die strikjes neem ik er af. Die zijn me te opzichtig. Wou je wat van me?

MIETJE (*zuur.*) Ik kwam maar is naar den haard zien. (*Zij pookt er in, gooit wat op en gaat dan heen.*)

FREDERIK (*tot* CO *die weer is gaan zitten, 't mutsje vóór zich.*) Nu moeten ze er ook af.

TANTE CO (*met 'n zucht.*) Ja, dat is zoo.

FREDERIK (*bemoedigend.*) Ik zal Mietje er nog wel gunstiger voor zien te stemmen. — U moest de oude dames in Parijs eens zien. Hoe jeugdig diè gekleed gaan.... Weet u wat voor hen de mode wordt dezen zomer? Hoeden met rozeknoppen en madelieven.

TANTE CO (*tegelijk met verbazing en het grootst mogelijke interesse.*) Wàt zeg je? Dan toch zeker de.... (*wat zachter*) de onfatsoenlijke dames?

FREDERIK. Nee tante, ook de eerbare en fatsoenlijke dames.

TANTE CO (*tot* TRUUS.) Truus, hoe vind je 't? Rozeknoppen en madelieven voor dames van onzen leeftijd!

FREDERIK. Zoo'n hoedje zou u allerliefst staan bij uw frissche kleur en uw mooie, witte haar.

TANTE CO (*glimlachend.*) Och schei uit, jongen. Je houdt je oude tante voor de mal. (TRUUS *geeft haar 'n vermanenden wenk.*)

ATIE (*zacht tot* FRÉ.) Is dat waar?

FREDERIK (*zacht.*) Sst.... waar voor tante Co.

TANTE TRUUS. Oom Chris zal mogelijk van avond nog hier komen om eens met je te praten. Over verschillende zaken.... Is 't waar jongen dat je een jacht wil koopen?

FREDERIK. Zeker tante, ik heb 't al besteld.

TANTE CO. O Frédje, hoe kom je zoo! Wat 'n uitgaaf!

TANTE TRUUS. En waarom in 's hemelsnaam! Er gaan tegenwoordig toch overal stoombooten heen.

FREDERIK. Dat is heel iets anders, tante. Dat is 't ware niet. Er wordt 'n keurige kajuit voor u tweeën op ingericht, heelemal gecapitonneerd, met makkelijke causeuses en werktafels en....

TANTE TRUUS. Maar jongen! Je denkt toch niet, dat wij ooit met je mee zullen varen?

FREDERIK. Natuurlijk, daar reken ik op.

TANTE TRUUS. Nooit hoor! Als ik met 'n pontje de singel over ga, word ik al zeeziek.

FREDERIK. Alleen ongewoonte, tante. Gaat u nu morgen eens driemaal met 't pontje over, en zoo iederen dag 'n keer meer. Tante Co ook. Dan zult u eens zien wat 'n paar geharde zeerobben u tweeën nog wordt.

TANTE TRUUS. Hè, praat er niet meer van, jongen. Ik word al draaierig door er aan te denken.

FREDERIK. En jij Atie, zou jij bang zijn voor 'n zeereis?

ATIE (*glimlachend.*) Ik niet.

FREDERIK. Wil ik het jullie leenen voor je huwelijksreis.

ATIE (*verrukt.*) Meen je 't? O hoe verrukkelijk! (WILLEM *komt nu binnen, met 'n bouquet rozen en lelies in de hand.*)

Achtste Tooneel.

DE VORIGEN. WILLEM.

FREDERIK (*hem de hand schuddend.*) Van harte geluk, Wim. Je bent 'n gelukkige kerel, hoor.

WILLEM. Dat zou ik gelooven.... Al kennis gemaakt met Atie?

FREDERIK. Met buitengewoon veel genoegen.

ATIE. Wat 'n prachtige bloemen. Dank je wel.

FREDERIK (*tot* WILLEM.) Je moest haar zoo'n roos in 't haar steken, zoo'n donkerroode. Dat zou haar mooi staan. (WILLEM *ziet* ATIE *vragend aan.*)

TANTE CO. Fré heeft gelijk, Wim. Help jij er haar eens mee.

WILLEM (*onhandig.*) Waar wil je hem hebben, schatje?

TANTE CO. Daar links zou ik denken.

WILLEM. Ik ben zoo bang.... Doe u 't eens tante....

FREDERIK. Schaam je, Wim. Moet jij je meisje door een ander laten helpen.

TANTE CO (*glimlachend.*) Dat zeg ik ook, Wim. (WILLEM *probeert de roos in* ATIE'S *haar te steken, maar zóó onhandig en langzaam, dat zij er verlegen en wat ongeduldig van wordt, terwijl* FREDERIK *glimlachend staat toe te kijken.*)

ATIE (*zacht.*) O Wim, wat ben je.... Au, je doet me pijn.

WILLEM. Ach lieveling, wat spijt me dat. Ik ben zoo ellendig onhandig.... En de angst om je pijn te doen maakt 't me nog meer. Zit hij zoo goed?

ATIE. Niet heel stevig. Nee, daar valt hij al. (*De roos valt op den grond.*)

WILLEM. 't Spijt me zoo, schatje.

FREDERIK. Mag ik 't even probeeren?

ATIE. Nee dank je.

WILLEM (*glimlachend.*) Laat hem maar begaan, Atie. Hij is veel handiger dan ik. Hij doet 't in 'n oogwenk. (FREDERIK *steekt dadelijk handig en vlug de roos in haar haar en bevestigt die met 'n haarspeld.*

FREDERIK. Zoo. Voelt hij nù stevig?

ATIE (*stroef.*) Ja, dank je.

WILLEM. Zie je wel? Hij kan tooveren met z'n handen. 't Staat je allerliefst hoor.... M'n arme schat, je kijkt zoo bedrukt. Ik heb je toch geen erge pijn gedaan?

ATIE. Welnee, ik denk er niet meer aan. (*Zij steekt haar arm door den zijne en gaat dan wat met hem apart staan.*) Denk eens Wim, Fré wil ons z'n jacht leenen voor onze huwelijksreis.

WILLEM (*verbaasd.*) Z'n jacht? (*tot* FREDERIK.) Heb jij 'n jacht gekocht?

FREDERIK. Juist besteld.

WILLEM (*verbouwereerd.*) Hoe kom je zoo!

FREDERIK. Altijd 'n wensch van me geweest.

ATIE (*opgewonden.*) Is 't niet zalig Wim? Dan kunnen we trekken waarheen we willen! Naar het Noorden of het Zuiden. Naar IJsland misschien wel, om de Geysers te zien. Daar is 't zoo eenzaam.

WILLEM (*nuchter.*) Dat zou ik je niet raden, schat. Daar moet het vreeselijk primitief zijn. En ik geloof niet eens dat de natuur er meevalt.

ATIE. Maar je bent zoo kalm.... Vindt je 't niet verrukkelijk?

WILLEM (*a. v. aarzelend.*) Jawel.... ik moet zeggen, 't lijkt wel aardig. 't Idee is nog wat vreemd. Je had immers al gedroomd, zei je, om naar Zwitserland te gaan. En dan in 't teruggaan 'n week in Baden-Baden te blijven.

ATIE. Ja, maar.... Dit is toch veel heerlijker. Ik begrijp niet hoe je.... Je bent zoo vreeselijk nuchter.

WILLEM (*glimlachend.*) We zullen nog eens zien, hoor.... Maar als we zeeziek mochten worden, dan... (*wandelen pratend naar den achtergrond.* FREDERIK *ziet hen na met spottende oogen.*)

TANTE CO (*tot* FREDERIK.) Poëtisch, zoo'n jonge

liefde, hè? En zoo'n knap paar! Wat komen ze goed bij elkaar, niet?

FREDERIK. Uitstekend tante, uitstekend!

WILLEM (*naar voren komend.*) 't Is waar Fré, ik moet je zeggen, namens oom Chris, dat hij je van avond zal komen spreken. (*De tante's schrikken, opeens weer herinnerd aan* FREDERIK'S *misdrijf.*)

FREDERIK. Best.

TANTE TRUUS (*zacht tot* CO, *hoofdschuddend.*) We hadden 't heusch weer vergeten. (*Nu zacht tot* FREDERIK.) Ja Frederik, Chris en ik moeten eens heel ernstig met je spreken.

FREDERIK (*opgewekt-vriendelijk.*) Tot uw dienst, tante. (FREDERIK *neemt den handkoffer op en gaat dan neuriënd af.*)

TRUUS (*zacht, hem naziend.*) Och jongen, och jongen!

WILLEM (*die nu met* ATIE *voor den haard is gaan staan.*) En hoe vindt je nu je aanstaanden zwager?

ATIE (*opeens wat verlegen.*) Ik .... ik .... weet 't niet.

WILLEM (*verbaasd.*) Weet je 't niet? Nee natuurlijk, je kent hem nog te kort. Maar vindt je hem niet amusant en hartelijk, niet....

ATIE (*invallend a. v.*) Ja, ja zeker .... Maar .... ik weet 't toch heusch niet. (*Wat nerveus.*) Jij bent heel anders, goddank. Toe, laten we niet meer over hem spreken, nu. (*Verwondert ziet hij haar aan.*)

Scherm valt.

DERDE BEDRIJF.

FREDERIKS *kamer. Luxueus en smaakvol ingericht met veel antiquiteiten, mooie etsen en schilderijen, bronzen beelden enz. Links 'n deur naar de gang — daarbij een naar 'n andere kamer. Rechts op den voorgrond een kleine tafel waarop theeblad, schalen met gebakjes, bonbons en sandwiches. Namiddag. Eenige lampen met gekleurde zijden kappen zijn opgestoken. In 't midden van de kamer groote divan waarover 'n kleed van vieil-or gebrocheerde stof en rijke kussens. Bij het opgaan van het scherm zitten* FREDERIK *en* MEVROUW NOLTING, *'n dame van 50 jaar, in causeuses bij den haard, rechts van 't tooneel te praten.*

Eerste Tooneel.

FREDERIK, MEVROUW NOLTING.

MEVR. NOLTING. Och jongen, ik ben maar zoo bang, dat het 'n collage zal worden. En dat met zoo'n vrouw! Als je moeder 't geweten had!

FREDERIK. Dat wordt 't niet, beste mevrouw. Ze weet, dat dat uitstapje absoluut sans conséquence

was. Ik heb 't haar van te voren eerlijk gezegd. 't Was niets dan een aardigheidje.

MEVR. NOLTING. 'n Afschuwelijke aardigheid, hoor. Ik hoop, dat het de laatste zal wezen.

FREDERIK (*afleidend.*) Waarom is Suusje niet gekomen?

MEVR. NOLTING (*schouder ophalend.*) Ze wou niet. (*Zucht.*)

FREDERIK. Wat 'n zucht! Nog altijd verliefd op mooien Henk?

MEVR. NOLTING (*knikt toestemmend.*) Ongelukkig genoeg. Wat 't kind in hem ziet! 'n Jongen zoo absoluut leeg en onbeduidend. En zoo ongelooflijk vervelend. Ze zou op den duur niet gelukkig met hem kunnen zijn.

FREDERIK. Dineert hij wel eens bij u?

MEVR. NOLTING. Nooit. Dat kun je denken.

FREDERIK. Daar doet u heel verkeerd aan.

MEVROUW NOLTING. Verkeerd? Maar ik kan toch niet....

FREDERIK. Zeker verkeerd. Suus is koppig. Door hem niet te vragen en haar neiging tegen te gaan, versterkt u die eenvoudig in haar, uit pure contradictie-geest.

MEVR. NOLTING. Maar wat moet ik dàn doen?

FREDERIK. Hem vragen. En dikwijls ook. En er andere, aardigen en niet vervelenden bijvragen. Dan kan ze vergelijken. Dat is de eenige manier om haar te cureeren.

MEVR. NOLTING. Daar heb ik nooit aan gedacht, maar 't zou misschien kunnen. Zou jij nog eens willen komen? Je bent lang niet geweest.

FREDERIK. Met 't meeste genoegen. En ik beloof u, dat ik op heel ongezochte manier z'n onbenulligheid zal weten te doen uitkomen.

MEVR. NOLTING. Maar niet met haar flirten, hoor!

FREDERIK. Dat heb ik toch nooit gedaan.

MEVR. NOLTING. Nee, 't is waar, en daar ben ik je altijd dankbaar voor geweest. Curieus, dat ik nog soms bij joù om raad kom, ik die je moeder gekend heb. 't Zou omgekeerd moeten wezen. 't Spijt me wel eens — ook om haàr — dat ik niet méér voor je doen en zijn kan.

FREDERIK. Maar u doet heel veel voor me. U bent lief en hartelijk voor me. U vermaant me.

MEVR. NOLTING (*licht zuchtend met 'n glimlach.*) Dat geeft wat.

FREDERIK (*glimlachend.*) Wie weet wat het in stilte uitwerkt. U geeft me soms uw vertrouwen. U bent 'n lieve, trouwe vriendin voor me.

MEVR. NOLTING (*glimlachend, half verontwaardigd.*) Vriendin!... Weet je hoe oud ik ben?

FREDERIK (*ondeugend.*) Veertig misschien?

MEVR. NOLTING (*ziet hem aan met oogen: „houû me nu niet voor den gek." Dan droogjes.*) Bijna vijftig.

FREDERIK (*declameerend*) (*staat op.*) „'n Kind van vijftig zomers....

MEVR. NOLTING (a. *v.*) Dat klinkt heel poëtisch.

FREDERIK (*a. v.*) „die waren als één enkele stralende zomerdag....

(*Er wordt geklopt.*) Binnen! (*Lies en Wiesje Krol, eender gekleed. Wiesje met rossig haar, Lies donker, komen binnen.*)

Tweede Tooneel.

MEVR. NOLTING. FREDERIK. LIES KROL. WIESJE KROL.

FREDERIK. Lies en Wiesje, hoe gaat 't kinderen? Jullie kent mevrouw Nolting?

MEVR. NOLTING (*hun de hand gevend.*) Wel zeker, 't zijn kennissen van m'n Suus.

LIES. Wat is 't hier lekker! 't Stort opeens, en 't is zoo guur geworden.

FREDERIK. Poor dears! Dan gauw je mantels uit. (*Helpt hen er mee.*) Wiesje, nu jij op den divan. Dat vieil-or kleurt prachtig bij je haar.

WIESJE (*naar den haard gaand.*) Eerst even m'n voeten warmen.

FREDERIK. Kindlief, wat zie ik — lage schoenen bij dit weer! Schandelijk! Laat eens voelen. Doornat, waarachtig. Gauw uittrekken, hoor.

WIESJE. Ik denk er niet aan. Hoe vindt u hem mevrouw? Hij wordt met den dag brutaler. Hij durft alles te zeggen en te doen.

FREDERIK. Mevrouwtje, op uw hart en geweten. Is 't ongezond om met natte voeten te zitten; ja of nee?

MEVR. NOLTING (*glimlachend.*) Als ze ècht nat zijn, wel.

WIESJE (*pruilend.*) Ze zijn niet nat.

FREDERIK. Wat 'n jokkebrok. Kijk me eens aan. Zeg dat nog 'ns.

WIESJE (*a.v.*) Nee, heusch niet. (*Gaat naar den divan.*)

FREDERIK (*plechtig.*) Wies, heb jij de hel van Dante gelezen?

WIESJE. Nee.

FREDERIK. Doe 't dan eens en lees wat er met de leugenaars gebeurt. Die worden — door vreeselijke ziekten gekweld — in de diepste diepten van den hel gestopt, in den.... schrik niet.... in den stank. En alles kindlief zou ik later voor je willen trotseeren, stank alleen niet. Daar zijn m'n neuszenuwen te gevoelig voor. Foei, het denken alleen er aan.... Geef me je zakdoek eens, Wiesje. (*Neemt dien en ruikt er met welgevallen aan.*) Wees dus gewaarschuwd!

WIESJE. Ik doe ze tòch niet uit.

FREDERIK. Zoo'n hemeltergende stijfhoofdigheid! (*Op héél natuurlijk overtuigenden toon.*) Maar natuurlijk, ik begrijp 't wel. Als jij gaten in je kousen hebt....

WIESJE. Heb je ooit! Ik hèb geen gaten in m'n kousen.

LIES. Wees toch niet zoo onnoozel, Wies. Wat weet hij daar nu van. Hij houdt je voor den gek.

FREDERIK (*ziet Lies even diep melankoliek en verwijtend aan.*) Lies, wat grief je me! We weten 't immers dat Wies 'n sloddervosje is: lief, maar nonchalant (*op den teen van haar schoen wijzend, met ernstigen nadruk.*) Ik verwed er wat om dat daar 'n groot gat in zit.

WIESJE (*levendig.*) Waar wedt je om?

FREDERIK (*ook snel.*) Bonbons voor jou, sigaretten voor mij.

WIESJE. Goed, ik neem 't aan. (*wil haar schoen uittrekken.*)

FREDERIK (*langzaam.*) Nee, *ik* hem uittrekken. (*Knielt voor haar neer en trekt den schoen uit, wat* WIES, *hoewel ze verlegen bloost, blijkbaar niet onaardig vindt.*) Je hebt gelijk. Geen gaten en een allerliefst voetje. Je hebt eerlijk gewonnen. (*Staat op, neemt 'n doos van de tafel en geeft haar die.*) En tot belooning krijg je nu 'n paar prachtstukken van muiltjes aan, echt Perzische. (*Krijgt een paar van onder den divan uit, en steekt haar die, nadat hij haar ook den anderen schoen heeft afgedaan, aan de voeten.*)

WIESJE. O wat 'n dotjes! 't Zijn damespantoffels — (*er uitflappend.*) Hoe komen die daar?

LIES (*verlegen.*) Wat 'n vraag!

FREDERIK (*hen met z'n ronde oogen brutaal on-*

schuldig en eerlijk aankijkend.) Die heeft tante Truus hier laatst laten staan. (*De meisjes giegelen.*)

WIESJE. Denk aan de hel van Dante, Fré!

FREDERIK (*glimlachend.*) Niet onaardig Wiesje.... Ik vrees alleen dat het na m'n dood, met 't oog op m'n vele zonden, 'n moeilijk probleem zal zijn in welk deel van de hel me te stoppen. (*Er wordt weer geklopt, juffrouw* LÜTTE, *juffrouw* VAN NISPEN *en juffrouw* DIX *komen nu binnen, juffrouw* LÜTTE *met 'n bouquet witte lelies in de hand.*)

Derde Tooneel.

DE VORIGEN, JUFFROUW DIX, JUFFROUW LÜTTE, JUFFROUW VAN NISPEN.

FREDERIK (*tot juffrouw* V. NISPEN.) Ah Marietje! Allerliefst van je om door dit weer te komen. Uw dienaar, juffrouw Dix. Hoe gaat 't Jeannette? (*Zij geeft hem haar bloemen.*) Zijn die bloemen voor mij? Heerlijk, wat 'n geur! Dank je wel. En nogal wit, zoo toepasselijk: de kleur der reinheid en de kleur van m'n hart. (*Allen kuchen, behalve juffrouw* DIX *en juffrouw* LÜTTE) (*den kring van dames rondkijkend.*) Instemming hè? Ja, dat begrijp ik. De dames kennen elkaar, geloof ik?

MEVROUW NOLTING. Ik heb het genoegen niet, juffrouw Dix te kennen.

FREDERIK. Laat me u dan eens voorstellen, juffrouw Dix, de bekende landschap-schilderes, mevrouw Nolting, m'n moederlijke vriendin. (*Tot juffrouw* DIX.) Dat is 'n verrassing. 't Is de eerste keer, geloof ik, dat u me de eer aandoet m'n nederige stulp en den

nederigen bewoner ervan met 'n bezoek te vereeren.

JUFFR. V. NISPEN. Wat een bescheidenheid vandaag! Dat zijn we niet van hem gewoon, hè?

FREDERIK (*glimlachend.*) Nee, ik verberg graag m'n deugden. Alleen zoo nu en dan komen ze, malgré moi, te voorschijn en vertoonen zich dan in àl hun teederen luister.

JUFFR. DIX. Ik kwam eigenlijk om uw etsen te zien, waarvan ik zooveel gehoord heb.

LIES (*die onderwijl druk bonbons van de schaal zit te eten.*) Niet om jou, hoor je 't, Frédje?

FREDERIK. Kinderen, alsof ik hiervan niet overtuigd was? Wie zou er om mijn onbeduidende persoonlijkheid hier komen? Liesje b. v. komt alleen om de bonbons en de petit fours. (*Tot* LIESJE, *vriendelijk.*) Laat je er misschien nog 'n *paar* voor ons over?

LIESJE (*die juist nog 'n bonbon genomen had, schrikt en legt die terug op de schaal.*) Neemaar, hoe dürf je dat te zeggen?

FREDERIK. O, is 't zoo niet? Kom je werkelijk om mij alleen? (*Op eenigszins smachtenden toon.*) Dank je. Je maakt me héél gelukkig.

LIESJE (*verlegen, stotterend.*) Volstrekt niet. Ik kom alleen om het.... om de....

FREDERIK. Zeker, zeker, we wéten 't waarom je komt.... En zoo komen mevrouw Nolting en juffrouw Lütte om me te onderhouden over m'n kleine zonden en me met zachte hand heen te leiden naar 't pad der deugd.

MEVR. NOLTING (*glimlachend knikkend.*) Wat hóóg noodig is, Fré.

JUFFR. V. NISPEN. 't Pad der deugd! Hoe banaal Fré.

FREDERIK. Ja, Marietje, de deugd en 't pad er heen zijn meestal banaal, helaas. De ondeugd is veel pikanter.

JUFFR. V. NISPEN (*veelbeteekenend.*) 't Is anders wèl

noodig, dat je eens gekapitteld wordt. 't Is kras, wat je nu weer hebt uitgehaald hoor.

LIES EN WIESJE (*tegelijk, brandend nieuwsgierig.*) Wàt heeft-ie weer gedaan?

WIESJE. We weten niets.

JUFFR. LÜTTE (*ernstig.*) Och, juffrouw Van Nispen, laten we daar niet verder over doorgaan. 't Is werkelijk niet iets om als 'n aardig nieuwtje rond te vertellen of er gekheid over te maken.

LIES (*a. v.*) Is 't zóó erg?

JUFFR. V. NISPEN. Dat zou ik denken. (*Tot* FREDERIK.) Nee, zet jij maar niet zulke brutaal limpide onschuldoogen op. We weten wat die beteekenen. 't Praatje is, dank zij juffrouw Molette, de halve stad al over.

WIESJE. De halve stad. En wij weten 't niet!

FREDERIK. Wat zal ik dàn nog 'n bezoek krijgen, als de regen wat ophoudt! Marietje en Jeannette, met genoegen zal ik me straks door je beiden laten kapittelen. Maar dan, *en tête à tête*, anders werkt 't niets uit.

MEVR. NOLTING. Fré, jongen, je wordt nu al te overmoedig. 't Wordt m'n tijd om heen te gaan, geloof ik. (*Zacht.*) En nu eens even ernstig. Je zult nadenken over wat ik gezegd heb, hè?

FREDERIK. Ik beloof 't u. En denk u dan, als 'n verstandige vrouw, aan wat ik u omtrent Suusje geraden heb. En laat me roepen, zoodra u me noodig hebt.

MEVR. NOLTING. Goed. Tot ziens Fré. Dag meisjes! (MEVR. N. *af.*)

Vierde Tooneel.

JUFFR. V. NISPEN, JEANNETTE LÜTTE, JUFFR. DIX. LIES EN WIES, FREDERIK.

FREDERIK. Wil jij de thee eens schenken Marie? En nu dames, jullie kent 't consigne — (*klapt in z'n handen.*) Handschoenen uit!

LIESJE. Nee Fré, ik doe er niet aan mee. Je wordt àl te brutaal.

FREDERIK. Dan niet m'n poesje. Dwingen doe ik niemand. Eet jij dan maar petit fours en sandwiches met je nieuwe gris-perle handschoenen aan. Maar vraag mij na afloop niet om 'n nieuw paar.

LIES (*zacht.*) O, 't is waar. (*Zij aarzelt even en trekt ze dan uit.*)

WIESJE (*ondeugend tot* JUFFR. DIX, *die 'n ets bekijkt.*) Hebt u 't consigne niet gehoord, juffrouw Dix?

JUFFROUW DIX. 't Consigne? Wat beteekent dat? 'n aardigheid?

FREDERIK. Volstrekt niet, juffrouw Dix. Dat beteekent dat ik 'n ridderlijk man ben, die altijd 'n innige behoefte heb om de vrouw m'n eerbiedige hulde te betoonen, op de manier zooals dat in Oostenrijk gebeurt: „küss die Hand," maar dan op 'n ontbloote hand. Dat is voor mij: m'n devotie verrichten.... Lies, je onderdanige dienaar, (*hij kust haar hand*) en eet zooveel bonbons als je wilt. (*Zij geeft hem 'n oorvijg*) (*verwijtend.*) Is dàt m'n belooning?

JUFFR. DIX (*wat uit de hoogte.*) U begrijpt, mijnheer van der Bank, dat ik niet meedoe aan die dwaasheid.

FREDERIK. Natuurlijk niet, juffrouw Dix. Ik zou 't niet gewaagd hebben, die hulde ook tot ù uit te strekken.... (*kust dan* JUFFR. VAN NISPEN *de hand.*) Dank Marietje. Prachtig schittert die robijn aan je

vingertje. (*Gaat dan naar* JEANNETTE LÜTTE *en vat haar hand.*)

JEANNETTE (*blozend en verlegen.*) Nee Fré.... vraag mij dat niet....

FREDERIK (*zacht verwijtend.*) Mag ik je hand niet kussen, Jeannette?

JEANNETTE (*a. v.*) ....In 't bijzijn van al die anderen?...

FREDERIK (*zacht.*) Dan later misschien eens? (*zij slaat haar oogen neer.*) (*Hij gaat dan naar* WIES *en kust haar heel rustig en eenvoudig weg op de wang.*)

WIESJE. Fré, wat mankeert je! Hoe dùrf je? Wil je 't wel eens laten?

FREDERIK (*ziet haar met z'n onschuldige ronde oogen verbaasd aan.*) Hè, was 't niet tusschen ons overeengekomen, dat ik dat altijd doen mocht op mijn tea's? „Un petit baiser innocent d'un petit frère à sa soeur!" Ik heb 't verleden toch immers ook gedaan.

WIESJE. Verleden! Er is geen woord van waar.

FREDERIK (*a. v.*) Hè, verleden niet? Hoe vreemd! Dan moet ik 't gedroomd hebben. Jongens, jongens, wat wordt m'n geheugen slecht! Willen we dan vandaag ook die overeenkomst sluiten?

WIESJE. Nee, hoor eens, nu wordt 't al te kras!

JUFFR. VAN NISPEN. O Wies, Wies, zooals jij je door hem beet laat nemen! (*Allen lachen, ook* WIES, *behalve* JEANNETTE *die met jaloersche oogen stil toeziet.*)

FREDERIK (*verwijtend tot juffrouw* VAN NISPEN.) Hoe kùn je dat zeggen Marie!... (*gaat nu zitten.*) Dames nu kan ik je toch niet zeggen, hoe het gezicht van die blanke handjes me aandoet en hoe ik geniet van het geschitter van al die ringen. Jullie moet

weten: ik ben verzot op juweelen en benijd jullie, dat je ze dragen kunt. 'n Man met juweelen is akelig. Jammer dat geen van allen 'n smaragd heeft; voor mij de mooiste van alle.

JUFFR. DIX (*tot* JEANNETTE.) Jij hebt er een geloof ik.

FREDERIK. Nee Jeannette, 't spijt me, dat ik je die illusie benemen moet, maar dat is geen smaragd. 't Is eenvoudig 'n .... ja de naam van dien steen ontschiet me nu.

JEANNETTE. Ik verzeker je, dat 't er wèl een is. 't Is nog 'n ring van m'n grootmoeder. Kijk zelf maar. (*Zij trekt haar handschoen uit en steekt hem haar hand toe.*)

FREDERIK (*vat die en ziet haar dankbaar ontroerd aan.*) Dus tòch!... Dat is lief van je. (*Kust haar hand en bekijkt dan haar ring.*) Ja, 't is 'n smaragd, je hebt gelijk. Ik had me vergist. (*Allen lachen, zelfs juffrouw* DIX *glimlacht.*)

JEANNETTE (*verontwaardigd.*) Hoe schandelijk van je, Fré!

FREDERIK. Schandelijk?! Ik dacht werkelijk....

JEANNETTE (*met tranen in haar oogen en stem.*) Dat deedt je niet. 't Was alleen 'n grap, ten koste van mij, om de anderen te amuseeren.

FREDERIK. Wat bèn je kwaaddenkend, Jeannette. (*Zij gaat naar de deur.*) Je gaat toch niet heen?

JEANNETTE. Ja. Ik was gekomen om straks nog eens met je te praten. Ik vond 't zoo vreeselijk wat ik pas weer van je gehoord heb. 't Is jezelf zoo onwaardig. Maar 't geeft toch niet wat ik zeg. Je zult nooit veranderen, vrees ik.

FREDERIK. 'n Verstokte zondaar dus! Dat dacht je verleden toch niet, toen je m'n hulp kwam inroepen voor die arme vrouw. Toèn hadt je wel moed. Weet je niet meer wat je zei? Dat er wel goeds in me

sluimerde.... véél, zei je zelfs.... maar dat de zaden van....

JEANNETTE (*haar betraande oogen naar hem opslaand.*) Ja toèn....

FREDERIK. En geloof je dus nù, dat dat goeie maar schijn was, en ik 'n volleerde huichelaar ben, wanneer ik toon wel voor anderen te voelen?

JEANNETTE. Nee, nee, dat kàn niet! Ach ik weet soms niet wat ik denken en gelooven moet. (*Maakt weer een beweging om heen te gaan.*)

FREDERIK. Ga je nu toch heen in den regen? Je bent hier warm en beschut.

JEANNETTE. Ik kom liever straks terug, als de anderen weg zijn. Ik kàn je niet met hen zien, zoo lichtzinnig en spottend. En zooals je flirt met die onbeduidende wezens. Hoe kùn je 't doen! Dat je jezelf niet te hoog voor hen voelt!

FREDERIK (*met 'n glimlach.*) 't Zijn vrouwen, jonge vrouwen. En ze zien er lief uit, Wiesje vooral. Voor jeugd, schoonheid en gratie is de zondaar in me nooit te hoog.

JEANNETTE (*hevig.*) O, als je zóó praat, dan kan ik je haten!

FREDERIK. Jij haten Jeannette, met je ziel vol liefde?

JEANNETTE. Ja, 't is verkeerd maar.... O Fré, Fré, je weet niet hoe je me soms doet lijden.... al de tranen die ik om je....

FREDERIK. Sst, st, pas op.... Moeten de anderen je nu hooren? Dus tot later. (*Leidt haar zachtjes de deur uit.*) Oef! Goddank, dat er niet veel zoo zijn!

Vijfde Tooneel.

JUFFR. DIX, MARIE V. NISPEN, LIES EN WIESJE KROL, FREDERIK.

LIESJE. Wat scheelde haar? Zocht zij je weer te bekeeren?

FREDERIK (*luchtig schouderophalend.*) Zenuwen, kindlief.

(MARIE V. N. *heeft onderwijl thee ingeschonken.* LIES *geeft de gebakjes rond.*)

FREDERIK. O Lies, excuseer me! (*Geeft nu zelf schalen rond.*)

LIESJE (*die 'n portret van z'n schoorsteen genomen heeft.*) Wat 'n lief portret van Atie! Zoo is ze bepaald mooi.

FREDERIK. 'n Kiekje van mij.

LIESJE. En ze heeft zoo'n beelderige japon aan. Niets voor haar.

FREDERIK. Die had ik meegebracht uit Parijs.

LIESJE. O, dan begrijp ik 't. Ze is anders altijd zoo stemmig gekleed. Net als je broer. Onbegrijpelijk hoe jij en Willem zoo verschillend komt.

FREDERIK (*met droef-ernstig gelaat.*) Volstrekt niet onbegrijpelijk. Weet je de reden niet? — (*Naar haar toeschuivend.*) In 't diepste geheim hoor. Niet die uitdrukking van lichtzinnige nieuwsgierigheid! Die past er niet bij. En kom nu héél dicht bij me, dat niemand 't hoort. Je oortje vlak bij m'n gezicht.... (*Fluisterend op tragischen toon vlak in haar oor.*) We zijn eigenlijk geen broers. Ik ben 'n ondergeschoven kind.

LIESJE. Hè Fré, hoe schandelijk! Schaam je....

FREDERIK. Me schamen, als ik je de treurige waarheid onthul! 'n Kind, raad eens van wie? Van....

Sarah Bernhardt en den czaar van Rusland, den vroegeren natuurlijk. Vandaar m'n wel eenigszins levendig temperament en ook 't onrustige, wilde russische....

LIESJE (*half verontwaardigd en lachend.*) Jij schandaal! Raadt jullie eens wat hij me nù.... (*Zij vertelt de anderen het verhaal, allen lachen.*)

FREDERIK. Lies! Zóó'n schending van vertrouwen! Nee, nee, dat màg ik niet toelaten!... (*Tot* WIES.) Wat ga jij uitvoeren? Je schoenen al aantrekken?

WIESJE. Ja, we moeten vroeg weg. Ik ga van avond uit. Nog even bloemen koopen voor m'n corsage.

FREDERIK. Wacht dan kindje, en laat mij je helpen.... (*Hij doet zoo.*) En wou ze de muiltjes nu graag houden?

WIESJE (*heel begeerig er naar kijkend.*) Nee, volstrekt niet.

FREDERIK. Niet? Dan wil Lies ze misschien wel hebben. (*Luid.*) Lies!

WIESJE. Wacht even. Je rijgt ze niet stijf genoeg.... Ze zijn wèl heel lief.

FREDERIK. Je schoentjes? Zeker zijn die lief.

WIESJE. Nee, de muiltjes, meen ik. Ze zullen Lies te klein zijn, denk ik.

FREDERIK. Denk je? Dan zullen ze Marie misschien passen.

WIESJE. Hè, wat ben je flauw!

FREDERIK. Waarom?! Of wil je ze tòch wel hebben misschien?

WIESJE. Ik neem niet graag altijd cadeaux van je aan.

FREDERIK. Hoe fier. Wat 'n trots op eens! Sedert wanneer m'n poesje? Ik zal ze maar inpakken, hè? Dan laat ik ze je sturen.

WIESJE (*ondeugend.*) Zou tante Truus 't goed vinden?

FREDERIK (*serieus.*) Die krijgt 'n ander paar. Deze waren haar toch wat klein. — Lies, mag ik jou ook 'n doos bonbons meegeven?

LIES. Dank je wel. Je bent 'n lieve jongen.

FREDERIK. Nu meisjes, tot ziens! Van avond krijg je alles thuis. (*Tot* WIES.) En trek jij 'n volgenden keer laarzen aan, want ik heb geen Perzische muiltjes meer. (LIES *en* WIES *nemen afscheid.* FREDERIK *brengt hen naar de deur.*)

Zesde Tooneel.

FREDERIK, MARIE v. NISPEN, JUFFR. DIX.

FREDERIK. Wat heb je daar Marietje?

MARIE. Stalen voor m'n nieuwe concertjapon. Je moet me helpen kiezen. (*Zij reikt hem een stalenboekje over.*)

FREDERIK. Met genoegen Mies. Ah Liberty satin.... Beter kun je niet nemen.... Wat 'n kleuren! Ik wou, dat ik zoo iets dragen kon. (*Zoekt er onder en geeft haar de stalen dan terug.*) Dìt.... of dat. En 't laatste nog het beste.

MARIE. Dat gouden? Zou dat niet wat te.... te excentriek zijn?

FREDERIK. Volstrekt niet. Prachtig is het. Je zult er in stralen. Als 'n zon, als de Nachtwacht van Rembrandt. De menschen zullen naar je zitten te knipoogen, de hand boven hun oogen.

JUFFR. DIX. Laat eens kijken. Dat is heel mooi. U hebt 'n uitstekenden smaak meneer van der Bank. (FREDERIK *buigt even.*)

MARIE v. N. En hoe zou ik hem laten maken?

FREDERIK. Dood eenvoudig. Alleen afgezet met 'n sober gouden passement, of 'n randje bruin bont.

Van voren vierkant uitgesneden, goed laag, en 'n héél langen sleep, sluùk van onderen.

MARIE v. N. Wijde rokken zijn de mode.

FREDERIK. Wie stoort zich nu aan de mode! Draag alleen wat mooi is en wat je goed staat. Ik zal eens 'n Parijsche teagown voor je halen, dan kun je zien hoe mooi die valt. (*Verdwijnt even links in z'n kamer en komt dadelijk daarop te voorschijn met 'n teagown over z'n arm.*) Sla jij die eens om, Mies. Kijk eens, valt die niet prachtig van onderen?

(*De dames zien bewonderend toe.*)

MARIE v. N. en JUFFR. DIX. Prachtig!

JUFFR. DIX. 't Lijkt wel.... (*Naar* ATIE'S *portret kijkend.*) Ja, 't is dezelfde teagown die juffrouw van Weelen daar aan heeft.

FREDERIK. Is 't ook! Zij wou hem niet dragen. Zij vond hem te chic....

JUFFR. DIX. Heerlijk is-tie. (*Er wordt gebeld.* WILLEM *en* ATIE *komen binnen.*)

Zevende Tooneel,

DE VORIGEN, WILLEM, ATIE.

FREDERIK. Ah.... Atie en Willem, dat is aardig van jullie.... Ik liet de dames juist m'n versmade teagown zien.... Maar zusjelief, wat ben je nat!

WILLEM. We werden op den buitensingel door 'n stortbui overvallen. Toen heb ik met groote moeite Atie hierheen weten te krijgen, om 'n schuilplaats te zoeken. Ze was bang in 'n kamer vol gasten te komen.

MARIE VAN NISPEN (*glimlachend.*) Wij zullen wel dadelijk heengaan, mijnheer van der Bank.

WILLEM (*verlegen.*) O nee, pardon .... Zoo meende ik 't natuurlijk niet.

FREDERIK (*tot* ATIE.) 't Is vandaag niet druk geweest. Geef me je mantel eens. (*Helpt haar.*) En ga dan bij 't vuur zitten. Mag ik even voorstellen? Juffrouw Dix, juffrouw van Weelen, m'n broer Willem .... (*Tot* ATIE.) Juffrouw van Nispen ken je, geloof ik? (ATIE *knikt, algemeene begroeting.*)

JUFFR. DIX. We hebben zoo juist uw portret bewonderd. De teagown staat u uitstekend. Jammer, dat u ze niet draagt.

ATIE (*wat verlegen.*) Ik .... ik vond ze wat al te mooi voor me.

FREDERIK. Nee Atie, jij niet. Hij viel niet in Willem's smaak, zoo'n barbaar.

JUFFR. DIX. Hoe is 't mogelijk, mijnheer van der Bank. Ze is zoo echt artistiek, zoo prachtig van kleur ....

WILLEM. Dat geloof ik graag, maar zij is voor mijn smaak wat .... te vreemd, te opzichtig. Ik zie m'n meisje liever in 'n gewone japon. Maar daarom had zij hem toch gerust kunnen dragen .... Dat zei ik je immers, Atie?

ATIE. Zeker. Ik wou hem niet hebben, dat was 't .... Wat 'n gezellige kamer! En wat 'n mooie dingen!

FREDERIK. Bevalt ze je, Atie? (*Ze knikt, bewonderend om zich heen kijkend.*)

ATIE (*met wat spijt.*) Wat 'n andere kamer dan de jouwe, Wim!

WILLEM. Dat zeker. Ik zou me in déze niet thuis voelen.

ATIE (*a. v.*) Meen je dat?

WILLEM. Stellig.

ATIE (*a. v. heel zacht.*) Hoe jammer ....

JUFFR. DIX (*tot* FREDERIK.) Nu ga ik eens afscheid van u nemen. Mag ik misschien 'n anderen keer nog eens terug komen om de verdere etsen te zien? Er zijn hier zóóveel schatten.

FREDERIK. 't Zal 'n bizonder genoegen voor me wezen. Ga jij ook Mies?

MARIE VAN NISPEN. Ja, ik ga naar m'n naaister met de stalen. Dus bepaald vieil-or, hè?

FREDERIK. Zonder eenigen twijfel.

MARIE VAN NISPEN. Raad je me later eens, welke bloemen ik er bij moet dragen?

FREDERIK. Wanneer is de uitvoering?

MARIE VAN NISPEN. Den 20sten van deze maand.

FREDERIK. Mag ik je de bloemen dan eens zenden, als 'n verrassing op den avond zelf?

MARIE VAN NISPEN. O Fré, hoe lief van je! Dan zijn ze zeker mooi. (*Nemen afscheid van* ATIE *en* WILLEM *en gaan heen.*)

Achtste Tooneel.

ATIE, WILLEM, FREDERIK.

FREDERIK. Ziezoo. A votre service mademoiselle. (*Brengt haar bonbons en taartjes en gaat dan thee voor haar inschenken.*)

ATIE (*eet met groote gretigheid.*) Hoe zalig! (*Tot* WILLEM, *die bedankt heeft, met kinderlijke verbazing.*) Eet jij geen taartjes? Ze zijn goddelijk.

WILLEM. Nee, ik hoû niet van zoetigheid. Ik neem liever 'n sandwich.

ATIE. Hoe is 't mogelijk, Wim! Ik ben dol op zoetigheid en bonbons.

FREDERIK. Dol, zalig en goddelijk van.... taartjes!

Zouden ze dat thuis niet wat.... materialistisch vinden?

ATIE (*wat beschaamd.*) Ja, dat is 't ook. 't Was dwaas van me het te zeggen.

WILLEM. Bederf jij haar plezier nu niet. Materialistisch is ze niet hoor. (*Korte stilte.*)

ATIE. Wat geurt 't hier heerlijk! Vindt je ook niet, Wim?

WILLEM. Hm.... nogal benauwd.

FREDERIK (*onderwijl* ATIE *thee brengend.*) Benauwd? 't Is zuivere bloemengeur.

WILLEM. Niet alleen. Ik ruik ook odeur. Ja, schatje, ik kan 't niet helpen. Dat vind ik vreeselijk.

ATIE. Wat 'n prachtige lelies!

FREDERIK. 'n Attentie van juffrouw Lütte.

ATIE (*glimlachend.*) 'n Heel toepasselijke bloem voor jou.

FREDERIK. Net wat de andere dames zeiden.

ATIE (*staat nu op en gaat naar 'n ets kijken aan den muur.*) Wat is dat mooi. Wim, kijk eens.... Prachtig! Van wien is 't?

FREDERIK. Naar Bòtticelli. 't Portret van 'n Florentijnsche, de adoratie van Juliaan de Medicis.

ATIE (*tot* WILLEM.) Hoe eenvoudig en mooi van lijnen, hè?

WILLEM (*eenvoudig.*) Dat zal ongeveer tusschen 1470 en 1480 geschilderd zijn?

ATIE. Hoe weet je dat?

WILLEM. Wel, Juliaan de Medicis is immers in 1453 geboren. En zij was 'n jeugdliefde van hem.

ATIE. Dat wist ik niet. Hoe knap van je! Maar.... vindt je 't niet mòòi?

WILLEM. Ja.... ja zeker. 't Is 'n lief gezicht.

ATIE (*naar 'n andere gravure kijkend.*) O en dit! Van wien is dàt? Wat stelt 't voor?

FREDERIK. De geboorte van Venus, ook van Botticelli.

ATIE. Prachtig! Hoe bizonder! Wat is dat figuurtje gracieus! Toe, kijk eens, Wim. Vindt jij 't niet mooi?

WILLEM. Nee, eerlijk gezegd, niet erg .... 't Is mij te vreemd.

ATIE. Wat komt 't er op aan of 't vreemd is? Ik vind dat ongewone juist mooi. Kijk die vrouw eens aan komen zweven! Hoe licht staat ze op die schelp! En de beweging in die andere figuren, vooral die met die wapperende doeken. Je zièt ze waaien.

WILLEM (*nuchter.*) Ja, beweging is er genoeg in.

ATIE (*dringend.*) Die slanke Venus moèt je toch mooi vinden, Wim?

WILLEM (*aarzelend.*) Nee schatje, ik moet zeggen... 't Spijt me, maar ik kan 't werkelijk niet bewonderen. Al die menschen doen zoo raar, ze wringen zich zoo. (*Haastig.*) Niet, dat ik niet gelòòf dat 't mooi is. Ik heb nu eenmaal niet het minste verstand van die dingen.

ATIE (*teleurgesteld.*) O verstand! Dat heb ik ook niet. (*Weer dringend, smeekend haast.*) Maar je voèlt er toch voor?

WILLEM. Ja .... jawel. Dat gaat nogal.

ATIE. Jij bent meer 'n man van wetenschap. En daar weet ik niets van. Jij ook niet, Fré!

FREDERIK. Absoluut niet.

WILLEM (*glimlachend.*) Nu, 'n man van wetenschap...

ATIE (*ijverig.*) Van studie in ieder geval.

WILLEM (*a. v.*) Dat klinkt heel goed.

ATIE (*levendig, geprikkeld.*) Maar 't is toch zoo. Werk en studeer jij soms nièt veel?

WILLEM. Nu, wel wat.

ATIE (*a. v.*) O! en waarin? In geschiedenis, waar je buitengewoon veel van weet, in staathuishoudkunde, in allerlei sociale vraagstukken, alles éven moeilijk en ....

FREDERIK (*invallend, ondeugend.*) Droog.

ATIE (*a. v. verontwaardigd.*) Nee, volstrekt niet. Misschien voor òns, omdat we er niets van weten, omdat we dom en onwetend zijn. (FREDERIK *buigt,* ATIE *lacht even; dan weer ijverig tot* WILLEM.) En ben je dan geen man van studie?

WILLEM (*goedig lachend.*) Goed, laten we 't maar zoo noemen. Je wilt nu eenmaal 'n geleerde van me maken, me idealiseeren, hè?

ATIE (*a. v.*) In 't geheel niet. Maar jij wilt eenmaal jezelf en je eigen kennis en gaven onderschatten. En dat wil *ik* niet. (*Opeens met tranen in haar stem.*) Dat hindert me zoo.

WILLEM. M'n liefste meisje, wat scheelt je opeens? Daarom tranen? (*Hij kust haar.*) Ik ben alleen maar bang, dat je met al dat idealiseeren later teleurgesteld in me zult worden.

ATIE (*met vuur, met een: zichzelf willen overtuigen.*) Dat kàn niet. Daar ben je te degelijk voor. 't Zou alleen aan mij liggen, als je me.... (*Houdt dan opeens op.*)

WILLEM (*tot* FREDERIK.) En denk eens Fré, — Atie wil zich óók in staathuishoudkunde gaan verdiepen....

ATIE (*pijnlijk, zacht beschaamd.*) Zeg hem dat nu niet.

WILLEM (*verwonderd.*) Waarom niet?

ATIE (*a. v.*) Hij lacht er maar om.

FREDERIK (*kwasie gegriefd.*) Je schijnt te denken, dat ik om alles lach, Atie, — ik heb 't al meer gemerkt. Zoo'n soort spotduivel hè, zonder eenigen ernst?

WILLEM. Welnee, zoo meent ze 't niet. (*Zacht tot* ATIE.) Je moet zoo iets niet zeggen, schatje. Daar grief je hem mee. Hij is veel gevoeliger dan je denkt.

FREDERIK. Staathuishoudkunde dus! Ik kan me

begrijpen, dat je dat zal interesseeren, Atie. Dat zal jou plezier doen, hè Wim?

WILLEM (*met goedigen trots.*) Dat zou ik denken! En ze doet 't alleen om mij. Omdat ze later mijn belangen wil deelen en met me samenwerken! 'n Genot zal dat wezen! (*Tot* FREDERIK.) 't Is waar, heb jij niet Webers Kunstgeschichte?

FREDERIK (*met lichten spot in z'n oogen.*) Wil jij die gaan lezen?

WILLEM. Ja.

FREDERIK. O, om je wederkeerig op de hoogte te stellen van wat hààr interesseert?

WILLEM. Juist. Dat is niet meer dan billijk, hè? (*Met goedig vertoon van belangstelling.*) En ik wil ook graag wat meer weten van kunst. Ik ben zoo'n schandelijke ignoramus op dat gebied.

ATIE. Ik weet er zelf haast niets van.

WILLEM. Daar geloof ik nu niets van. En je stelt er in ieder geval belang in. We konden hem samen wel gaan lezen, hè?.... (*Tot* FREDERIK.) Heb je misschien ook de sprookjes van Andersen?

FREDERIK (*met lachende oogen.*) Wat!.... die óók al lezen?

ATIE (*smeekend.*) Och Wim.

WILLEM. Ja zeker, Atie was vandaag gechoqueerd, toen ze hoorde, dat ik die haast niet kende. En 't is ook zeker wel erg. Ik ga er me van avond dadelijk in verdiepen.

FREDERIK. In de „Tinnen Soldaat" en de „Kleine Zeemeermin"!? Net lectuur voor jou, Wim. Hier zijn ze. (*Krijgt de boeken uit 'n boekenkast.*) Ik zal ze je van avond mèt Weber laten thuissturen. Wat scheelt je Atie?

ATIE. Niets. Je spotte wéér. Je oogen lachten, ik heb 't gezien.

FREDERIK. Mag ik dan nooit eens lachen? (*Nu ernstig.*) Ik verzeker je, dat ik jullie liefde heel touchant vind en ik er veel voor zou geven om zelf 'n meisje te hebben, dat zich om mijnentwil wou verdiepen in al wat mij interesseerde.... (*afleidend.*) Wil je m'n wapens niet eens bekijken? (*Brengt haar naar den muur links, waartegen verschillende wapens: sabels, degens en pistolen, geëtaleerd zijn.*)

ATIE (*verbaasd.*) Hoe mooi! Hoe kom je daaraan?

WILLEM (*met goedigen trots.*) De meeste ervan zal hij wel gebruiken.

ATIE (*a. v.*) Méén je dat?

WILLEM. Zeker, hij is 'n eerste schermer, meester op alle wapenen.

ATIE (*verrast, zwijgt even, dan tot* FREDERIK.) Hoû je daarvan, van schermen? (*Ze neemt 'n sabel van den muur en bekijkt en betast hem met kinderlijk vreesachtige bewondering.*)

FREDERIK. Ja. Wil ik er jou 'n lesje in geven? (ATIE *schudt van nee.*)

WILLEM. Boxen kan hij ook!

ATIE. Met je vuisten? Zooals ze in Engeland doen?

FREDERIK. Juist. En worstelen.... (*glimlachend.*) Ja, Atie, ik vind 't noodig, dat 'n man zichzelf en anderen kan verdedigen.

ATIE (*aarzelend tot* WILLEM.) Kan jij 't ook?

WILLEM (*lachend 't hoofd schuddend.*) Nooit iets aan gedaan. Aan geen van die dingen. Ik moet erkennen, ik heb niet de minste martiale neigingen.

ATIE (*den sabel neerleggend.*) Maar jij hebt 't ook niet noodig. Je bent zoo groot en sterk.

WILLEM. Dat zou je tegenvallen. Lang niet zoo sterk als hij, hoor.

ATIE (*ongeloovig.*) Och kom.

FREDERIK. Hij hèeft wel kracht, maar 't is latente

kracht. Hij kan ze niet gebruiken. Geloof je 't niet?

ATIE (*met saamgeklemde tanden.*) Nee.

FREDERIK. Nou Wim, kom dan maar op. Even worstelen.

WILLEM. Dank je wel. Dan lig ik dadelijk tegen den grond. (FREDERIK *pakt hem beet, lachend.*) Kom, laat nou Fré. (*Maar* FREDERIK *gaat door en heeft hem in 'n oogenblik neer tegen den grond.*) Zie je wel Atie? Smadelijk 't onderspit gedolven.

ATIE (*pijnlijk en boos.*) Dat bewijst geen kracht. Worstelen is maar 'n handigheid, 'n kunstje.

FREDERIK (*glimlachend.*) Geloof je? Nòg niet overtuigd? Zal ik hem laten knielen, den langen, forschen man?

ATIE (*a. v. heftig.*) Nee, ik wil 't niet. Làat 't Fré. (*Maar* FREDERIK *heeft* WILLEM'S *handen al gegrepen.*)

WILLEM (*licht knorrig.*) Kom, schei uit, kerel. 't Hindert haar. (*Half lachend.*) Je handen zijn waarachtig van ijzer. (*Hij spant zich nu ook in.*) Wat drommel, ik moet je toch àankunnen.

ATIE (*bijna hartstochtelijk smeekend, angstig.*) O, tòòn je kracht dan Wim! Je moèt sterker zijn dan hij! (*Als ze ziet, dat* FREDERIK *hem de baas wordt.*) Nu is 't genoeg! (*Heftig en gebiedend tot* FREDERIK.) Genoeg, zeg ik je! Ik wil 't niet!

(FREDERIK *is de baas nu en laat* WILLEM *neerknielen.*)

FREDERIK (*lachend.*) Daar knielt de held, de Lohengrin! Kom, help jij hem eens op, Atie.

ATIE (*hevig, met tranen in de oogen.*) O, hoe leelijk van je! Ik.... ik haat je!! (*Zij maakt een beweging om hem 'n klap in 't gezicht te geven, maar* WILLEM, *die nu is opgestaan, houdt haar hand tegen.*)

WILLEM (*verschrikt.*) Atie!

(FREDERIK *wendt zich af om 'n triomfantelijk glimlachje te verbergen en keert zich daarna weer naar haar toe.*)

FREDERIK (*op gemaakt deemoedigen, berouwvollen droefheidstoon.*) Vergeef me Atie! Ik had 't niet moeten doen. (*Stilte.*)

WILLEM (*zacht tot* ATIE.) Lieveling, hoe kon je dat zeggen! 't Was immers maar 'n grap van hem, al was 't misschien niet tactvol. Je hebt hem verdriet gedaan. Toe, zeg hem even, dat je 't niet gemeend hebt. Maak 't weer goed. (*Smeekend.*) Atie, om mij pleizier te doen.

ATIE (*nog steeds opgewonden en geprikkeld.*) Ik meende 't wèl, maar.... als jij 't wilt.... (*Nu intens smeekend.*) Zeg dan, dat ik 't doen mòèt, dat je 't eischt....

WILLEM (*verbaasd, niet begrijpend.*) Eischen?! Hoe kom je zoo! (*Nu op vasten toon.*) Ik zal nooit iets van je eischen. Daar stel ik je te hoog voor.

ATIE. O, je begrijpt me niet! Ik zou zoo graag je wil, je krachт eens voelen!

WILLEM (*a. v.*) Op diè manier? Nee, nu begrijp *ik* je niet. (*Zacht smeekend.*) Doe 't nu, schatlief.... (*schoorvoetend gaat* ATIE *naar* FREDERIK *toe.*)

ATIE (*op machinalen, doffen toon, zonder hem aan te zien.*) 't Spijt me Fré.... Ik had 't niet moeten zeggen. (*Met 'n glimlachje, waarin zich meélijden mengt, ziet hij op haar neer.* WILLEM *gaat discreet naar den achtergrond.*)

FREDERIK (*zacht.*) Arme Atie!

ATIE (*opeens rebellisch, haar oogen naar hem opslaand.*) Waarom „arme Atie?"

FREDERIK (*z'n glimlach wordt spottender,*) (*even zacht.*) Met haar hero-worship.... die zóó opziet tot kracht!

ATIE (*haastig*). Niet physieke kracht. Die bewijst niets.

FREDERIK (*a. v.*) Natuurlijk niet, daarom was je boosheid ook zoo onverklaarbaar. Wat jij bewondert is: moreele kracht, karaktervastheid, die nooit aarzelt, die dadelijk aanpakt, beslist, niet waar? (*Met neergeslagen oogen blijft ze zwijgend voor hem staan, 'n korte stilte.*) Is 't zoo niet?

ATIE (*kijkt nu op en ziet, gepijnigd, z'n spottende oogen.*) Waarom kijk je zoo? (*Plotseling hevig uitvallend.*) O, 't is tòch waar, dat ik je....

FREDERIK (*vroolijk, triomfantelijk.*) Me haat? Zeker. En daar ben ik je heel dankbaar voor. 't Bewijst, dat ik je niet onverschillig ben. Je spijt verlang ik niet; die geef ik je hierbij terug. Je haat neem ik aan met dankbare blijdschàp. Zelfs 'n slag er bij als je me dien nù zoudt willen geven....

ATIE (*gedempt hevig.*) Nee, nooit. Dié voldoening zul je niet hebben. (*Haastig gaat zij naar* WILLEM *toe.*)

WILLEM (*glimlachend.*) Wel, is 't in orde? Vrede gesloten?

ATIE (*op 't punt in tranen uit te barsten.*) Och Wim!... Laten we gaan.... Dadelijk!

WILLEM (*verbaasd.*) Zonder hem goeien dag te zeggen?

ATIE. Ja, zonder hem goeiendag te zeggen.

WILLEM. Maar Atie.... (*Zij troont hem mee de deur uit.*)

Negende Tooneel.

FREDERIK alleen, daarna JEANNETTE LÜTTE.

FREDERIK (*haar nastarend met 'n glimlach.*) Arme Atie.... Ik ben wreed geweest.... Wat 'n vuur

zit er in haar! wat 'n.... (*Opgewonden, met schitterende oogen loopt hij eenige malen de kamer op en neer.*)

(*Er wordt geklopt. Knorrig roept hij „binnen". Schuchter en tegelijk verlangend komt* JEANNETTE LÜTTE *binnen.*)

FREDERIK (*'n vloek smorend.*) Verd.... dat mensch!

JEANNETTE (*zacht.*) Ik kwam juist je broer en z'n meisje tegen. Ik stoor je toch niet?

FREDERIK (*knorrig en lomp, z'n gedachten nog bij* ATIE.) Nee. Wou je wat van me?

JEANNETTE. O Fré. Hoe kun je dat zeggen! Ik kom immers met je spreken. Dat was toch afgesproken, niet?

FREDERIK. Ja, ja, dat is ook zoo. Vergeef me Jeannette. Ik.... ik heb wat hoofdpijn.

JEANNETTE. Arme jongen! Wil ik je hoofd eens wrijven? (*Opeens komt er 'n plan bij* FREDERIK *op en er flikkert 'n ondeugende, duivelsche glans in z'n oogen.*)

FREDERIK (*zacht kwijnend.*) Ja, doe dat, Netteke. Dat zal me goed doen. (*Hij gaat in 'n fauteuil liggen, z'n oogen toe. Zij wrijft zijn hoofd. 'n Korte stilte.*)

JEANNETTE. Als ik je zóó nu zie, Fré, met die kalme, vredige uitdrukking, dan is het me raadelachtig te denken, hoe je nu pas in Parijs (*zachter*) dat vreeselijke hebt kunnen doen.... Of 't wàs je zèlf ook niet. Je echte, ware, mooie Zelf is nu hier. En in Parijs (*bedwongen hevig*) bij die vrouw.... Daar heeft 't slechte in je, dat je Zelf niet is, dat niet in je hóórt, zich alleen uitgeraasd.

FREDERIK (*zacht.*) Misschien is dat zoo. Ja, je hebt gelijk. M'n beter Ik is nu hier bij jou. Dank je, 't is nù genoeg. Laat me je hand vasthouden. Dat kalmeert zoo. (*Zij geeft hem haar hand. Hij ziet haar met*

zacht-vleienden blik bewonderend aan.) .... Wat heb je toch prachtige oogen, Jeannette! (*Zij is ontroerd; haar hand trilt in de zijne.*)

JEANNETTE (*met zachte, bevende stem.*) Vindt je heusch, Fré?

FREDERIK. Zoo kalm en klaar. Zooals tante Truus zegt: enkel ziel. En je bènt ook enkel ziel, niet waar? Enkel reinheid en goedheid. 't Is zoo heerlijk voor me, zoo'n ziel te kennen, — 'n ziel die noch van zinnelijkheid, noch hartstocht weet. Die alleen kent de pure, reine menschenliefde. Daardoor voel ik me zoo rustig en veilig bij je, lieve vriendin.

JEANNETTE. (*a. v.*) En toch .... al hoop en .... geloof ik ook dat m'n ziel rein is .... (*nog zachter*) hartstochteloos is ze niet.

FREDERIK. Ja, je kent den hartstocht van het meêlijden en van de menschenliefde, niet waar? Anderen hartstocht niet, m'n goeie, reine Jeannette. En rein zijn je mooie, blanke handen .... (*Hij kust ze.*) Nu mag dat wel, niet waar? (*Citeert zacht:*) „Dier handen droevig blanke gratie, die waren als satijnen" .... Rein je heerlijke, donkere oogen, — rein om te kussen (*hij kust nu haar oogen*), net als je onschuldige, pure lippen .... (*Hij kust dan vluchtig haar mond.*)

JEANNETTE (*in hartstochtelijke verrukking.*) Fré, o Fré! (*Zij omhelst hem vurig.*)

FREDERIK (*met schijn-onschuldige verbazing.*) Jeannette, vriendin, wat scheelt je? Je bent zoo ontroerd .... Ik heb je toch niet verschrikt ...?!

JEANNETTE (*a. v.*) Nee, o nee, ik ben zoo gelukkig! .... En ik zal jou zoo gelukkig maken .... Ik ken en begrijp je zoo goed. Ik heb je zoo eindeloos ....

FREDERIK (*zich losmakend en haar onderbrekend.*)

Ja, ja, ik weet 't. Je warm, gevoelig hart voelt innig voor iemand zóó zwak en zondig als ik.... (*Als in verrukking.*) 'n Heilige lijk je me toe.... Neen geloof niet, dat ik spot.... Zou ik je anders dien broederkus gegeven hebben...? Ik meen 't ernstig, Jeannette....

JEANNETTE (*strak, heel zacht herhalend.*) Een broederkus?!

FREDERIK (*met onschuldige oogen.*) Wat anders zou het geweest zijn?

JEANNETTE (*nog zachter, met ontzetting nu.*) .... Op m'n lippen?

FREDERIK (*alsof hij dit niet gehoord heeft.*) En de streeling van je zachte hand heeft me heusch goed gedaan. Zóó'n kalmte stroomt er van je uit. Al m'n pijn is verdwenen. (*Zij gaat langzaam naar de deur, met strakke ontzetting nu op haar gezicht.*) Ga je nu heen? (*Als in grootste verbazing.*) Zonder 'n hand? Zonder 'n afscheidswoord?

JEANNETTE (*keert zich nu eensklaps om, gaat haastig naar hem toe, en ziet hem vlak in de oogen, gepijnigd en in den hoogsten angst.*) Fré? Je meende waarachtig, wat je zei, niet waar? 't Was geen spot? O God, 't zou afschuwelijk zijn. Zeg, dat het geen spot was! Ik zou 't niet kunnen verdragen!... (*Strak, in spanning ziet ze hem aan.*)

FREDERIK (*zich verwinnend om met 'n strak gezicht te liegen, moeilijk.*) Nee.... 't was geen spot.... Hoe kun je dat denken? (*Nog even blijft ze hem aanzien in twijfel en angst.*)

JEANNETTE (*heel zacht.*) Je gezicht zegt me niets. Ik weet niet wat ik.... O God! (*Dan uit ze 'n kreet van wanhoop, en in angst, onzekerheid en twijfel vliegt ze heen, de deur achter zich toeslaand.*)

Negende Tooneel.

FREDERIK alleen.

FREDERIK (*beschaamd.*) God, hoe gemeen van me!.... Als Atie me zóó gezien had!.... (*Hij valt neer op 'n stoel, de hand voor z'n oogen; na 'n oogenblik stampvoetend.*) Vervloekt, die vrouwen!

Scherm valt.

VIERDE BEDRIJF.

Een gedeelte van het buiten van de dames VAN DER BANK *in de provincie Utrecht.*

Voor de veranda, die inkijk geeft in de huiskamer, links, een rieten tafel met stoelen. Aan de tafel juffrouw Co *en* ATIE. *Tante* Co *heeft voor zich op tafel staan een ouderwetsch kistje, waarin brieven. Naast het kistje ook een pakje vergeelde brieven, saamgebonden met een smal rose lint. Zij heeft een brief in de hand waaruit zij voorleest. Voor* ATIE, *die op een rieten tuinstoel ligt, staat op tafel een glas melk.*

Rechts van het tooneel een tuinbank en heesters. Op den achtergrond het tuinhek, waardoor men de hei ziet.

Eerste Tooneel.

TANTE Co, ATIE.

TANTE Co (*voorlezend.*) „Ik ziè je voor me in je lief, wit japonnetje, met die luchtige, vlinderachtige strikjes erop." (*Zegt nu op haar smakelijk, langzaam toontje.*) Je moet weten, dat wàs een aardig japonnetje,

eenvoudig, maar erg vlug. 't Lijfje geplooid, de hals wat laag, vierkant uitgesneden, (*wijst dit aan met haar hand*) en daar droeg ik 'n bloedkoralen kettinkje bij. En om den hals heen, en aan de mouwen, en van onderen aan den rok, 'n fijn kanten tusschenzetsel, met hier en daar 'n licht rose strikje erop. Dàt was de japon, waar hij hierover schreef .... (*Leest verder.*) „De tranen komen me in de oogen als ik zòò aan je denk! Dan zou ik voor je willen knielen en je kleine voetjes kussen!" (*Zegt.*) Poëtisch hè? (*Leest weer.*) „En nu m'n liefste schatteboutje...." (*Kucht even en zegt dan.*) Dat moet ik even overslaan, dat is niet geschikt om voor te lezen. (*Mompelt nu zacht voor zich eenige zinnen, leest dan weer.*) „Nu licht ik je gezichtje op tot het mijne en druk er...." (*Zegt weer.*) Nee, de rest kan ik heelemaal niet lezen. — Is 't geen mooie, lieve brief, kind?

ATIE. Allerliefst, juffrouw.

TANTE CO. Fré schrijft ook zulke aardige brieven, net als hij, bijna zoo aardig tenminste.... O, als die 'n meisje heeft! Die zal er van genieten. En zooals Fré op hem lijkt!.... (*Zwijgt even.*) Ja kindje, al die herinneringen verflauwen nooit. Ik zou ook nooit het leven zijn doorgekomen als ik die niet gehad had.... En daarbij het vaste vertrouwen, dat ik hem later eens wéér zou zien.

ATIE (*hartelijk.*) Beste juffrouw.... Heerlijk voor u, dat u dat heeft.

TANTE CO. Ja lieverd.... (*Aarzelt even.*) Ik ben alleen wel eens bang.... (*zachter, kinderlijk naïef*) dat ik hem dáár.... wat tegen zal vallen. Je moet denken, ik ben oud geworden, en hij, hij is jong gebleven natuurlijk.... Hij was pas acht en twintig toen hij stierf.... Als hij me nu zóó terug ziet.... (*Langzaam, weer op haar smakelijk toontje.*) Vroeger, zie

je, zag ik er niet onaardig uit.... niet mooi, gut nee, maar bepaald toch niêt onàardig.... 'n Vlug figuurtje.... 58 om de taille, ja heusch, — en 't was toen nog mode 'n dun middeltje, — en 'n, ja dat durf ik gerust zeggen, 'n heel frisch teint....

ATIE (*invallend.*) U moet er allerliefst uitgezien hebben, dat weet ik van juffrouw Truus....

TANTE CO (*glimlacht, wat gevleid.*) Nou, nou....

ATIE (*glimlacht nu ook, zacht.*) Maar tantetje, denkt u dan.... dat u elkaar zóó terug zult zien?

TANTE CO (*schrikt wat, dan haastig, 'n weinig beschaamd en verlegen.*) Nee, natuurlijk niet, dat weet ik wel. En 't is kinderachtig van me en heel verkeerd zelfs om het me zoo voor te stellen. (*Op wijzen toon nu, als iemand die 't heel goed weet en iets opzegt.*) We zullen elkaar weerzien in den Geest.... juist zooals we.... (*met eerbiedigen nadruk*) ....den Vader zullen zien.... dat hoop ik tenminste.... (*Nu weer op veranderden, wat droeven toon, met opeens de tranen in haar oogen.*) Maar och kindje.... soms spijt het me wel eens, — en kan ik zoo innig verlangen om hem nog ééns te zien zooals hij was.... (*zachter, als beschaamd,*) lichamelijk weet je, met z'n lief gezicht, met die schitterende oogen en z'n knap, slank figuur.... (*Met 'n zucht.*) 't Zal dààr zoo anders wezen, vrees ik.... (*Veegt even haar oogen af.* ATIE *neemt haar linkerhand en drukt die zachtjes, hartelijk.*)

ATIE (*zacht, troostend.*) Misschien zult u er àllebei jong zijn, tantetje!

TANTE CO (*erg gefrappeerd door die nieuwe gedachte.*) Zou je dàt denken, kindje? (*Zij denkt terug aan haar uiterlijk van jong meisje. 't Is een pleizierige gedachte, die haar even doet glimlachen, dan haastig, wat beschaamd.*) Nee, 't is beter, me

daar niet in te verdiepen.... (*'n Stilte. Tante kijkt fleuriger.*)

ATIE (*na 'n aarzeling, zacht, nerveus.*) Tantetje.... Had u toèn.... toen u verloofd was, ook wel eens tijden, dat u u zoo moe voelde.... moe en angstig voor de toeko.... en.... (*Beschaamd, angstig houdt ze stil.*)

TANTE CO (*verwonderd.*) Nee lieverd, dat heb ik nooit gehad. Heb jij dat dan? (ATIE *knikt zwakjes.*) Niets dan zenuwen hoor, en wat bloedarmoe, zooals de dokter zei. Daar zou ik me niet ongerust over maken.

(*Tante* TRUUS *komt nu aan van rechts met 'n melkkan in de hand.*)

Tweede Tooneel.

TANTE CO, ATIE, TANTE TRUUS, daarna WILLEM.

ATIE. O beste juffrouw, u ook al met melk. Ik heb m'n glas nog niet uit.

TANTE TRUUS. Dan moet je 't uitdrinken, lieverd; ja heusch, die kan moet vandaag nog leeg. Vooral na de vermoeienis van gisteren heb je flinke voeding dubbel noodig. Denk er aan, die bleeke wangetjes moeten weer rose worden.

TANTE CO. Doe 't maar terwille van Wim, Atie. Daar komt-ie juist. (WILLEM *komt ook van rechts.*)

ATIE. En met 'n sjawl. 't Is of ik 'n invalide ben.

WILLEM. Hoe staat 't met m'n meisje?

ATIE. Uitstekend, hoor. Ik heb heusch dien doek niet noodig.

WILLEM. Ik dacht daarnet, dat je 't koud hadt. Je rilde even.

TANTE CO. Ik zou hem maar om doen. 't Is vandaag veel frisscher.

(WILLEM *helpt haar op onhandige manier met het omdoen van den doek.*)

TANTE TRUUS (*tot* WILLEM.) Nu moet jij er voor zorgen, dat ze die kan melk uitdrinkt.

WILLEM. Zoolang ik nog hier ben, zeker. (*Schenkt haar glas bij.*) Toe Atie, drink eens. (*Zacht tot* TANTE CO.) Ze ziet nog bleek, vindt u niet?

TANTE CO (*ook zacht.*) Dat is ook heel natuurlijk. Vergeet niet, dat jullie gisteren avond vijf uur lang, van zeven tot twaalf, over de hei hebt gedwaald. Daar zou 'n ieder moe na wezen. (*Met 'n glimlach.*) En dan, jongen, alle meisjes, die verloofd zijn, worden wat bleek en mager. Zoo ging 't mij ook indertijd. Niets geen reden tot ongerustheid, hoor.

WILLEM (*nu luid.*) Ik kàn 't mezelf nog niet vergeven, dat ik gisteren zóó dom ben geweest. Zóó den weg kwijt te raken. Ik, die hier iederen zomer kom.

ATIE. 't Was mijn schuld immers ook....

TANTE TRUUS. Wel zeker. Jullie hebt jezelf eenvoudig verpraat. (*Glimlachend.*) Heel begrijpelijk onder de omstandigheden.

ATIE (*tot* TANTE CO.) Was u erg ongerust?

TANTE CO. Nee kind, dat kan ik niet zeggen. We begrepen dadelijk dat jullie verdwaald moest zijn. En met Wim bij je, wisten we, dat je volkomen veilig zou zijn.

TANTE TRUUS. Maar hadden wij geweten van dien man, die jullie achterna is geloopen om geld....

TANTE CO. Ja, 't is vreeselijk. Goddank, dat jullie zoo hard kondt loopen. Hoe hij 't durfde, hè? tegenover 'n man als Wim?

ATIE (*zacht.*) Hij zag, dat we,..., dat we bang waren,

WILLEM (*lachend.*) Atie kan 't me maar niet vergeven, dat ik den man niet te lijf ben gegaan.

TANTE TRUUS (*verschrikt.*) Kindlief, hoe kom je daaraan? Zoo'n ruwe, sterke man! Hij had Wim 'n ongeluk kunnen aandoen.

ATIE (*a. v. op vlakken toon.*) Hij was kleiner dan Wim, veel kleiner.

WILLEM. Maar natuurlijk veel sterker, schatlief. 't Zou dwaasheid geweest zijn. Ik kon hem niet àan. En wat had er van jou moeten worden, als hij me wat gedaan had?

TANTE TRUUS. Ja, denk dàt eens even....

ATIE (*zacht, zonder hem aan te zien.*) 't Had zoover niet hoeven te komen. (*Aarzelend.*) Ik geloof eigenlijk.... dat hij bang was.

WILLEM. Hij bang? Weet je niet meer hoe hij te keer ging? Hoe hij vloekte en schold?

ATIE (*a. v.*) Ja làter, toen hij zag dat jij.... Niet in 't begin. Als je toen maar heel flink en beslist tegen hem gesproken hadt, hem eens af hadt gesnauwd.... (*Hem nu aanziend met een vriendelijk glimlachje.*) Ik weet wel, Wim, 't ligt niet in je aard. Je bent er te goed, te bescheiden voor.... Maar heusch, toen hij zag, dat jij.... àarzelde, toen werd hij pas brutaal.

WILLEM. Ik was bang om jou, schat. Je begrijpt, als 't er op aan was gekomen, dat ik je wel verdedigd zou hebben. En anders zou zijn opgetreden.

ATIE (*haastig.*) Ja, ja, natuurlijk. (*Zachter.*) Ik wou alleen.... dat je 't eer gedaan hadt.... Ik.... ik.... voelde me zoo vernederd.

WILLEM (*zacht lachend.*) Tegenover dièn kerel.... schatjeliéf!.... Ik zal me intusschen voortaan gaan oefenen in bar spreken en afsnauwen, hoor.

TANTE TRUUS (*glimlachend.*) Dat leert hij toch niet.

Hij is net als z'n vader. Een en al zachtheid was die....

TANTE CO (*tot* TRUUS.) Help mij nu die bloemen eens schikken, Truus. (*Zacht.*) Ze zullen wel graag even alleen van elkaar afscheid willen nemen.

TANTE TRUUS (*knikt.*) (*Beiden rechts af.*)

Derde Tooneel.

ATIE, WILLEM.

WILLEM. Je ziet zoo moe, lieveling. Wil je eens tegen me aanleunen? (ATIE *knikt. Hij gaat naast haar zitten. Zij leunt met haar hoofd tegen z'n schouder.*) ('*n Stilte.*)

ATIE. Nu voel ik me even weer zoo rustig en veilig bij je. Goeie Wim, wat ben je toch heerlijk kalm!

WILLEM (*teeder.*) Je hoofd eens bestrijken? (*Zij knikt. Hij doet 't.*)

ATIE (*zacht voor zich.*) En nu 'n oogenblik niet denken, heelemaal niet denken.

WILLEM (*glimlachend, haar hoofd nog steeds bestrijkend.*) Waarom niet denken?

ATIE (*a. v. droevig.*) Dat maakt zoo moe.

WILLEM (*a. v.*) Zùlke zware, inspannende gedachten? (*Zij antwoordt niet.*) Ook je oogen eens?

ATIE (*haastig.*) Nee, nee.

WILLEM (*die ze al bestreken heeft.*) 't Is of m'n vingers.... Huil je, schatje?

ATIE (*zacht schreiend.*) Zeg maar even niets tegen me.... Laàt me eens.... (*Zij snikt nu zachtjes.*)

WILLEM (*teeder.*) Atie, kindje, wat is er toch met je?

ATIE. Niets, niets....

WILLEM. Maar je bent de laatste dagen al zoo stil

en zenuwachtig. Gedurig zag ik tranen in je oogen.

ATIE. Had je dàt toch gemerkt?

WILLEM. Natuurlijk. Ik heb toch niets gezegd of gedaan...? Zeg, ik ben er toch geen schuld aan, wel?

ATIE (*met plotseling, hartstochtelijk zelfverwijt.*) Nee, nee, 't is mijn schuld alleen! alles is mijn schuld!

WILLEM (*schertsend.*) Dat zeg je nu of je de grootste zondares van de wereld bent, in plaats van m'n lief, goed....

ATIE (*a. v.*) Och stil, stil, ik bèn niet goed en lief. (*Heviger nog.*) O, ik wou dat je me eens zag zooals ik ben, met al m'n zwakheden, m'n leelijke fouten!!

WILLEM (*vast.*) Gekheid. Je mag misschien kleine zwakheden hebben, leelijke „fouten" niet. (*Schertsend.*) Je mag mijn meisje niet belasteren, hoor.... (*Glimlachend.*) En ben je dààr zoo droevig om, om die leelijke fouten van je?

ATIE (*heel dringend, intens.*) Ja, zeker Wim, 't is ernst. En ook.... O, laat me je eens àlles zeggen! We moeten immers eerlijk tegen elkaar zijn, elkaar niets verzwijgen, wel?

WILLEM. Zeker, lieveling. Vóór alles open en eerlijk.

ATIE (*zacht, terwijl ze hem schuchter en wat beschaamd aanziet.*) Ik ben zoo ontevreden geworden in den laatsten tijd. 't Is of ik niet meer genieten kan.

WILLEM (*verbaasd.*) Niet genieten? Hier?

ATIE (*a. v., zij knikt.*) Nee. Dat moèst toch, nietwaar? Ik heb hier alles wat ik wenschen kan: jou in de eerste plaats, zoo goed en met je groote liefde voor me, en dan dit heerlijke buiten en je tante's, die zoo lief voor me zijn.... En de zomer om me heen, alles, àlles even mooi.... En toch....

WILLEM (*a. v.*) Geniet je daar niet van?

ATIE (*zacht.*) Niet zooals ik mòest. Ik voel me zoo dikwijls.... ontnuchterd, zoo teleurgesteld haast. Net

of ik aldoor wacht op iets.... dat niet komt.... (*Heel zacht.*) Begrijp jij 't, Wim?

WILLEM. Nee. Ik moet zeggen, 't is vreemd. 't Ligt natuurlijk aan je gezondheid alleen. Dat je je niet sterk voelt, wat nerveus misschien.

ATIE (*heel zacht, bijna fluisterend.*) Dat is 't niet.... Soms denk ik ook wel eens, dat het niet alleén ligt aan mij.... vooral sinds gisteren-avond....

WILLEM. Sedert ons dwalen over de hei? (*Zij knikt beschroomd. Glimlachend.*) Is 't nog altijd om m'n optreden, of liever m'n niet-optreden tegen dien man? Omdat ik toen niet martialer geweest ben, hem niet afgerost heb? Waarachtig schatje, ik had 't niet gekund. Ik had alleen 'n treurig gek figuur geslagen. M'n geest is eenmaal sterker dan mijn lichaam.

ATIE (*gretig.*) Ja, ja, je geest, je karakter moeten sterk zijn. Je toont die kracht alleen zoo weinig.

WILLEM (*ernstig, vast.*) Misschien komt er later wel eens 'n tijd, dat ik je die kracht zal toonen.

ATIE (*a. v.*) Dat hoop ik. (*Korte stilte.*)

WILLEM. Kwam dàárvan dus je teleurstelling?

ATIE (*zacht.*) ...Niet alleen. Ons heele samenzijn.... Je was zoo koel en nuchter aldoor.... (*Nù luid.*) En 't had juist zoo mooi, zoo heerlijk kunnen zijn!

WILLEM. Nuchter?! Maar Atie-lief! Ik was heel begrijpelijk angstig, toen ik merkte dat we verdwaald waren en misschien den heelen nacht op de hei zouden moeten rondzwerven.

ATIE (*hartstochtelijk.*) Waarom angstig? Wat kwam 't er op aan? 't Was een prachtige nacht, zoo zwoel, geen windje aan de lucht.... En al de sterren boven ons.... O je weet niet.... Ik had toèn zoo'n hoop, zoo'n verwachting, dat 't tòch misschien nog komen zou, het geluk; dat jij 't me geven zou.... Dat je eindelijk — toen mòest alle schroom wel van je wegvallen —

me toonen zou je eigenlijke zelf, dat ik nog nòoit.... (*Ze heeft hem aldoor intens, in spanning aangezien; nu houdt ze moedeloos op.*) Och, je begrijpt me niet.

WILLEM (*ontdaan.*) Nee, eerlijk gezegd, dat doe ik ook niet. Alsof ik mezelf niet altijd aan je getoond heb, volkomen open en waar. En.... hàd ik je dan nog geen geluk gegeven? al dien tijd daarvóor niet? Je laat me heusch schrikken, kindje.

ATIE (*haastig.*) Och ja, natuurlijk, wel.... (*zachter*) alleen niet.... zooals ik 't me vroeger had voorgesteld; in m'n droomen. Jij, dat weet jezelf niet, geloof ik, je bent zoo gesloten. 't Blijft alles zoo diep in je, je gevoel.... En nu dacht ik, nù had 't móeten komen. — Nooit waren we zoó samen geweest, zoo écht alleen, ver van de wereld, als midden op de zee zoo verloren.... (*Hevig.*) O Wim, nòg begrijp ik 't niet! Waaróm moest je angstig zijn? Waarom kon je niet genieten van 't oogenblik?.... jezelf erin verliezen en mij.... mij meenemen met je?.... In plaats daarvan.... liep je aldoor te zoeken naar den weg, op je horloge te kijken, te mompelen: „ik begrijp 't niet — ik moet zeggen, 't is raadselachtig...." En onderwijl.... de zon ging zoo prachtig onder, en je zag er niets van, nièts! Je vernietigde alles met je kleine, kleine angst; het mooie van de eenzaamheid, de stilte, de ruimte.... van al het geluk, dat had kùnnen zijn....

WILLEM (*nog verbijsterd, nu heel goedig-hartelijk.*) Schatlief, ik kan je niet zeggen, hoe me dat nu spijt.... Had ik 't kunnen vermoeden, dan had ik stellig naar de zon gekeken. Ik herinner er me ook nog meer van dan je denkt.... Heelemaal rood, gloeiend rood zag de lucht, net 'n.... 'n.... (*Zoekt goedig naar een beeld, maar kan 't niet vinden.*)

ATIE (*invallend, met 'n ondeugende flikkering in*

haar oogen, opeens getroffen door den humor van hun gesprek.) 'n Tomaat.

WILLEM (*ernstig.*) 'n Tomaat? (ATIE *schatert 't nu uit.*) O jij ondeugd, hou je me voor den gek?

ATIE. Och Wim, goeie Wim! (*Nu zachter lachend, iets droevig.*) Dus, dàt hadt je toch gezien?

WILLEM. Wel zeker. En je moet denken, ik was natuurlijk angstig om de tante's, dat die ongerust zouden wezen.

ATIE (*nu weer ernstig.*) De tante's! Dat je dàaraan nu denken kon? O ja, 't was heel goed, heel onzelfzuchtig van je, maar....

WILLEM. En in de eerste plaats om jou.... 'n Nacht op de hei, dat klinkt heel aardig. Maar als jij na 'n paar uur moe was geworden.... 't jongen, 't mag misschien prozaïsch zijn, maar slapen, buiten op den grond, valt waarachtig niet mee. En dan wordt het tegen zonsopgang altijd frisch, en had jij niets aan dan een heel dun blousje. Ik was veel, vèèl te bang, dat je kou zou vatten.... (ATIE *kan 't niet uithouden, maar begint nu weer te lachen.*) Lach je nu wéér? (*Kust haar wang.*) Wel ja, dat zie ik veel liever van je....

ATIE (*lachend.*) O, 't is alles zoo dwaas!.... En ik ben zelf zoo dwaas, voel ik.... (*nu met wat droeve bitterheid en zelfminachting*) zoo bespottelijk romantisch en sentimenteel. Dat vindt je me zeker, niet?

WILLEM. Volstrekt niet.... Vrouwen zijn nu eenmaal romantischer dan wij mannen. Tante Co is 't ook.

ATIE (*heel zacht, terwijl ze hem tersluiks angstig-onderzoekend aanziet.*) ....En je twijfelt dus niet aan.... aan m'n liefde voor je?

WILLEM (*vast; hartelijk.*) Hoe kòm je daaraan?! Geen oogenblik, hoor. Maak je daar niet bezorgd

over, hart.... En geloof maar, we zullen later, als we getrouwd zijn, nog wel eens meer zoo echt alleen zijn.... (*Teeder.*) Op onze huwelijksreis....

ATIE (*met 'n ondeugend, maar tegelijk wat droevig glimlachje.*) Op het jacht?

WILLEM. Zeker, als jij er op staat.... Of anders in de bergen van 't Schwarzwald en Zwitserland.

ATIE (*a. v.*) Maar dan toch altijd vóór donker thuis?

WILLEM (*goedig schertsend.*) Dat lijkt me tenminste verstandiger. (*Nu ernstig.*) En je zult eens zien, hoe ik de zon dan zal bewonderen.

ATIE (*a. v.*) O Wim, beste Wim, ben jij dat nu heusch? Ben jij m'n.... m'n ridder, m'n Lohengrin van vroeger?

WILLEM (*vroolijk beslist.*) Nee, dat ben ik gedecideerd niet. En dat heb ik je ook altijd gezegd.

ATIE (*weer droevig.*) Ja, dat hèb je ook. (*Heel zacht, voor zich.*) De schuld ligt heel alleen aan mij.

WILLEM. Toe, kijk nu niet droevig meer. Ik zou zoo graag 'n vroolijken indruk van je meenemen naar de stad. (*Snel.*) Niet om mij, maar om jou, schat. Je was den eersten tijd van onze verloving zoo vroolijk, weet je nog? (*Zij knikt.*) Echt stralend. (*Nu even peinzend.*) Maar dat heeft niet lang geduurd, 't is waar. Toen ben je je minder flink gaan voelen: bloedarmoe, zooals de dokter zei. Ik ben blij, dat Fré is gekomen, nu ik weg moet. Nu kan hij je wat gezelschap houden en je opvroolijken. Daar heeft hij echt slag van.

ATIE (*kortaf.*) Ik verlang z'n gezelschap niet. Ik ben veel liever alleen.

WILLEM. Nee, dat deugt niet voor je. Laat hij je maar eens voorlezen of vertellen.... En zul je dikwijls schrijven? (*Zij knikt.*) En goed voor jezelf zorgen? (*Lachend-dreigend met z'n wijsvinger.*) De

melk! Denk aan de melk! — Zes dagen zonder elkaar te zien. We zullen nu uitkijken naar de Zaterdagen, hè?.... Nu ga ik gauw m'n valies pakken en kom dan nog even afscheid van je nemen. Monter maar, schatlief! Alles komt terecht. (*Schertsend.*) Die ontevredenheid en die leelijke ondeugden van je ook!.... Als wij maar eenmaal in ons huisje zitten. (*Hij kust haar lippen, zij rilt.*) Koud, hartje? Doe je doek weer om. (*Helpt haar, dan haastig rechts af.*)

Vierde Tooneel.

ATIE alleen, daarna FREDERIK.

(*Als hij weg is, staart zij hem na, en veegt onderwijl werktuigelijk haar lippen af met haar hand. Dan schrikt ze plotseling op.*)

ATIE (*zacht.*) Waarom.... waarom dee ik dat? ('*n Stilte. Heel stil blijft ze staan, pijnlijk.*) O die zekerheid van hem! (*Zich met geweld nu rukkend uit haar twijfelingen, kortaf, luid.*) Hij heeft gelijk. 't Mòet terecht komen, alles. 't Ligt alleen aan mij. (*Ze gaat zitten. Even daarna komt* FREDERIK *van rechts.*)

ATIE (*haastig.*) Je hoeft me geen gezelschap te houden. Ik.... ik heb een boek.... ik kan heel goed alleen zijn.

FREDERIK. Best, dan neem ik ook een boek. (*Haalt 'n boek uit z'n zak en opent het.*) Wim stuurde me naar je toe. Ik moet je wat zien op te vroolijken, zei hij.... Arme Atie! Zie je zóó op tegen het afscheid? Zes dagen immers maar. En dan het genot van de brieven. (*Pijnlijk wendt ze haar gezicht af. 'n Stilte.*) Ben je moe?

ATIE (*lusteloos.*) Ja, ik ben moe.

FREDERIK (*vroolijk en hartelijk.*) Toe, laat me je eens opmonteren. Waarachtig, ik zou je zoo graag weer fleurig zien. Wil ik je wat vertellen? 'n Ridderverhaal of 'n sprookje?

ATIE (*haastig.*) Nee, geen sprookje....

FREDERIK (*glimlachend.*) Waarom zoo vijandig tegen sprookjes?

ATIE (*wat nerveus.*) Omdat ik weet hoe 't gaan zou. „Er was eens een prinses" en dan... dan ben ik die prinses.

FREDERIK (*a. v.*) Dat heb ik je nooit gezegd. Is 't mijn schuld, dat jij je altijd identiek schijnt te voelen met mijn gefantaseerde prinsessen? 'n Ridderverhaal dan of 'n....

ATIE. Nee, niet vertellen.

FREDERIK. Maar ik moèt iets doen om je vroolijk te maken. Wim heeft 't me opgedragen. En in de eerste plaats om jou. (*Plotseling.*) Ik weet wat. Willen we 'n sprookje gaan spelen?

ATIE (*niet begrijpend.*) Spelen?!

FREDERIK. Ja, je zult wel zien. Eerst een bedenken, één, waarin wij de hoofdpersonen zullen zijn. Ah, ik weet 't al: Hans en Grietje.

ATIE (*a. v. nu flauw glimlachend.*) Maar wat wil je dan toch?

FREDERIK. Wacht maar. Je kent 't sprookje toch? Hans en Grietje, de kinderen van 'n armen houthakker, die door de booze moeder of stiefmoeder in 't bosch zijn gebracht en alleen achtergelaten, om daar jammerlijk om te komen? Op dat moment begint nu het eigenlijke drama en onze vertooning ervan. Geef me 'n hand. Ziezoo. (*Neemt* ATIE'S *hand.*) Nu goed bang zijn, hoor.

ATIE (*half lachend.*) Hoe onmogelijk! Wat bèn je toch flauw!

FREDERIK. Dat zègt Griet niet. Die heeft 't volste vertrouwen in haar flinken broer Hans. Kom Atie, laat je fantasie nu eens werken! Denk nu: Wij twee jonge kinderen, van acht en tien jaar, zijn samen in 'n woest, somber bosch, uren ver van 'n hut af. Niets om ons heen dan stammen achter stammen en boven ons de donkere ruischende boomkruinen. En geen ander geluid dan het ritselen van de dorre blaren onder onze voeten, 't gekraak van 'n tak, als 'n eekhorentje of ander dier er afspringt en 't zachte getjilp van 'n enkele late vogel. 't Is avond geworden. (*Spreekt nu opeens op grappigen, bangen kindertoon.*) O Grietje, ik geloof, dat we verdwaald zijn!

ATIE (*opeens vroolijk lachend.*) O dat gezicht opeens van je, en die kinderstem. Hoe doè je het?!

FREDERIK. Wat zou Hans anders moeten hebben?

ATIE. Zoo'n echte komediant als je bent!

FREDERIK. Allo, wees jij er maar een....

ATIE (*nu ook met 'n kinderstem.*) Ik heb zoo'n honger gekregen....

FREDERIK. Mooi zoo. (*Als* HANS *weer.*) Ik ook. En al me brood is op. (*Nu dapper.*) Maar ik zal wel voor je zorgen, zusje. Hans zal den weg naar huis wel vinden.

ATIE (*nu met echt pleizier in haar rol, angstig om zich heen kijkend.*) Zouden er geen draken zijn, of spoken?

FREDERIK (*doet even heel bang.*) Draken?!.... (*Nu heel wijs-dapper.*) Wel nee, die bestaan niet. En àls ze er zijn, (*kijkt even weer heel angstig om zich heen*) dan zal ik ze wel doodslaan. En de wilde dieren ook. Pas op, as je an me zusje komt, hoor!

ATIE (*a. v. heel geanimeerd nu.*) Ik ben zoo bang! Wat is dat daar, dat zwarte?

FREDERIK (*bevend.*) Waar?!

ATIE (*a. v.*) Daar achter dien boom. O! ik geloof 'n dief!

FREDERIK (*doet weer heel bang.*) O, o!.... (*nu dapper.*) Welnee, 't is maar 'n schaduw. Je moet niet zoo bang zijn! Ga mee, dan zul je 't zien.

ATIE (*nu op haar gewonen toon.*) Je hoeft me niet zoo stijf vast te houden. Dat hoort er niet bij.

FREDERIK. Dat hoort er wèl bij. Je moet je meer in den toestand inleven. (*Nu weer als Hans.*) Zie je wel, dat 't geen dief is! Pas op! Je rokje zit vast aan de bramen!

ATIE (*weer in haar rol.*) Bramen! O heerlijk? Laten we gauw gaan eten. (*Bukt zich als om te plukken.*) Heb jij er al een?

FREDERIK. Och Grietje, ze zijn nog niet rijp. En wat 'n boel struiken. We kunnen er niet door.... Laat mij je dragen, zusje, je doet anders je handjes pijn en ik....

ATIE (*op haar gewonen toon.*) Dank je feestelijk. Dat hoort er heelemaal niet bij. Je moet niet zoo handtastelijk zijn.

FREDERIK. Kindlief, wat val jij uit je rol. Je bent geen actrice hoor. En wat 'n povere fantasie! Heb je zóó weinig vertrouwen in je Hans?

ATIE. Alleen als hij z'n handen thuis houdt.

FREDERIK (*als Hans.*) O kijk eens, wat zie ik daar?!

ATIE. Waar?!

FREDERIK. In de verte! 'n Huisje! Daar ginder, Grietje!

ATIE. O gelukkig, dan krijgen we eten!

FREDERIK. Laten we dan hard loopen! (*Beiden loopen hard over 't tooneel.*)

ATIE. Wat 'n aardig huisje! En hoe klein! Net 'n poppenhuis!

FREDERIK (*opgewonden.*) En kijk 'ns, 't is of de.... Ja, de ramen zijn van suiker....

ATIE (*ook opgewonden.*) En 't dak is van koek! Hoe dol! Laten we gauw gaan eten. Ik begin met de ramen.

FREDERIK. En ik met 't dak! Lekker hè? (*Met veranderde diepe stem.*) Wie knabbelt daar aan m'n huisje?

ATIE (*schaterend.*) Wat 'n bas voor de heks! Die stel ik me met een piepstem voor. (*Nu bang als Grietje.*) O, wat zou dat zijn?!

FREDERIK (*als Hans.*) Wij zijn 't, Hans en Grietje. We zijn verdwaald en we hebben zoo'n honger. (*Nu met 'n hooge falsetto.*) Kom dan maar binnen lieve kindertjes, en ik zal voor je....

(*Willem die sedert eenige oogenblikken met z'n valies in z'n hand van rechts was gekomen en verbijsterd toe heeft gezien, valt nu in.*)

Vijfde Tooneel.

ATIE, FREDERIK, WILLEM.

WILLEM. Wat in Gòdsnaam voeren jullie uit?!

(*Korte pauze.* ATIE *vergeefs haar best doend haar lachen in te houden, begint nu te giechelen.*)

FREDERIK (*kalm glimlachend.*) We amuseeren ons op kinderlijke wijze — dramatiseeren 'n sprookje: Hans en Grietje van Grimm, je kent 't wel?

WILLEM (*a. v.*) Hoe kòm je daartoe! (*Hoofdschuddend.*) Wat zijn jullie toch wonderlijk (*goedig.*) Maar als 't je amuseert, jou vooral Atie, ga dan je gang hoor! Ik kwam juist afscheid van je nemen.

FREDERIK. Dan zal Hans zich even verwijderen. (*Slentert af naar rechts.*)

Zesde Tooneel.

ATIE, WILLEM.

WILLEM (*glimlachend.*) 'n Paar curieuse menschen zijn jullie! Je ziet anders al veel vroolijker en je hebt heusch wat kleur gekregen ook. Had ik geen gelijk dat Fré met z'n dwaasheden je wel op zou vroolijken? Zoo jammer dat ik 't niet kan. En nu flink en vroolijk blijven, terwijl ik weg ben, zul je?

ATIE. Ik zal m'n best doen. (*Aarzelend.*) Wil je dat ik je .... brengen zal naar den trein?

WILLEM. Wel zeker niet, hartje, blijf jij rustig hier. 't Is trouwens al laat, ik moet hard aanstappen. Dag liefste schat! (*Kust haar wang.*) En schrijf me trouw hoor! (WILLEM *af. Men hoort hem achter de schermen zeggen tot* FREDERIK.) Adieu Fré! (*Dadelijk komt daarop* FREDERIK *aan.*)

Zevende Tooneel.

ATIE, FREDERIK.

FREDERIK. 't Afscheid voorbij? (ATIE *knikt. Dan lacht ze opeens zacht-uit bij 't herinneren.*)

ATIE. O, dat gezicht van Wim! (FREDERIK *lacht ook,*) (*dan berouwvol, ernstig.*) Hij heeft anders groot gelijk. We waren ook dwaas, echt idioot.

FREDERIK. Zeker. Sprookjes zijn òok echt idioot, als je 't wel beschouwt. 'n Huisje van suiker, wat 'n onzin hè? Waar ernstige menschen niet toe komen kunnen! Ja, wie weet of jij later Wim nog niet bekeert, of jullie dan sàmen geen Hans en Grietje gaan spelen; Wim, die in 't hokje zit om gemest te

worden en jij, die de booze heks in 't vuur gooit. (ATIE *lacht even tegen wil en dank, daarna beheerscht ze zich met geweld.*)

ATIE. Ik zou 't niet willen! 't Hoort niet bij Wim. Ik zou 't vreeselijk vinden als hij zich zoo gek aanstelde.

FREDERIK (*geveinsd bitter.*) Natuurlijk. 't Gek aanstellen hoort alleen maar bij mij, hè?

ATIE (*zacht, berouwvol.*) Zoo meende ik 't niet. En ik was immers even dwaas als jij. (*Dan heel plotseling overslaand, met kinderlijk vuur.*) 't Is ook wel heerlijk soms, al is 't misschien niet goed, om eens dwaas te zijn; zoo eens echt màl-jòlig als 'n veulentje in de wei!

FREDERIK. En heerlijk voor mij om jou zoo te zien, met die zon op je gezichtje!.... En ineens is de zon weer weg! O Maartsche, Maartsche Atie! regen, zon, wolken, zon en daardoor zoo bekoorlijk! En nu.... nu waarachtig regendruppels na die povere zonnestralen?

ATIE (*gedrukt.*) Ik.... ik geloof, dat 't opeens koud is geworden.

FREDERIK (*glimlachend.*) Omdat Wim weg is? Laat ik je eens helpen met je doek. (*Vouwt dien opnieuw en slaat haar dien dan handig en vlug om.* ATIE *laat 't toe, stil, met droevig neergeslagen oogen.*) Zoo. Je zult nog moe zijn na gisteren, na je dwaaltocht over de hei. (ATIE *gaat zwijgend zitten; 'n korte stilte.*) 't Moet anders 'n goddelijke avond voor je geweest zijn. 't Lijkt mij 'n ideaal toe om met m'n liefste in schemer over de hei te dwalen. (*Zacht lachend.*) Ik geloof alleen, dat *ik* zoo ondeugend zou geweest zijn om verdwaald te blijven. 'n Nacht op de hei, in zùlk weer! Wat 'n zaligheid!

ATIE (*die hem met pijn heeft aangehoord.*) Ja, jij zoudt natuurlijk niet aan de tante's gedacht hebben,

aan hun onrust. Alleen aan jezelf, je eigen genieting.

FREDERIK (*met vroolijke beslistheid.*) Stellig! En aan m'n liefste. Aan niemand en niets anders. Zoo'n nacht komt misschien niet twèemaal in 'n menschenleven voor. Ik zou me, zij in m'n armen, in 't geluk gestort hebben als in 'n stroom: kop onder! Er in verdwenen zijn! — Atie, wat scheelt je? Je ziet bleek opeens....

ATIE (*worstelend met haar tranen, hevig, wanhopig.*) Jij.... je.... O! ik weet niet of je het met opzet doet, ik kàn 't haast niet gelooven. Maar je kunt me zoo pijnigen soms, me martelen!

FREDERIK (*verbaasd doend.*) Ik je martelen?!

ATIE (*knikt.*) Ik heb soms net 't gevoel of ik maar 'n instrument ben, waar jij op speelt.

FREDERIK *(komt vlak bij haar en speelt glimlachend met z'n eene hand piano op haar arm, terwijl hij haar vragend aanziet.)*

ATIE (*verontwaardigd.*) Ja, zóó. En zoo speel je op iedereen, niet waar?

FREDERIK (*ondeugend.*) Nee, niet op iedereen. Dat loont niet. Die muziek is meestal de moeite van 't aanhooren niet waard, veel te eentonig en te banaal. Op Tante Truus b.v. speel ik zelden, ook op Oom Chris. Op Tante Co zoo nu en dan eens. Haar muziek is (*doet nu precies* TANTE CO'S *smakelijk langzaam toontje na*) bepaald nièt onàardig.... (*op zijn eigen toon weer*) wat ouderwetsch-naïef en zoet romantisch. Ze doet denken aan de Troubadour en de „dernières pensées de Weber" of ook wel: „aan d' oever van 'n snelle vliet". Je kent 't hè? Ik heb 't haar als kind wel eens hooren zingen. (*Begint nu van 't laatste lied op grappig kinderlijk-sentimenteelen toon à la* TANTE CO *en met sentimenteel wat smachtend gezicht de eerste zinnen te zingen.*)

„.... Aan d'oever van een snelle vliet,
Een treurig weesje zat...."

ATIE (*lacht even tegen wil en dank, dan verontwaardigd invallend.*) Jij, duvel! Die goeie tante Co! (*Terwijl ze hem strak aanziet.*) En mijn muziek?

FREDERIK. O, die is heerlijk! Net zigeunermuziek of 'n Hongaarsche czarda! Nu 'n largo, dan 'n wild allegretto, dan 'n droeve rêverie, boeiend en meeslepend....

ATIE (*a. v.*) ....Dus 't wàs opzet daarnet, toen je.... op me speelde? toen je dat zei over gisteren avond?

FREDERIK (*na 'n korte aarzeling, terwijl hij haar vast in de oogen ziet.*) Ja. Gedeeltelijk wel.

ATIE (*smartelijk verontwaardigd nu.*) Hoe min van je! Hoe wreed! En waarom?

FREDERIK (*a. v. langzaam.*) Omdat ik je eigen gevoel voor je helder wou maken, Atie! Omdat ik je in jezelf wou doen zien.

ATIE (*diep getroffen, met onvaste stem.*) Ik.... ik begrijp je niet.

FREDERIK (*a. v.*) Dat doe je wel. Nee, wend je niet af, kijk me aan nu. Je hebt den moed alleen niet het te erkennen.

ATIE (*haar verontwaardiging weg en niets over dan haar smart. Ze slaat de handen voor haar gezicht en kreunt zacht als in pijn.*) O!

FREDERIK (*heel zacht en innig nu, met vleiende stem.*) Atie! Je denkt, geloof ik, dat ik hard ben, alleen maar wreed; dat ik er pleizièr in heb om je te pijnigen, en in twijfel te brengen.

ATIE (*bitter.*) Ja, dat geloof ik ook.

FREDERIK (*knikkend.*) Juist. Je hebt véél menschenkennis, dat heb ik van 't begin af gemerkt. Je zag even scherp in Wim, als je nu ziet in mij. (ATIE *ziet*

hem nu aan, opmerkzaam geworden, gespannen haast.) Wim, de uiterlijk koele, zelfbeheerschte, maar innerlijk de forsche, machtig gepassionneerde, niet? (*Haar gezicht vertrekt pijnlijk.*) En je wachtte aldoor, tot hij je die kracht en die passie zou toonen .... wachtte vergeefs .... ook gisteren nacht op de hei ....

ATIE (*heel zacht, beschaamd.*) Hoe weet je? ....

FREDERIK. Alles, ... van jezelf. Uit de gedruktheid bij je thuiskomen, je droevige gezichtje, roerend door z'n uitdrukking van ontgoocheling, (ATIE *krimpt ineen*) .... en de weinige, heel weinige woorden, die je zei .... (*Glimlacht flauw spottend.*) Vijf uur lang over de hei gedwaald en niets gedaan dan .... zoeken. Toèn begreep ik, dat je gedroomde ridder, je Lohengrin, je niet ....

ATIE (*hem onderbrekend, pijnlijk hevig.*) Ik wil het niet hooren! Ik dùld niet, dat je iets tègen hem zegt!

FREDERIK (*met zachte minachting.* Tègen hem! Alsof ik dat ooit gedaan heb! Jij arm, blind kindeke! Kan hij 't helpen, dat hij geen riddernatuur heeft, dat hij geen krachtmensch is? Ik heb 't je nog al eens gezegd; Wim is 'n trouwe, nobele, loyale kerel .... Maar, en dit zeg ik je nù, hij is geen man voor jou. Voel je dat nòg niet na je désillusie van gisteren avond?

ATIE (*met wanhoop, haar handen saamgeklemd, dof.*) Ik had 't gedacht, zoo innig gehoopt, dat we bij elkaar pasten, hoòrden bij elkaar!

FREDERIK. Ja, dat deed je. En je dacht ook, of denkt nog, dat jij 'n heel ander bent, dan je eigenlijk bent, en zooals je familieleden, hè, ascetisch, afkeerig van alle genotzucht, alle sensualisme, met de strengste principes ....

ATIE (*hartstochtelijk.*) Nee, ik denk 't niet meer.

Ik ben door jou.... ik ben hier zoo anders over mezelf gaan denken (*hevig.*) En weet je wat 't vreeselijke is? Dat ik mezelf ben gaan verachten, dat ik in ben gaan zien, hoe ik jaren lang altijd gehuicheld heb en me anders voorgedaan dan ik ben, alleen soms even niet tegenover Wim en jou. Ik deed of ik was als ze thuis zijn, of ik dacht en voelde als zij. Of ik alleen maar voelde voor braafheid en zelfverloochening, met 'n verachting voor al het uiterlijke: voor wereldsche genoegens, voor mooie kleeren, goeie manieren.... En 't is alles zoo nièt. Ik hou van al die oppervlakkige dingen, die uiterlijkheden, hou er zoo hevig van zelfs.

FREDERIK (*met 'n glimlachje van meelijden.*) Wat 'n zelfkastijding....

ATIE. O niet genoeg.... En daardoor: door al die kleine, leelijke neigingen kan ik hèm niet appreciëeren, die énkel is goedheid en eenvoud. 't Is m'n slechtheid, die maakt, dat ik hem niet.... (*Pijnlijk houdt ze stil.*)

FREDERIK (*hoofdschuddend, glimlachend.*) Zóo'n verdorvenheid! (*Op anderen toon nu.*) Jij arme, kleine zelfkwelster....

ATIE. O je hoeft niet te glimlachen en zoo voldaan te kijken. Weet je waarom ik me thuis voel met jòu? waarom ik.... graag met je praat? Niet om jezelf hoor, maar alleen om al het uiterlijke van je: je makkelijke manieren, je keurige kleeren en je prettige stem; je aardige praten, je vroolijkheid....

FREDERIK (*kalm knikkend.*) Daarom hou je van me....

ATIE (*verontwaardigd.*) Houden?! Hoe dùrf je 't zeggen! Ik hou eigenlijk van Wim, maar ik....

FREDERIK (*invallend zacht, terwijl hij haar aanziet.*) Kunt je alleen niet door hem laten kussen, wel?

ATIE (*a. v. pijnlijk verrast.*) Heb je ons bespied?!

FREDERIK (*schouderophalend.*) Bespied! Ik zag 't

toevallig van uit de verte. En wil je nu weten, waarom ik me thuis voel met jou, en graag praat met jou, en je gezelschap zoek? Waarom ik van je hoù?

ATIE (*haastig, verontwaardigd.*) Niet van me houdt....!

FREDERIK (*vast.*) Ja, van je hou. Ten eerste, omdat je mooi bent, ja Atie, want dat bèn je en van 'n leelijke vrouw zou ik nooit kunnen houden. En ook om je stem, je gracieuse bewegingen, om al het uiterlijke van je. Maar nog meer toch om je innerlijke zelf, om àl de verschillende wezentjes in je, waarvan ieder op z'n beurt me 'n nieuwe emotie geeft. Ik hou van je omdat je goed en rein bent, van het puriteinsche meisje in je.... (*Glimlacht.*) En ik hou ook van het meisje, dat puriteinsch wìl zijn en 't niet kan: van de sensueel-gepassionneerde Atie....

ATIE (*heftig.*) Dat ben ik niet.

FREDERIK (*zacht lachend.*) O, die oude, oude vrees, de familievrees, 't spook! Dat ben je wèl. Als Wim niet mooi en forsch was geweest, zou je verbeelding geen ridder en Lohengrin van hem gemaakt hebben. En vanwaar anders je désillusie? Hij hèeft wel kracht, en die zal hij je nog wel eens toonen ook. 't Is alleen geen physieke, geen sensueele kracht. Wat je in hem mist is: Le Mâle.

ATIE (*hevig verontwaardigd.*) 't Is afschuwelijk wat je zegt!

FREDERIK (*heel kalm en vast.*) 't Is waar. (*'n Stilte.*)

ATIE (*gesmoord.*) Waaròm heb je me dit alles gezegd?

FREDERIK (*zacht, ernstig.*) 't Moèst Atie. Om jou en om Wim.

ATIE (*nu hevig opeens met wanhoop.*) Alsof je iets geeft om Wim, iets er van voèlt, wat 't voor hem zijn moet, als hij hoort dat ik.... (*Wanhopig houdt ze stil.*)

FREDERIK (*a. v.*) Ik hou genoeg van hem, om hem later désillussie en lijden te willen besparen. Voel je zelf niet, dat je hem nu niet trouwen kunt?

ATIE (*heel zacht, de handen voor haar gezicht.*) Ja.... O, ik schaam me zoo!

FREDERIK (*zacht glimlachend.*) Als je 'n tijdje gewoon bent geraakt aan je heusche, nieuwe zelf, zal die schaamte wel verdwijnen.

ATIE (*kijkt nu op en ziet hem aan.*) En was 't alleen uit goedheid.... om òns, dat je dit alles gezegd hebt, en me.... ziende hebt gemaakt?

FREDERIK (*vast.*) Nee, ook om mij. Je hoort bij mij, Atie. Ik wil je voor mezèlf.

ATIE (*fel opvlammend opeens.*) Voor jezèlf! Dàt was 't dus alleen!.... Alsof ik een ding ben, waarover je zoo maar beschikken kunt!

FREDERIK (*zacht glimlachend.*) O, doe nu niet trotsch. Je voelt 't zelf heel goed. Toe, durf nu vèrder waar zijn en erken, dat je van me houdt. (*Hij vat haar beide handen in de zijne en ziet haar aan.*)

ATIE (*met saamgeklemde handen, bijna met wanhoop.*) Ja, ik hou van je, ik hou van je! En 't vreeselijke is, dat ik geen ziertje achting voor je heb.... O! ik weet heel goed waarom je lacht, om wat ik vroeger gezegd heb, niet? Geen liefde zonder achting. Vroèger! 't Is drie maanden geleden, en ik g e l o o f d e 't.

FREDERIK (*a. v.*) Ik wist toen al, dat je 't niet eigenlijk voelde. 't Was het puriteinsche meisje maar, dat 't dacht en w i l d e voelen.... (*Nu ernstig met weeke, vleiende stem.*) .... Wil je ook niet gelooven, Atie, dat er in mij wel g o e d s is, al hou ik van genot en vroolijkheid en weelde? Ben ik heusch èn kel zwart voor jou, de baarlijke duivel?

ATIE (*dof, wanhopig.*) Ik weet 't niet. Ik begrijp je nog niét, m'n eigen gevoel....

FREDERIK. Wil ik je eens zeggen wie en wat je bent? Je bent 'n raspaardje Atie, met gespannen, trillende zenuwen, je bent 'n bloem: 'n teere fijne bloem, naïef als 'n bloesempje en die uitstraalt 'n zoete, 'n sterk bedwelmende geur.... En je bent ook 'n kruidje-roer-me-niet, dat bij de minste beroering haastig, schuw-pijnlijk z'n blaadjes samentrekt, iedere aanraking 'n steek van pijn. En je bent ook 'n vrouw, met 'n ziel vol passie en 'n....

ATIE (*hem aanstarend met groote, angstige oogen.*) Stil, stil, je maakt me bang voor mezelf.

FREDERIK (*vast, forsch.*) Gekheid, kindje! Toon maar 'ns iets van de kracht en den moed waar je zoo tegen opziet en die ook in je zijn. (*Korte stilte.*) Je begrijpt nu in ieder geval dat je hèm schrijven moet, dadelijk, niet waar?

ATIE (*zij knikt.*) Hoe zal hij 't dragen!

FREDERIK. Hij zal lijden, maar hij zàl er overheen komen, geloof me. (*Langzaam.*) Vergeet niet: hij kènt je niet.... Hij weet niet, wat je hem zoudt kùnnen geven, en wat hij daardoor missen zal. Ik weet 't, Atie.

ATIE (*hevig.*) O, stil, stil toch!

FREDERIK. Even nog. (*Zacht en dringend.*) Geloof je, als ik.... in zijn plaats.... gisteren met je alleen was geweest op de hei.... nee, niet die oogen.... waarachtig, ik zeg 't niet om je pijn te doen, dàt is immers voorbij, je bènt nu ziende. Geloof je dàn, dat je ook vergeefs gewacht zou hebben op 't geluk, dat niet komen wou, dat je dán teleurgesteld geweest zou zijn....?

ATIE (*gepijnigd.*) Zwijg dan toch....

FREDERIK (*met haar handen in de zijne, nog dringerder, in spanning.*) Nee, eerst moet je me antwoorden....

ATIE (*hartstochtelijk en tegelijk wanhopig.*) Nee, ik zou.... Ik zou genóten hebben bij jou, in je armen.... en daarna.... O! dat ik me had laten kussen door 'n man voor wien ik geen greintje achting voelde!... ik zou jou en mezelf er om gehaat hebben, veracht! Versta je dat? Ik zal nooit aan je hooren, nooit!

FREDERIK (*zacht.*) M'n tijd zal komen. Ga nu maar. (ATIE *vliegt weg naar rechts.* FREDERIK *ziet haar na met triumfeerende oogen.*)

(*Dadelijk komt daarop* TANTE CO *van denzelfden kant.*)

Achtste Tooneel.

FREDERIK, TANTE CO.

TANTE CO. Fré, wat is er met Atie? Ze vloog me voorbij, en ze zag er zoo vreemd uit, zoo ontdaan! Ze wou me niets zeggen....

FREDERIK (*kalm, met schitterende oogen nog van opwinding en triomf.*) Beste tante, ik moet u voorbereiden op iets heel, heel treurigs: 'n groote teleurstelling voor u, en 'n bitter verdriet voor dien armen Willem.

TANTE CO (*met bevende stem.*) O, jongen, ik durf haast niet raden.... Ze heeft 't toch niet....?

FREDERIK (*knikt.*) Afgemaakt, ja.

TANTE CO (*valt ontdaan neer op 'n stoel.*) Och Heere! Die arme Wim!!

Scherm valt.

VIJFDE BEDRIJF.

Hetzelfde tooneel als het vorige.

Eerste Tooneel.

FREDERIK, TANTE CO. (*Komen uit den tuin rechts.*)

FREDERIK (*gaat over haar aan tafel zitten vóór de verandah. Korte stilte.*) Arm tantetje! 't Is 'n harde teleurstelling voor u, hè? Voor u allen.

TANTE CO. Aan òns moet je niet denken, jongen. Wat is onze teleurstelling, vergeleken bij de zijne. (*Legt haar werk neer en ziet hem, voorovergebogen, de gevouwen handen op de tafel rustend, dringend aan.*) Luister eens Fré, begrijp jij er wat van?

FREDERIK (*na even gewacht te hebben.*) Ik geloof 't wel. (*Op z'n hartelijk-innemenden toon.*) Mag ik eens eerlijk en vertrouwelijk met u praten, zooals ik dat altijd gedaan heb? Met u alléén?

TANTE CO (*knikt blij.*)

FREDERIK. Ziet u, u begrijpt zooveel meer dingen dan Tante Truus, omdat u zelf eens lief hebt gehad. Door dat liefhebben — dat stel ik me tenminste zoo voor — wordt er als 'n licht in je ontstoken, waar-

door je heel helder opeens in je zèlf gaat zien en ook in anderen. Of je 'n nieuw gezicht, 'n nieuw zintuig er bij krijgt. Is 't zoo niet, tantetje?

TANTE CO (*geheel onder z'n charme.*) Ja, zoo is 't, jongen. Je zegt 't heel goed. Ik heb me daar nooit zoo rekenschap van gegeven, maar nu jij 't zegt, voel ik, dat ik dat óók heb ondervonden. Maar nu over Atie. Ze hoùdt toch van Wim?

FREDERIK. Zeker. Ze houdt van hem met groote innigheid, ze bewondert hem, ze ziet tegen hem op, — hoe zou 't anders ook kunnen, niet waar? waar 't een man geldt als Wim?

TANTE CO (*knikt.*) Ik ben zoo blij dat je zóó over hem spreekt.

FREDERIK. Dat doet ze allemaal, en toch (*met nadruk*) mìst ze iets in hem!

TANTE CO (*aandachtig herhalend.*) Mist ze iets in hem .... En dat is ....?

FREDERIK. U weet 't wel tante. U voelt fijn genoeg. U kunt 't alleen nog niet voor u zelf formuleeren; en u durft 't ook uit 'n gevoel van consideratie tegenover Wim, niet goed erkennen. Zij mist iets in hem, wat hij ook niet héèft, en wat b.v. wèl had — te oordeelen naar 't geen ik van hem gehoord heb en de brieven, die ik van hem gelezen heb, m'n oom George. Dat is: charme. (*Heel vleiend-innemend.*) Oom George hàd charme, niet waar tantetje?

TANTE CO (*geroerd.*) Dàt had ie. In hooge mate. En o jongen, zooals jij nu weer op hem .... (*Verschrikt houdt zij op.*)

FREDERIK (*vervolgend alsof hij niets gehoord heeft.*) En gelooft u nu — eerlijk tante! — bij al de uitstekende kwaliteiten die Wim bezit, dat hij die charme heeft? — Dat gemis er van, maakt dat Atie wèl van hem houdt, maar niet zóó om zich .... door hem te

laten kussen en.... in één woord, om hem te trouwen. U voelt dat subtiele verschil wel, niet waar?

TANTE CO (*knikt; — 'n ietsje argwanend.*) Hoe ben je daarachter gekomen, Fré?

FREDERIK. Ik heb 't dadelijk begrepen, toen ik Atie zag. 't Zal u misschien wat vreemd toeklinken, maar ik heb direct, als bij intuïtie gevoeld, dat er verwantschap bestond tusschen haar en u. Ja heusch tantetje, en 't is me aldoor klaarder geworden. 'n Zekere affiniteit van gevoelens en behoeften. (*Glimlachend.*) Ik geloof, als Atie tegelijk jong was geweest met u, dat ze oók op oom George verliefd had kunnen worden.

TANTE CO (*glimlachend.*) O foei jongen!

FREDERIK (*glimlachend.*) Gelukkig voor u, dat ze van 'n latere generatie is, hè? Hoewel, nee tantetje wees gerust, oom George nooit, nóóit op een ander had kunnen verlieven dan op u. U was dè uitverkorene voor hem.

TANTE CO (*met 'n jongen glimlach.*) Daar ben ik nòg dankbaar voor, Fré. (*Korte stilte. Haar gezicht wordt weer ernstig, wat bezorgd zelfs.*) Heeft Atie er jou iets van gezegd? Ik meen.... van dàt.... wat ze mist in Wim? (*Ze ziet hem verlegen, aarzelend aan.*)

FREDERIK. Niet rechtstreeks. Maar ik heb 't gisteren toch begrepen uit haar eenigszins verwarde gezegden, uit haar droefheid en haar zelfverwijten.... U kunt haar enkel beklagen tantetje, en met haar meevoelen. Haar verliefdheid voor Wim was 'n droevige zelfmisleiding.

TANTE CO. Ja, héél droevig. 't Arme kind. Wie weét wat er in haar.... Alles is me nu zoo helder geworden. Ik dank je voor je vertrouwen, jongen. En ik hoop dat ze later nog eens iemand.... (*Houdt*

dan verschrikt, aarzelend op en ziet FREDERIK *aan. Zacht.)* Ik weet 't niet.... O die arme Wim! (*Zonder* FREDERIK *nu aan te zien.)* Voor hèm ben ik banger, voor zijn toekomst.... Ja, ja, 't is véél harder nog voor hèm!

FREDERIK. Maar.... U hebt nu vrede met wat Atie gedaan heeft!

TANTE CO (*aarzelt even, dan beslist.)* Ja, ik heb er nu vrede mee. Ik voel dat 't zoo heeft moèten zijn.

Tweede Tooneel.

TANTE CO en FREDERIK (*dadelijk af.)* OOM CHRIS en TANTE TRUUS (*komen uit de tuinkamer.)*

OOM CHRIS (*tot* FREDERIK en TANTE CO.) Treurig nieuws hè!

FREDERIK. Dat is het. Het zal u allen geschokt hebben. (*Begrijpend dat de anderen alleen wenschen te zijn, verdwijnt hij in de kamer.)*

OOM CHRIS. Wat is dat vreeselijk hè? (*Schudt droevig ontdaan het hoofd.)*

TANTE CO (*met tranen in haar stem.)* Vreeselijk! Wanneer heeft hij haar brief gekregen?

OOM CHRIS. Van ochtend. Ik zag dadelijk op kantoor, dat hem wat scheelde.

TANTE TRUUS (*a. v.)* Och gut, hoe zag hij er uit de jongen? Hoe nam hij 't op?

OOM CHRIS. Erg wit, beroerd natuurlijk. Maar net iets voor hem, hij hield zich flink. Hij wou eerst niets zeggen, en ik — je begrijpt, ik dacht in de verste verte niet dááraan — ik dacht eenvoudig, dat hij zich ziek voelde en vroeg hem wat er was?

TANTE TRUUS (*gespannen.)* Enne.... zei hij 't je toen?

OOM CHRIS (*knikt ontroerd.*) Toen was hij ineens kapot. Ik heb z'n gezicht nog voor me. Hij zag tien jaar ouder opeens.

DE TANTE'S (*tegelijk met innige droefheid.*) Och Heere!

TANTE TRUUS. Is hij niet meegekomen?

OOM CHRIS. Ik geloof van wel. (*Als* TANTE TRUUS *hem verwonderd aanziet.*) Ja, hij wou eerst niet weten, dat hij met denzelfden trein zou gaan; zei, dat hij waarschijnlijk den volgenden zou nemen. Hij zag er zeker tegen op met me samen te reizen en er over te moeten praten. Dat kan ik me ook wel begrijpen. Maar ik meen, dat ik hem toch aan 't station zag, aan het achtereind van den trein.

TANTE CO. En nu, heb je hem nu niet hier gezien?

OOM CHRIS. Nee, maar je begrijpt, ik heb niet naar hem uitgekeken. Toen ik wist dat hij liever alleen was. — Misschien is hij eerst nog een eindje omgeloopen, om zich.... (*Houdt ontroerd op.*) Enfin, misschien voelde hij zich nog niet sterk genoeg om haar te ontmoeten. (*Alle drie vegen hun oogen af.*)

TANTE TRUUS. Hoe zal hij 't te boven komen!

OOM CHRIS. 't Zal hem héél wat kosten. Ze heeft veel op haar geweten, 't kind.

TANTE CO (*zacht.*) Hoe.... hoe sprak hij over haar?

TANTE TRUUS. Moet je dat van hèm nog vragen?

OOM CHRIS. Met de grootste liefde en.... consideratie. Geen woord in haar nadeel. Hij werd 'n oogenblik zelfs knorrig op mij, toen ik.... Nou eerlijk gezegd, ik was wel wat boos op haar en liet hem dat ook merken. Ik kón 't niet onder me houden.

TANTE TRUUS. Dat waren wij ook, hoewel, als je 't kind ziet en met haar praat.... (*Schudt medelijdend 't hoofd.*)

TANTE CO. Ja, dan kùn je heusch niet langer boos zijn.

OOM CHRIS. Is ze er zóó naar over?

TANTE CO. O!! En zooals ze er uitziet!

OOM CHRIS. Nu, dàt doet me tenminste pleizier. Dat màg dan ook wel.

TANTE TRUUS. Ze had gisterenavond al weg willen gaan, maar wij hebben haar overgehaald om nog 'n dag te blijven. We dachten, als ze hier eerst misschien nog eens rustig met hem uitpraat of 't dan nog niet in orde zou kunnen komen....

OOM CHRIS. Ja. Als dat nog eens kon, hé?

TANTE CO (*zacht.*) Ik ben bang van niet.

OOM CHRIS (*wat ongeduldig nu.*) Maar.... wat wil 't kind dan toch? 't Is me zoo raadselachtig.

TANTE TRUUS (*met klem.*) Raadselachtig, mij ook.

OOM CHRIS. Wat kan ze meer verlangen van 'n man? Je kunt gerust zeggen, zonder den jongen op te hemelen, dat er geen tien zooals hij in de stad zullen rondloopen.

TANTE TRUUS. Zeg gerust: geen twee. Braaf, knap en degelijk.

OOM CHRIS. Niet waar? 'n Jongen waar wat bij zit. En zooals hij praten kan! Ja, niet over wissewasjes zooals Fré, maar breng hem eens op 'n degelijk onderwerp: de politiek of geschiedenis of.... enfin, iets serieus,.... zooals hij dan weet te redeneeren, niet? Zoo helder en verstandig. Ik denk nú al.... hij is zoo bescheiden de jongen.... Ze zal hem zóó toch wel eens gehoord hebben, als hij in z'n fort is, zoo echt op dreef!

TANTE CO. Och, ik geloof 't wel. Apprecieeren doèt ze hem wel. En houden van hem doet ze óok. Ze zei van ochtend nog tegen me: „Juffrouw, hij is te goed voor me, véél te goed...."

OOM CHRIS (*verbijsterd.*) Net wat hij zei van háár.... (*Machinaal herhalend.*) En houden van hem

doet ze ook? Maar, dán vraag ik je toch, wat bezielt 't kind?! Waarom kan ze hem dàn niet trouwen? Als hij nu leelijk was, zou je denken: dàt zit er achter. 'n Jong meisje, niet waar, dat houdt wel van 'n knap uiterlijk, daar is ze ook jong voor. Maar hij, is hij geen knappe jongen?

TANTE TRUUS (*knikkend met trots.*) 'n Mooie jongen zelfs.

OOM CHRIS. Wel zeker.... En toch....?! (*Schudt verbijsterd 't hoofd.*) Co, jij hebt nogal menschenkennis, kan jij ook denken, wat er achter moet schuilen?

TANTE TRUUS. Ja Co, je bent zoo stil er over. Spreek jij je nu eens uit.

TANTE CO (*zonder op te zien van haar werk, wat aarzelend en verlegen.*) Wel.... ik heb al eens gedacht, of ze ook.... Fré wat veel gezien zou hebben en zoo misschien.... aan 't vergelijken zijn gegaan. (OOM CHRIS *en* TANTE TRUUS *zien elkaar verbouwereerd aan, zonder te begrijpen.*)

TANTE TRUUS. Fré?!

OOM CHRIS. Willem en Fré?! Als dat zoo is, dan kan voor m'n degelijk meisje als zij de vergelijking toch nooit ten gunste van Fré uitvallen. Wat zeg jij Truus?

TANTE TRUUS. Dàt zeker niet. Nee, nu geloof ik, dat je 't mis hebt, Co.

TANTE CO (*zonder op te zien nog, zacht.*) Ik weet 't niet.... Sst, daar komen ze aan.... Atie en Wim....!

TANTE TRUUS. Laten wij dan weggaan. (*Alle drie verwijderen zich zacht en snel, de kamer in.*)

(WILLEM *en* ATIE *worden in den tuin zichtbaar, van rechts.*) (*Beiden bleek en nerveus.*)

Derde Tooneel.

ATIE, WILLEM.

(*Een stilte.*)

WILLEM (*zacht.*) Je hebt nog niets gezegd, Atie. Ik voel ook wel, 't is moeilijk voor je.

ATIE (*gaat nu plotseling naar hem toe, knielt neer, en legt zacht snikkend haar hoofd op z'n knie.*)

WILLEM (*zacht sussend als tot 'n kind.*) Stil, stil, niet zoo bedroefd zijn. Ga hier eens zitten. Je ziet zoo bleek. (*Schuift een stoel voor haar aan, en dringt haar zacht daarin. Er is nu 'n zekere rustige beslistheid in zijn doen gekomen. Zacht.*) Je hand mag ik wel houden, niet? (*Hij streelt die even zachtjes, maar laat hem dan gepijnigd, opeens los.*)

ATIE (*angstig, met diep zelfverwijt.*) O Wim, kùn je 't me vergeven?

WILLEM (*dof.*) Ik hèb niets te vergeven.

ATIE. Al het verdriet dat ik je aandoe.

WILLEM. 't Is jouw schuld immers niet. Jij hebt mij te vergeven. Je weet niet hoe ik mezelf verwijt....

ATIE (*hartstochtelijk invallend.*) Jij jezelf iets verwijten?!

WILLEM (*knikt.*) (*Zonder eenige bitterheid.*) Dat ik zoo blind ben geweest. Zoo stekeblind en zoo onnoozel! Ik begrijp nù alles zoo goed:.... Je bleek zien van de laatste weken en.... dat je zoo stil was.... en je tranen soms.... En gisteren nog, alles wat je me toèn gezegd hebt.... (*Met voor hem heftig zelfverwijt.*) ....En die duidelijke vraag zelfs: „Je twijfelt dus nièt aan m'n liefde voor je?"..... 'n Ander.... Fré zou stellig begrepen hebben wat je bedoelde.... je twijfel en je angst.... Je wou er

me toèn al iets van zeggen, me voorzichtig voorbereiden, niet waar? En ik.... ik begreep niets! Wat heb ik 't je moeilijk gemaakt, hè? met m'n domme, verwaande verzekerdheid....

ATIE (*pijnlijk.*) O Wim, ik kàn je zoo niet hooren praten! Jij verwaand!

WILLEM. Dat wàs 't toch. Ik had me zoo dikwijls in stilte verbaasd, dat je van mij was gaan houden, jij zoo....

ATIE (*hem onderbrekend, pijnlijk en hartstochtelijk.*) Nee, zeg dat niet, dat was juist 't wanhopige. Je k e n d e me niet. Je kent me nog niet. Je maakte me te goed, zoo goed als je zelf bent, zonder verlangen en begeerten haast naar.... o, naar zooveel wat je niet eens begrijpen kunt,.... terwijl ik.... Dat drukte me zoo.... 't Gaf me 't gevoel, dat 't niet m'n eigenlijk zèlf was, dat je liefhad.... ik kon 't niet volhouden.... En zie je.... ik ook, ik heb je eerst anders gezien dan je was. Ik ken je nu pas.

WILLEM (*stil treurig.*) Ik weet 't, ik ben je tegengevallen.

ATIE. Nee, och dàt niet. Je bent anders alleen, heel anders. Ik wou, dat je 't begrijpen kon. Ik hoû wèl van je Wim, heel veel zelfs....

WILLEM (*opeens hoopvol.*) Doe je dat nog?

ATIE. Ja, ja heusch. Maar niet om.... (*Heel zacht, beschaamd.*) Ik.... ik vind 't niet prettig, als je me zoent.... dat kan ik niet helpen wel? (*Wacht even, dan weer luid.*) Ik zou 't vreeselijk vinden je te verliezen, voor goed. Dan voel ik zoo'n leegte, alleen bij 't denken eraan. Ik wou.... (*Dringend, smeekend.*) O, 't is geen fraze, ik wou dat je m'n broer was of m'n vrind....

WILLEM (*nu plotseling heftig en kortaf, door zijn pijn.*) Nee, dat niet. Dat nooit!

ATIE (*a. v. beschroomd.*) Nee, nù niet natuurlijk. Maar later, na jaren misschien....?

WILLEM (*kortaf, gebroken.*) Ik weet 't niet. Misschien. Als ik dan kàn.

ATIE (*hartstochtelijk smeekend.*) Wim, je moèt er overheen komen! Je màg niet je leven laten bederven, jij, zoo goed, zoo noodig voor anderen, door iemand als ik.... Ik zou nooit rust hebben, als ik dacht....

WILLEM (*zich beheerschend, nu vast.*) Stil, wees maar gerust lievel.... Atie. Ik zal het wel te boven komen. Ik beloof je, dat ik sterk zal zijn.... niet toegeven aan m'n verdriet en.... zien te werken als vroeger.... (*Nu met groote teederheid.*) Om jou. Omdat ik zooveel van je hoû, weet je? (*Met 'n flauwen glimlach.*) Misschien kan ik je nù m'n kracht eens toonen (*zachter, als bang haar te kwetsen*) zooals je vroeger verlangde....

ATIE (*snikkend.*) O beste, goeie Wim!

WILLEM (*sussend.*) Niet zoo huilen, kindje. Je maakt je zoo van streek. Je voelde immers dat je 't moèst doen, al kostte 't je ook veel? (*Zij knikt.*) Want.... je gelooft niet, dat je later, veel later misschien, nog anders voor me zoudt kunnen gaan voelen? Zooals eerst? (*Ziet haar in spanning aan.*)

ATIE (*haastig.*) Nee, nee, dàt niet. Denk dat niet.

WILLEM (*dof.*) Goed, ik zàl 't niet meer hopen. (*Aarzelend.*) 't Is misschien beter, dat ik nu ga, hé? Ga dan wat naar buiten.... Wil ik tante Co vragen om bij je,.... of ben je liever alleen?

ATIE. Liever alleen.

WILLEM. Ja, ik ook. 't Is nu 't best alleen te zijn. (*Draalt nog even, niet in staat haast om te scheiden; stoot er dan plotseling uit.*) Vaarwel, Atie!

ATIE (*hem haar hand toestekend.*) Vaarwel.... En.... dank je nog voor alles.... (*Hij knikt haar*

toe, ziet haar aan en gaat dan haastig af door de gangdeur.)

Vierde Tooneel.

ATIE alleen, daarna FREDERIK.

(*Zij valt neer. Na eenige oogenblikken komt* FREDERIK *binnen door den tuin, en kijkt zwijgend naar haar, zonder dat zij hem eerst opmerkt.*)

ATIE (*opkijkend.*) Nee, ga heen. Ik kàn je nu niet zien!

FREDERIK (*kalm.*) Ik kan joû zoo niet zien. Maak je niet ziek kindje. Wees toch niet zoo zwak. Je hebt immers gedaan wat noodig was; absoluut noodig en daarom goed.

ATIE. Goed!! Maar o! hoe hard en hoe wreed!

FREDERIK. Die wreedheid en hardheid zouden later tienmaal snijdender geweest zijn.... Waarom kijk je mij zoo verwijtend aan? 't Is je eigen verblindheid van vroeger, die oorzaak is van alles; van je hardheid van nu.

ATIE (*dof.*) Dat is zoo.

FREDERIK. Geloof me, Wim zàl er overheen komen, al zal het hem héél veel kosten. Hij is niet zwak. Dat heb ik je gister nog gezegd. En hij zal nu sterk zijn ter wille van jou.

ATIE (*a. v.*) Dat zei hij ook.

FREDERIK. Ik ken hem beter dan jij.

ATIE. Als je hem gezien had....! Zooals hij alles opnam, zonder 'n verwijt, of 'n klacht, zonder 'n enkele gedachte voor zichzelf!

FREDERIK (*knikkend.*) Iets voor hem.

ATIE (*hevig.*) Zoo oneindig hoog als hij staat boven ons.... (*Wanhopig.*) En dat vreeselijke, dat ik hem

tòch niet....! Niemand zal 't begrijpen, je tante's niet, thuis niet.... En ikzèlf begrijp 't niet eens. (*Staart met groote oogen half verbijsterd voor zich uit.*) Nee, nee, kom niet bij me! Ga nu heen. Je màg nu niet bij me zijn!

FREDERIK. Goed, ik zal gaan. Eén ding alleen moet ik je nog zeggen. Ik zal geduld hebben en wachten. Maar.... je komt later bij me terug, nietwaar? Je voèlt, dat je nu bij mìj hoort....

ATIE (*verontwaardigd.*) Alsof ik daar nu aan denken kan! Hoe kùn je 't zeggen! (*Hevig.*) En ik zal 't ook niet! Aan jou zal ik ook niet hooren. Aan niemand!

FREDERIK (*a. v.*) Aan niemand?! Dus je verdere leven eenzaam blijven?

ATIE (*knikt.*) .... Ik zal niet anders kùnnen. Ik wil alles kunnen geven en alles ontvangen, anders niets. (*Heel droevig.*) En ik zal nooit den man ontmoeten, in wien ik vind, wat er in jou is en in hèm.

FREDERIK. O Atie, Atie, wat 'n naïef idealistje ben je! Hoeveel vrouwen zijn er denk je — vrouwen van geest en temperament meen ik nu — die den man trouwen zooals ze hem zich vroeger gedroomd hebben, voor wien ze achting, passie, bewondering, teederheid voelen, — noem 't alles maar op, de heele rigmarole.

ATIE (*hevig.*) Al was 't er geen één, dan wil ik 't toch!

FREDERIK (*a. v.*) En anders.... je verdere leven wijden aan filantropie en nuttige werken, zooals je familieleden?

ATIE. Ja.... (*Zachter.*) Of misschien ook, als ik na jaren veranderd zal zijn.... (*Met 'n bijna wanhopige hevigheid.*) 'n Mensch verandert toch, nietwaar? en als m'n gevoel voor jou dood zal zijn en ook al m'n verlangens naar dat verkeerde en oppervlakkige, die léélijke genotzucht.... misschien dat

ik dàn.... (*veel zachter*) als hij me nog hebben wil.... (*Met 'n snik.*) Ik zou me zoo rustig en veilig bij hem voelen.

FREDERIK (*nu heftig.*) En zou je daarvoor willen trouwen en je illusie's opofferen? Voor rust en veiligheid? Weet je voor wie die goed zijn? Voor vrouwen, die eens al geleefd en geleden hebben. Maar voor 'n kind als jij, met jong, wild bloed, dat uit moet werken.... Weet je wat er in die twee gevallen van je worden zou? Een verwelkte, hysterische vrouw, oud voor haar jaren, zooals juffrouw Lütte, misschien zenuwlijdend, en in wie op haar ouden dag nog 'n dwaze....

ATIE (*hem onderbrekend, pijnlijk, 'n hand voor haar gezicht.*) O stil, stil, die arme vrouw!

FREDERIK (*zacht vleiend.*) Waarom heb je den moed niet om je aan me te geven? Ik zou je zooveel geluk geven, Atie, (*hij vat haar hand*) of geloof je er niet aan, aan dat geluk?

ATIE (*nu weer onder z'n bekoring komend, zacht.*) Ik weet 't niet.... (*Ze ziet hem nu aan, dan plotseling wanhopig.*) Nee, nee, niet dàt waar ik vroeger van gedroomd had. Dat zal ik nooit vinden!

FREDERIK (*glimlachend.*) Goed. Dàt geluk niet; maar 'n heel groot geluk toch. (*Zij wil haar hand lostrekken, maar hij houdt die vast en ziet haar aan.*)

ATIE (*zwak wordend en tegelijk haar oude behoefte om te idealiseeren weer in haar oplevend.*) Als ik dacht dat je.... (*Smeekend.*) Niet waar, je bènt niet slecht?! Of slecht, slécht natuurlijk niet, maar niet zóó zelfs als je je voordoet.... Je bent gul, gevoelig, goedhartig, je hèlpt graag anderen....

FREDERIK (*haar onderbrekend, beslist, krachtig.*) Nee, dàt niet. Niet me gaan idealiseeren, zooals je 't eerst hèm gedaan hebt, en dan later ontgoocheld

worden. Je zult van me houden, zooals ik bèn, met al m'n fouten en gebreken. Want weet 't nu wel: ik ben niet goed zooals Wim. Ik bedank voor 'n leven van zelfverloochening. En ik ben ook niet als hij, dat door m'n liefde voor jou, geen andere vrouwen meer voor me bestaan, dat ik opeens met blindheid geslagen zal zijn. Al bewonder ik jou, ik zal ook nog anderen kunnen bewonderen.

ATIE (*gloeiend rood opeens met schitterende oogen.*) Bewonderen.... maar niet van hen.... Je zult aan mij hooren, je zult mij trouw blijven toch? (*Intens ziet ze hem aan.*)

FREDERIK (*ernstig.*) Ik geloof 't wel. Maar ik kan je geen belofte geven.... Nee, niet zoo kijken, Atie.... Is 't niet beter dat ik eerlijk ben, je voorbereid op alles? Ik zou ook altijd tot je terugkeeren. Jij zoudt 't beste, 't hoogste en 't liefste voor me blijven.

ATIE (*fel verontwaardigd.*) O, zelfs dàt beloof je me niet eens, en tóch.... En van mij zou je alles eischen?

FREDERIK (*a. v.*) Heel veel. Weet dat òòk wel. Ik zal me niet met weinig tevreden stellen zooals de meeste mannen. Negen van de tien hollandsche vrouwen weten niet lief te hebben, ze zijn meer moeder dan vrouw. Maar jij zal in de eerste plaats vrouw zijn, Atie: vrouw-van-mij, die hoort aan mij alleen!

ATIE (*hartstochtelijk jaloersch.*) Zooals jij aan mij zult hooren!.... Want dat eisch ik Fré, weet jij dat ook wel. O, ik voel nu.... Ik heb altijd m'n gevoel, m'n ziel zoo bedekt gehouden, en toen heb jij alles weggerukt, zoo hard en ruw.... En ik voel nu, dat ik niet dulden zou, dat jij ooit....

FREDERIK (*haar onderbrekend, stralend.*) En jij zoudt eenzaam willen blijven? O, Atie, had ik geen

gelijk toen ik zei dat je den hartstocht kende en de....

ATIE (*smeekend.*) Niet dat vreeselijke woord. Ik ben bang, ik gruw van mezelf als je me zoo noemt.

FREDERIK (*vast.*) Dwaasheid. De meeste vrouwen verafschuwen de zinnelijkheid, omdat ze in hen gedood is. Maar jij kent ze, ze is één met je mooie, fijne wezen.... En dàt geeft je juist die bekoring, Atie. Als één vrouw me verzoenen kan met de deugd en de braafheid, dan ben jij 't.... Wat is 't, ga je heen opeens?

ATIE (*is opeens totaal veranderd. Al haar opgewondenheid en hartstocht verdwenen. Ze ziet bleek nu, droevig en beschaamd.*)

ATIE (*zacht.*) Ik dacht, dat ik.... hèm hoorde....

FREDERIK. Ik geloof 't niet. Toe blijf nog èven. O, is het nu 't puriteinsche meisje weer? (*Haar gezicht vertrekt pijnlijk.*) Het arme kruidje-roer-me-niet, dat z'n blaadjes samentrekt? (*Nu zacht teeder.*) Ik zal geduldig wachten, Atie. Zeg me alleen wanneer ik komen mag? (*Zij antwoordt niet, ziet hem alleen droevig beschaamd aan.*) Over 'n half jaar, 'n jaar?

ATIE (*met heesche, trillende stem.*) Ik zal àlles doen om je te vergeten. Ik zal vèchten tegen m'n liefde voor je....

FREDERIK. Goed, ik neem 't aan. En als over 'n half jaar, nu over 'n jaar dan.... je liefde nog dezelfde is gebleven, dàn zul je den moed hebben om je leven aan me te geven?

ATIE (*a. v. hem strak aanziend met treurige oogen.*) Als dat gebeurt, dan zal het leelijke, het zwakke in me overwonnen hebben.... Dan zal ik mezelf verachten. Vaarwel! (*Zij gaat naar het huis.*)

FREDERIK (*met krachtige, forsche stem, waarin de klank van den overwinnaar.*) Nee, niet je zwakheid, maar je kracht, je wàre zelf! En niet

vaarwel, maar tot ziens! Want over 'n jaar roep je me terug en voer ik je mee op m'n jacht, op geluk en avontuur!

ATIE (*nog eens, maar zwakker.*) Vaarwel! (*Met gebogen hoofd gaat zij heen.*)